Związek Harcerstwa Polskiego

Główna Kwatera ZHP

Musztra i ceremoniał harcerski

Załącznik nr 1 do Uchwały nr 91/2019 Głównej Kwatery ZHP z dnia 22 października 2019 r.

SCOUTS Creating a Better World

WORLD ASSOCIATION OF GIRL GUIDES AND GIRL SCOUTS

Spis treści

POSTANOWIENIA OGÓLNE....4

ZASADY MUSZTRY....7
Komenda....7
Musztra indywidualna....9
Postawa zasadnicza....9
Postawa swobodna....11
Zwroty....12
Marsz....14
Musztra z laską skautową....17
Chwyty sztandarem....22
Składanie meldunku....24
Oddawanie honorów....26
Indywidualne oddawanie honorów....27
Oddawanie honorów w miejscu....29
Oddawanie honorów w marszu....30
Oddawanie honorów z laską skautową....31
Salutowanie sztandarem....32
Szyk....34
Musztra zespołowa....35
Kierowanie musztrą....35
Wykonywanie zbiórek....35
Rozejście się....36
Równanie i krycie....37
Odliczanie....37
Przesunięcie szyku....38
Występowanie i wstępowanie....39
Zmiana szyku....40
Marsz i zatrzymanie....43
Oddawanie honorów....45
Poczet sztandarowy....48

SYMBOLE PAŃSTWOWE I HARCERSKIE....48
Postępowanie z flagą państwową....48
Zasady postępowania z flagą państwową....48
Podnoszenie flagi państwowej....49
Opuszczanie flagi państwowej....50
Składanie flagi państwowej....51
Eksponowanie flagi państwowej z innymi flagami....52
Hymn państwowy, hymny innych państw, hymn ZHP, „Hasło Wojska Polskiego”....55
Objaśnienia – zachowanie podczas śpiewania hymnu państwowego lub hymnu ZHP....55
Sztandary jednostek ZHP....55
Postępowanie ze sztandarem jednostki organizacyjnej....55
Tryb i zasady zdobywania sztandaru....56
Wzory sztandarów....57
Wręczenie sztandaru....60

Wprowadzenie i odprowadzenie sztandaru w czasie apelu bądź innych uroczystości na otwartym powietrzu 62
Wprowadzenie i odprowadzenie sztandaru w czasie działań w pomieszczeniach 62
Proporce zastępów, drużyn, szczepów, związków drużyn..... 63
Wygląd 63
Postępowanie 64
Nazwy jednostek harcerskich..... 65
Postanowienia ogólne..... 65
Zasady zdobywania nazw i imion..... 66
Nazwy własne 66
Kampania „Bohater” 67
Żałoba organizacyjna 67

CEREMONIAŁ HARCERSKI 68
Postanowienia ogólne..... 68
Drużyny reprezentacyjne i sztandarowe 69
Apel drużyny, hufca, chorągwi, ZHP..... 69
Apel drużyny 70
Apel szczepu, hufca, chorągwi, rajdu, zlotu itp. 78
Przegląd jednostek organizacyjnych..... 80
Uroczystości harcerskie..... 81
Defilada 81
Uroczysty Capstrzyk..... 81
Apel poległych, apel pamięci 82
Uroczystości patriotyczne 84
Uroczystości religijne 84
Uroczystości pogrzebowe..... 93
Śluby 95
Składanie wieńców w miejscach pamięci narodowej 95
Odsłonięcie pomników i tablic pamiątkowych 96
Wręczanie odznak odznaczeń..... 97
Posterunki honorowe..... 99
Zasady precedencji 100

Przepisy przejściowe .....**Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.**

POSTANOWIENIA OGÓLNE

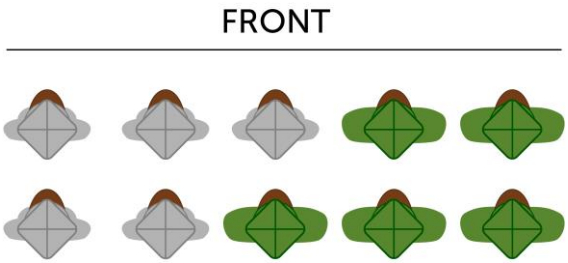
1. Celem niniejszego regulaminu jest określenie zasad musztry i ceremoniału harcerskiego, w tym zasad nazywania jednostek harcerskich oraz postępowania ze sztandarami harcerskimi.
2. Postanowienia niniejszego regulaminu, w których mowa o harcerzu, harcerzu starszym, wędrowniku, członku starszyzny harcerskiej, instruktorze, drużynowym, komendancie, seniorze, Przewodniczącym ZHP, Naczelniku ZHP, przełożonym, podwładnym, kierującym działaniami, wartowniku, prowadzącym, rozprowadzającym stosuje się odpowiednio do harcerki, harcerki starszej, wędrowniczki, członkini starszyzny harcerskiej, instruktorki, drużynowej, komendantki, seniorki, Przewodniczącej ZHP, Naczelniczki ZHP, przełożonej, podwładnej, kierującej działaniami, wartowniczki, prowadzącej, rozprowadzającej.
3. Ilekroć niniejszy regulamin odnosi się do harcerza, odpowiednie postanowienie dotyczy także instruktorów, o ile regulamin wyraźnie nie stanowi inaczej.
4. Definicje:
   a. **musztra** – ćwiczenia harcerskie, które uczą, jak przyjmować postawę zasadniczą i swobodną, oddawać honory, poruszać się z laską skautową i bez niej, formować szyki oraz zachowywać się w szyku i poza nim,
   b. **ceremoniał harcerski** – zbiór zasad i form określających indywidualne i zespołowe zachowanie się harcerzy uczestniczących w uroczystościach państwowych, patriotycznych, religijnych i harcerskich,
   c. **musztra indywidualna** – przygotowuje harcerza do wystąpień służbowych oraz do działania w zespole,
   d. **musztra zespołowa** – przygotowuje zastępy i drużyny do wystąpień służbowych oraz działania w szyku,
   e. **przełożony** – harcerz, który na podstawie struktury ZHP lub decyzji przełożonych wyższych szczebli odpowiada za czynności służbowe innych harcerzy,
   f. **podwładny** – harcerz podporządkowany przełożonemu,
   g. **meldowanie się** – zwięzłe sprawozdanie z przebiegu czynności lub celu przybycia,
   h. **oddawanie honorów** – forma oficjalnego pozdrowienia i wyrażenia szacunku,
   i. **salutowanie** – jedna z form oddawania honorów, polegająca na dotknięciu palcami nakrycia głowy,
   j. **pozdrowienie skautowe** – jedna z form oddawania honorów, polegająca na wyprostowaniu trzech środkowych palców prawej dłoni i ułożeniu przedramienia pionowo, z dłonią skierowaną w górę, wnętrzem do odbierającego honory,
   k. **komenda** – krótki rozkaz słowny lub podany za pomocą sygnału do natychmiastowego wykonania, a gdy dotyczy grupy harcerzy lub jednostki harcerskiej – również do wykonania jednoczesnego i jednolitego,
   l. **kierujący musztrą** – osoba wydająca polecenia za pomocą komend,

m. **postawa zasadnicza („na baczność”)** – wyraża gotowość do przyjęcia, wykonania i podawania komendy,

n. **postawa swobodna („na spocznij”)** – postawa umożliwiająca częściowy odpoczynek harcerza, przyjmowana podczas oczekiwania na komendy, słuchania wyjaśnień itd.,

o. **szyk** – ustalone regulaminem ustawienie harcerzy lub jednostek harcerskich w celu wykonania wspólnych działań,

p. **front** – linia przeprowadzona przed harcerzami stojącymi w szyku,

q. **skrzydło** – prawe i lewe zakończenie szyku,

r. **odstęp** – oddalenie między harcerzami mierzone wzdłuż frontu,

s. **odległość** – oddalenie między harcerzami mierzone w głąb szyku,

t. **czoło kolumny** – pierwszy szereg kolumny,

u. **koniec kolumny** – ostatni szereg kolumny,

v. **kierunkowy** – harcerz, do którego pozostali równają i dostosowują swój ruch, w kolumnie jest to harcerz na prawym skrzydle czoła kolumny,

w. **zamykający** – harcerz na lewym skrzydle końca kolumny,

x. **zbiórka** – zebranie harcerzy w szyku we wskazanym miejscu lub w ruchu,

y. **równanie** – ustawianie harcerzy w jednej linii w szeregu, z zachowaniem właściwych odstępów,

z. **krycie** – ustawienie harcerzy w rzędach z zachowaniem właściwych odległośc,

aa. **odliczanie** – stwierdzenie stanu liczbowego grupy lub podzielenie harcerzy na grupy przed dalszymi działaniami,

bb. **apel** – jedna z form pracy harcerskiej - zbiórka harcerzy w celu sprawdzenia stanu jednostki, przekazania informacji, odczytania rozkazu, podniesienia flagi lub bandery, oficjalnego wręczenia nagród bądź odznaczeń,

cc. **poczet sztandarowy** – trzyosobowa asysta sztandaru organizacji lub jednostki harcerskiej podczas różnego rodzaju ceremonii,

dd. **poczet flagowy** – trzyosobowa asysta flagi państwowej RP podnoszonej na maszcie lub zamocowanej na drzewcu podczas różnego rodzaju ceremonii,

ee. **drużyna reprezentacyjna** – specjalna jednostka powoływana w celu reprezentowania hufca, chorągwi, ZHP i wystawiania pocztu sztandarowego podczas uroczystości,

ff. **drużyna sztandarowa** – drużyna mająca prawo reprezentowania hufca, chorągwi, ZHP i wystawiania pocztu sztandarowego odpowiedniej jednostki wyższego szczebla podczas uroczystości,

gg. **defilada** – jeden z elementów oficjalnych uroczystości harcerskich (uroczysta gala hufców, chorągwi, reprezentacji Związku lub państwowych),

hh. **capstrzyk** – apel wieczorny organizowany w przeddzień świąt państwowych, wojskowych i harcerskich lub dla upamiętnienia rocznic historycznych bitew i obchodów jubileuszów miast,

ii. **apel poległych** – uroczyste odczytanie nazwisk żołnierzy poległych za Ojczyznę w celu uczczenia ich pamięci,

jj. **apel pamięci** – uroczyste odczytanie nazwisk zasłużonych osób zmarłych w celu uczczenia ich pamięci,

kk. **prowadzący uroczystość** – osoba kierująca uroczystością i podająca komendy z zakresu musztry,

ll. **narrator uroczystości** – osoba wyjaśniająca uczestnikom i obserwatorom przebieg uroczystości i nadchodzące wydarzenia oraz wydająca polecenia organizacyjne, narrator nie podaje komend kierujących wydarzeniami podczas uroczystości,

mm. **sztandar** – znak rozpoznawczy danej jednostki harcerskiej w postaci zdobionej flagi na drzewcu,

nn. **proporzec** – znak rozpoznawczy danej jednostki harcerskiej mający niższą rangę od sztandaru,

oo. **bandera harcerska** – flaga będąca znakiem przynależności jachtów, łodzi, a także ośrodków, stanic i przystani wodnych do Związku Harcerstwa Polskiego,

pp. **proporzec harcerski** – flaga będąca znakiem użytkowania jachtu przez członków Związku Harcerstwa Polskiego,

qq. **proporzec funkcyjny** –flaga będąca znakiem przebywania na jednostce pływającej członka ZHP pełniącego odpowiednią funkcję,

rr. **warta honorowa** – ceremonialny posterunek wystawiany podczas ważnych uroczystości,

ss. **rozprowadzający** – osoba kierująca zmianą warty honorowej,

tt. **Sygnał ZHP** – sygnał dźwiękowy ZHP (hymniczny),

uu. **Precedencja** – hierarchia prestiżu funkcji państwowych, samorządowych, religijnych, harcerskich itd. określająca kolejność zabierania głosu, składania wieńców itd.

4. Harcerz zawsze zachowuje się zgodnie z zasadami zawartymi w Prawie i Przyrzeczeniu Harcerskim.

5. Elementem harcerskiego stylu jest pozdrowienie „Czuwaj”. Harcerze zwyczajowo witają się nim, gdy okoliczności na to pozwalają.

6. Występując w mundurze, harcerz powinien wyglądać schludnie i czysto, zgodnie z „Regulaminem mundurowym ZHP".
7. W pomieszczeniach nie nosi się mundurowych nakryć głowy, z wyjątkiem przypadków opisanych w ceremoniale harcerskim.
9. Ilekroć w niniejszym dokumencie mowa jest o właściwym komendancie, dotyczy to komendanta hufca, komendanta chorągwi lub Naczelnika ZHP, który ogłasza w rozkazie utworzenie danej jednostki.
10. Ilekroć w niniejszym dokumencie mowa jest o właściwej komendzie, dotyczy to komendy hufca, komendy chorągwi lub Głównej Kwatery ZHP kierowanej przez właściwego komendanta.
11. Określa się następujące zasady starszeństwa stopni:
    a. z dwóch instruktorów starszy jest posiadający wyższy stopień instruktorski,
    b. instruktor jest starszy stopniem od harcerza niebędącego instruktorem,
    c. z dwóch harcerzy niebędących instruktorami starszy jest posiadający wyższy stopień harcerski.

ZASADY MUSZTRY

Komenda

Kierujący musztrą/uroczystością wydaje polecenia za pomocą komend. Rozróżniamy komendy:

- proste - składające się z hasła np. **„BACZNOŚĆ"**,
- złożone - składające się z zapowiedzi i hasła np. „W prawo – **ZWROT**".

Komendę **„WRÓĆ"** podaje się w celu cofnięcia ostatniej komendy lub przerwania wykonywanej czynności.

Objaśnienia – komenda

Kierujący musztrą podaje komendy w postawie zasadniczej, z miejsca, z którego jest najlepiej odbierana.

Zaleca się, aby kierujący musztrą stawał przed frontem lub na prawym skrzydle szyku. Dowodzić należy z takiej odległości, aby móc objąć wszystkich wzrokiem.

Komendy składają się z zapowiedzi i hasła lub z samego hasła. Zapowiedź zwraca uwagę, uprzedza podwładnych, co nastąpi, hasło jest znakiem wykonania.

Zapowiedź podaje się wyraźnie, głosem donośnym; dopuszczalne jest lekkie przeciągnięcie ostatniej zgłoski.

Hasło (podane w regulaminie wielkimi literami) podaje się po krótkiej przerwie, głośno, wyraźnie, krótko i dobitnie.

Przykłady:

„W lewo – ZWROT”

„Kolejno – ODLICZ”

„Na wprost – MARSZ”

Na zapowiedź komendy podwładny przyjmuje postawę zasadniczą, po haśle wykonuje polecenie.

Nie należy zrywać siedzącej grupy harcerzy bezpośrednio do postawy zasadniczej, w takiej sytuacji należy podać najpierw odpowiednią komendę.

W takim przypadku komendy mogłyby brzmieć następująco:

„Drużyna / kurs / druhny i druhowie – POWSTAŃ” lub

„Drużyna, na moją komendę – POWSTAŃ. W dwuszeregu – ZBIÓRKA”.

Kierujący musztrą musi mieć świadomość, że błędnie podane komendy budzą konsternację wśród harcerzy, obniżając równocześnie autorytet kierującego. Jedynym ratunkiem w takiej sytuacji jest podanie komendy „WRÓĆ”. Umożliwia ona cofnięcie wcześniejszej błędnie podanej komendy i przerwanie niewłaściwie wykonywanej czynności. Na komendę „WRÓĆ” harcerze przyjmują poprzednią postawę.

Musztra indywidualna

Postawa zasadnicza

Jest to pozycja przyjmowana przez harcerzy:

- na zapowiedź każdej komendy,
- na komendę „BACZNOŚĆ”,
- w szyku, po wykonaniu komendy „ZBIÓRKA”,
- w czasie oddawania honorów w miejscu,
- w czasie składania meldunku,
- przy oficjalnym przedstawianiu się,
- podczas podawania komendy w miejscu.

Objaśnienia - postawa zasadnicza

Postawa zasadnicza wyraża gotowość do przyjęcia, wykonania i podawania komendy.

W postawie zasadniczej harcerz stoi nieruchomo. Ciężar ciała spoczywa na obu stopach. Pięty złączone lub z minimalnym odstępem, stopy lekko rozwarte (mniej więcej na szerokość własnej stopy). Nogi wyprostowane w kolanach, mięśnie nóg lekko napięte. Brzuch lekko wciągnięty,

klatka piersiowa lekko wysunięta przez swobodne cofnięcie ramion. Ramiona na równej wysokości, położone równolegle do linii frontu. Ręce opuszczone swobodnie wzdłuż tułowia, dotykają ud nasadą dłoni oraz złączonymi i wyprostowanymi palcami. Głowa lekko podniesiona, wzrok skierowany na wprost, usta zamknięte.

Ustawienie stóp w postawie zasadniczej.

Ułożenie rąk na udzie.

<u>*Postawę zasadniczą harcerz przyjmuje:*</u>

- *Na zapowiedź każdej komendy, np. „W prawo – …”, „Do dwóch – …”, „W szeregu – …”, „Do … (hymnu)”. Nie dotyczy to poleceń „Pokryj, wyrównaj”.*

  Stojąc w rozproszeniu, harcerze wykonują zwrot w kierunku podającego komendę. Harcerze ustawieni w szyku nie wykonują zwrotu, przyjmują jedynie postawę zasadniczą bez względu na ustawienie prowadzącego.
- *Na komendę „BACZNOŚĆ”*
- *W szyku po wykonaniu komendy „ZBIÓRKA”. Patrz rozdział „Wykonywanie zbiórek” poniżej.*
- *W czasie oddawania honorów w miejscu.*

  Przed oddaniem honoru należy zaakcentować postawę zasadniczą i pozostać w niej do czasu wykonania pozdrowienia skautowego lub salutowania.
- *W czasie składania meldunku.*

  Składanie meldunku należy rozpocząć po dokładnym przyjęciu postawy zasadniczej i zakończeniu oddawania honorów.
- *Podczas podawania komendy w miejscu.*

Podający komendę ściąga na siebie uwagę i jest obserwowany przez wszystkich uczestników wydarzenia, w związku z czym winien przykładnie przyjąć postawę zasadniczą. W tej postawie pozostaje do zakończenia wydawania komendy, z wyjątkiem możliwości poruszania się przy komendzie określającej wykonanie zbiórki, np.: „Za mną, w marszu, w kolumnie dwójkowej – ZBIÓRKA".

Prawidłowe utrzymywanie postawy zasadniczej jest męczące, dlatego nie należy przetrzymywać w niej harcerzy dłużej niż to potrzebne. Jeśli zachodzi konieczność utrzymywania przez harcerzy postawy zasadniczej przez dłuższy czas (np. przy wystawianiu warty honorowej), konieczne jest zapewnienie zmian osób pełniących daną rolę z częstotliwością dostosowaną do możliwości harcerzy.

Postawa swobodna

Wykonuje się ją na komendę „SPOCZNIJ" oraz bez bezpośredniego polecenia w sytuacjach określonych w niniejszym regulaminie, np. po odliczeniu.

Objaśnienia - postawa swobodna

Postawa swobodna umożliwia harcerzowi częściowy odpoczynek podczas działań wykorzystujących musztrę.

Przyjmując postawę swobodną, wysuwa się energicznie lewą nogę do przodu, o połowę długości stopy. Ciężar spoczywa na prawej nodze. Ręce opuszczone swobodnie.

W tej postawie harcerz może wykonywać niewielkie ruchy, np. poprawiać umundurowanie. Przy dłuższym pozostawianiu w postawie swobodnej harcerz może także zmieniać położenie nóg w ten sposób, że cofa lewą do prawej, a następnie wysuwa prawą i odwrotnie.

Drużyny zwyczajowo mogą przyjmować postawę swobodną w lekkim rozkroku z rękami skrzyżowanymi z tyłu tułowia. Dotyczy to zbiórek w gronie drużyny lub szczepu, prowadzący inną uroczystość może dopuścić stosowanie tego wariantu także na danej uroczystości.

Zwroty

Zwroty w miejscu wykonuje się z postawy zasadniczej na komendę „W lewo/prawo/tył – ZWROT". Zwrot w tył wykonuje się przez lewe ramię.

Objaśnienia - zwroty

Zwroty w miejscu wykonuje się na komendę „W prawo/lewo/tył - ZWROT". Na zapowiedź komendy harcerz przyjmują postawę zasadniczą, na hasło „ZWROT" - wykonuje obrót na dwa tempa.

Przy zwrocie w lewo:

- *tempo pierwsze - obrót na obcasie lewego buta i na czubku prawego buta,*
- *tempo drugie - najkrótszą drogą dostawia energicznie nogę pozostawioną w tyle.*

Przy zwrocie w prawo odwrotnie.

Zwrot w tył wykonuje się przez lewe ramię.

Po zakończeniu zwrotu harcerz pozostaje w postawie zasadniczej.

Marsz

Marsz rozpoczyna się z postawy zasadniczej lewą nogą. Wykonuje się go krokiem zwykłym lub defiladowym, natomiast marsz w miejscu – wyłącznie krokiem zwykłym. Marsz poprzedza komenda np.: „Drużyna, kierunek … – MARSZ” lub „Wywiadowca Dąbrowski, za mną – MARSZ”.

Krok zwykły charakteryzuje się unoszeniem nóg zgiętych w kolanach, tak by maksymalna odległość stopy od podłoża wynosiła ok. 15 cm. Tempo marszu wynosi 112-116 kroków na minutę. Wymachy rąk są swobodne, w takt marszu. Przy stosowaniu kroku równego podczas uroczystości kierujący jednostką może także zarządzić stosowanie wymachów rąk jak w kroku defiladowym.

Podczas wystąpień grupowych krok zwykły stosowany jest jako krok równy („w takt”) lub krok dowolny (niezsynchronizowany).

> Ponieważ bezpieczne stosowanie kroku defiladowego wymaga opanowania niezbędnej techniki, kroku defiladowego nie stosuje się w ramach typowej pracy wychowawczej – wykorzystują go jedynie wyspecjalizowane jednostki reprezentacyjne i drużyny sztandarowe obsługujące oficjalne uroczystości. Inne jednostki stosują w sytuacjach ceremonialnych krok równy (krok zwykły zsynchronizowany).

Krok defiladowy charakteryzuje się unoszeniem nóg prostych w kolanach, tak by maksymalna odległość stopy od podłoża wynosiła ok. 15 cm. Tempo marszu wynosi 112-116 kroków na minutę. Ruchy rąk wykonuje się na przemian w następujący sposób: robiąc wymach ręką do przodu, zgina się ją w łokciu i płynnie przenosi tak, aby mały palec dłoni znalazł się na wysokości dolnej krawędzi mostka. Dłoń ułożona skośnie, palce złączone i wyprostowane, a krawędź kciuka skierowana w stronę tułowia - w odległości około 5 cm od piersi. Rękę przenosi się do tyłu (nie skręcając dłoni) najkrótszą drogą, do oporu w stawie łokciowym i barkowym.

Krok defiladowy.

Z kroku zwykłego do kroku defiladowego przechodzi się po komendzie „BACZNOŚĆ”. Z kroku defiladowego do kroku zwykłego przechodzi się po komendzie „SPOCZNIJ”.

Akcentowanie kroku oznacza bardziej energiczne niż naturalne stawianie stóp. Akcentowanie stosuje się zawsze jednakowo na obie nogi.

Objaśnienia - marsz

Krok defiladowy stosuje się podczas uroczystości z ceremoniałem.

Komendę „W miejscu – MARSZ" można podać osobie/grupie zarówno rozpoczynającej marsz, jak i będącej w ruchu. Aby harcerz maszerujący w miejscu ruszył naprzód, podaje się komendę „Na wprost — MARSZ".

Musztra z laską skautową

Musztra harcerza występującego z laską skautową różni się nieco od musztry indywidualnej w wariancie podstawowym.

Postawa zasadnicza

Pozycja ciała jest identyczna jak w przypadku podstawowym. Laska skautowa jest oparta na podłożu bezpośrednio na zewnątrz obcasa prawego buta i ułożona ciasno przy ciele, trzymana z zewnątrz lekko ugiętą prawą dłonią i objęta od wewnątrz jej kciukiem.

Postawa zasadnicza z laską skautową.

Postawa swobodna

Pozycja ciała jest identyczna jak w przypadku podstawowym. Laska skautowa pozostaje oparta w miejscu, jak w pozycji zasadniczej, odchylona o 20–30° od pionu w prawo w skos. Laska trzymana jest pełną prawą dłonią, prawa ręka zgięta w łokciu, tak by przedramię ułożone było równolegle do podłoża.

Przejście z pozycji zasadniczej do swobodnej wykonywane jest na dwa tempa:

- tempo 1 - przesunięcie dłoni w górę trzymanej pionowo laski, ze zgięciem ręki w łokciu,
- tempo 2 - odchylenie laski od pionu.

Zwroty w miejscu

Podczas zwrotów laskę skautową trzyma się jak w pozycji zasadniczej.

Marsz z laską

W przypadku marszu krokiem równym lub defiladowym laskę unosi się o 5–10 cm z postawy zasadniczej i w tym położeniu utrzymuje ją prawą ręką podczas marszu. Lewa ręka porusza się w zwykły sposób.

W przypadku marszu krokiem swobodnym laska skautowa służy harcerzowi do podpierania się, odciążając jego nogi i zwiększając stabilność marszu po nierównym podłożu.

Marsz w pozycji „laska pod ramię”

Na komendę „Laski pod – RAMIĘ” maszerujący krokiem równym lub defiladowym harcerz:

1. ujmuje laskę trzymaną wzdłuż tułowia dodatkowo lewą ręką na wysokości piersi,
2. trzymając laskę lewą dłonią, wysuwa ją skośnie w dół przed siebie, tak by móc jej górny koniec przełożyć do tyłu pod prawą pachą,
3. zgina prawą rękę w łokciu, wsuwając laskę pod pachę za siebie,
4. wraca lewą ręką do jej zwykłego ułożenia.

Chwyt ten wykorzystuje się przy przechodzeniu z laskami skautowymi przez tłum, a także podczas marszu w orszaku pogrzebowym.

Na komendę „BACZNOŚĆ” przechodzi się do ułożenia laski jak w marszu krokiem równym lub defiladowym, wykonując opisane powyżej kroki 1–4 w odwrotnej kolejności.

Laska skautowa - elementy obrzędowości

Laska skautowa jest w pierwszej kolejności atrybutem praktycznym, przydatnym w wielu sytuacjach. Nie należy traktować jej jak ceremonialnego rekwizytu – laska nieprzydatna lub nieużywana w faktycznym działaniu harcerza byłaby zaprzeczeniem swojej idei.

Szczegółowe zasady wykonywania laski skautowej z surowców, wręczania jej, funkcjonowania z nią oraz zachowania w sytuacjach obrzędowych określa dane środowisko.

Do przykładowych, często spotykanych, elementów obrzędowości należą:

- własnoręczne wykonywanie laski skautowej przez harcerza z naturalnego surowca (specjalnie lub niedawno ściętego drzewka, prostej gałęzi itd.),
- zdobienie laski zgodnie z jednolitymi zasadami środowiska i weryfikowanie tego podczas obrzędu nadania,
- zaplatanie kręgu przez ujmowanie odpowiednią ręką laski skautowej trzymanej przez sąsiada, tak by nie musieć odkładać lasek na czas obrzędu.

Chwyty sztandarem

W postawie zasadniczej sztandarowy trzyma sztandar, postawiony na „trzewiku" drzewca, przy prawej nodze, na wysokości czubka buta. Drzewce przytrzymuje prawą ręką na wysokości dolnej krawędzi mostka, łokieć prawej ręki lekko przyciska do ciała.

W postawie swobodnej sztandarowy trzyma sztandar przy prawej nodze, tak jak w postawie zasadniczej.

Sztandarem wykonuje się następujące chwyty:

- „Na ramię",
- „Prezentuj",
- „Do nogi".

Ponadto sztandarem można oddawać honory.

Wykonując chwyt „Na ramię", sztandarowy prawą ręką (pomagając sobie lewą) kładzie drzewce na prawe ramię i trzyma je pod kątem 45° w stosunku do ramienia. Prawa ręka wyciągnięta wzdłuż drzewca utrzymuje sztandar na ramieniu i stabilizuje go. Płat sztandaru jest oddalony od barku na ok. 30 cm.

Poczet sztandarowy. Sztandarowy wykonuje chwyt „Na ramię”.

Wykonując chwyt „Prezentuj” z położenia „Do nogi”, sztandarowy podnosi sztandar prawą ręką pionowo do góry wzdłuż prawego ramienia (dłoń prawej ręki na wysokości barku). Następnie lewą ręką chwyta drzewce sztandaru tuż pod prawą i opuszcza prawą rękę na całą jej długość, obejmując dolną część drzewca. Chwyt „Prezentuj" wykonuje się na komendę: „Na prawo (lewo) PATRZ”.

Poczet sztandarowy. Sztandarowy wykonuje chwyt „Prezentuj”.

Wykonując chwyt „Do nogi” z położenia „Prezentuj” lub z położenia „Na ramię”, sztandarowy przenosi sztandar prawą ręką (pomagając sobie lewą) do nogi, po czym układa lewą rękę jak w postawie zasadniczej. Chwyt „Do nogi” wykonuje się na komendę: „BACZNOŚĆ”.

Poczet sztandarowy. Sztandarowy wykonuje chwyt „Do nogi”.

Sposób oddawania honorów sztandarem opisano w rozdziale „Oddawanie honorów”.

Składanie meldunku

Meldunek jest to zwięzła informacja, którą podwładny składa przełożonemu z przebiegu czynności lub celu przybycia. W meldunku podaje się kolejno: formę **(„DRUHU, DRUHNO”)**, funkcję albo stopień przełożonego (jeśli są znane), swoją funkcję, stopień, nazwisko i czynność wykonywaną

przez meldującego lub reprezentowany przez niego zespół (drużynę, zastęp itp.) albo cel przybycia.

Przełożonemu, który zna meldującego, można składać meldunek bez podawania funkcji, stopnia i nazwiska.

W przypadku meldowania się harcerzowi lub instruktorowi preferencyjnie stosuje się funkcje przełożonego i podwładnego mające związek z sytuacją, w której składany jest meldunek. Jeśli funkcja przełożonego jest nieznana lub nie ma przyjętej nazwy (np. harcerz obstawiający punkt na biegu harcerskim), do przełożonego-instruktora należy zwracać się z użyciem jego stopnia instruktorskiego, do przełożonego-harcerza – z użyciem jego stopnia harcerskiego. Gdy nie można rozpoznać stopnia przełożonego, należy zwracać się do niego „Druhu". Podwładny używa w meldunku swego stopnia instruktorskiego lub harcerskiego wyłącznie w sytuacji, gdy melduje się indywidualnie i nie pełni żadnej funkcji mającej związek z sytuacją, w której meldunek jest składany.

Meldunek może być także składany cywilnemu prowadzącemu uroczystość, w której bierze udział zorganizowana grupa harcerzy.

W przypadku uroczystości na szczeblu powyżej szczepu / związku drużyn nie melduje się stanu poszczególnych zespołów, a jedynie ich obecność, chyba że prowadzący uroczystość zarządzi inaczej.

Przykładowa treść meldunku

Wersja pełna:

> „Druhu komendancie, zastępowy zastępu »Mamutów« wywiadowca Jan Kowalski melduje zastęp na apelu porannym. Stan: 6, wszyscy obecni".

Wersja skrócona (drużynowy zna swoich zastępowych):

> „Druhu drużynowy, melduję zastęp »Mamutów« na starcie biegu harcerskiego".

Meldunek drużyny na złazie hufca:

> „Druhu komendancie, drużynowy 12 Bydgoskiej Drużyny Wodnej pwd. Michał Leśny melduje drużynę na złazie hufca".

Meldunek składa się przede wszystkim w następujących sytuacjach:

- podczas uroczystych zbiórek i apeli,
- w przypadku przybycia harcerzy na miejsce działań (np. gry, punktu na biegu),
- po przybyciu do przełożonego na wezwanie.

Objaśnienia – meldowanie

Meldunek powinien być składany zgodnie z zasadą minimum słów, maksimum treści.

Przykłady:

> *„Druhu komendancie, drużynowy T. K. melduje 15 GDH podczas biegu harcerskiego".*

„Druhu harcmistrzu, ćwik M. U. melduje swoje przybycie”.

„Druhu, zastępowy K.G. melduje zastęp »Wilki« 94 WDH na apelu, stan 8”.

„Druhu ćwiku, zastępowy K.G. melduje zastęp »Borsuki« 94 WDH na apelu, stan 7, w tym 2 na warcie”.

„Druhu przewodniku, zastępowy K.G. melduje zastęp »Gryfy« 94 WDH na apelu, stan 7, w tym 1 chory, 1 nieobecny nieusprawiedliwiony”.

Gdy nie jest możliwe rozpoznanie funkcji ani stopnia osoby przyjmującej meldunek, zwracamy się po prostu „Druhu, ...”.

Do zastępcy zwyczajowo zwracamy się funkcją, którą zastępuje, np. do zastępcy komendanta mówimy „Druhu komendancie”.

Podczas meldowania osobie, która zna meldującego, można złożyć meldunek bez podawania swojej funkcji, stopnia, nazwiska, np. „Druhu drużynowy, melduję zastęp »Żbiki« gotowy do zajęć, stan 6”.

Przy składaniu meldunku nie należy używać funkcji niezwiązanych z sytuacją, której dotyczy meldunek. Przykładowo, do instruktora stojącego na punkcie biegu zwracamy się „druhu drużynowy”, gdy jest on NASZYM drużynowym, w innych przypadkach zwracamy się do niego według stopnia instruktorskiego.

Przy meldowaniu zespołu wraz z określeniem stanu należy faktycznie określić ten stan. Stwierdzenie „Stan zgodny” niczego nie wnosi – należy meldować „Stan 6, wszyscy obecni”, albo „Stan 6”, co w domyśle oznacza obecność wszystkich spodziewanych 6 osób, albo podać wprost liczbę i przyczyny nieobecności („Stan 6, w tym 1 w kuchni”) albo meldować jedynie obecność zespołu bez wspominania o stanie.

Oddawanie honorów

Oddawanie honorów i odpowiadanie na nie jest tradycyjnym obyczajem harcerskim. Jest zewnętrzną oznaką dyscypliny harcerskiej, szacunku dla przełożonych i kolegów. Jest to wyraz dobrego, harcerskiego wychowania.

Harcerzy obowiązuje wzajemne oddawanie sobie honorów zgodnie z zasadami musztry.

Podwładni oraz młodsi stopniem oddają honory pierwsi, zaś harcerze równi stopniem – jednocześnie.

Harcerze są zobowiązani oddawać honory:

- fladze państwowej, banderze wojennej, handlowej lub harcerskiej w czasie jej oficjalnego podnoszenia i opuszczania,
- banderze wojennej, handlowej lub harcerskiej przy wchodzeniu lub schodzeniu z niosącej ją jednostki pływającej,
- sztandarom wojskowym, sztandarom harcerskim,
- symbolom i miejscom upamiętniającym bohaterską walkę i męczeństwo Narodu Polskiego i innych narodów, jeżeli są tam wystawione wojskowe lub harcerskie posterunki honorowe,

- w przypadku składania wiązanek, kwiatów i zniczy pod pomnikami, tablicami i innymi symbolami upamiętniającymi ważne wydarzenia w historii Polski,
- pogrzebom z asystą honorową,
- w czasie oficjalnego wykonywania hymnu państwowego Rzeczypospolitej Polskiej, hymnu ZHP, hymnów innych państw, sygnałów: „ZHP", „Śpij Kolego'', „Cisza".

Harcerz przyjmujący honory ma obowiązek na nie odpowiedzieć.

W miejscach, w których daną osobę spotyka się kilkakrotnie w krótkich odstępach czasu, honory oddaje się tylko podczas pierwszego spotkania.

Podczas zorganizowanych przedsięwzięć (np. zlotów, obozów) honory oddaje się tylko podczas oficjalnego powitania uczestników (np. na apelu otwierającym lub porannym).

Harcerzom z innych organizacji i skautom można oddawać honory na zasadach wzajemności.

W sytuacjach nieujętych w regulaminie harcerz zachowuje się w sposób zwyczajowo przyjęty, kierując się poczuciem karności i zasadami dobrego wychowania.

Indywidualne oddawanie honorów

Honory oddaje się:

- w nakryciu głowy – salutowaniem,
- bez nakrycia głowy – zwyczajowym pozdrowieniem skautowym,
- przy niesprawnej lub zajętej prawej ręce – skłonem głowy.

Objaśnienia – indywidualne oddawanie honorów

Występując w nakryciu głowy, harcerz zwraca głowę w kierunku osoby przyjmującej honory, jednocześnie energicznie podnosząc najkrótszą drogą prawą rękę do nakrycia głowy. Palec wskazujący i środkowy powinny być wyprostowane i złączone, pozostałe palce złączone i przyciśnięte kciukiem.

Wystającą część palca środkowego przykłada się do:

- *brzegu daszka rogatywki, czapki z daszkiem,*
- *ronda kapelusza skautowego,*
- *obrzeża beretu, furażerki*

nad zewnętrznym kątem prawego oka. Dłoń zwrócona jest ku przodowi, łokieć skierowany w dół i na prawo w skos.

Po oddaniu honoru harcerz opuszcza energicznie rękę w dół z jednoczesnym zwrotem głowy na wprost.

Występując bez nakrycia głowy, harcerz zwraca głowę w kierunku osoby przyjmującej honory, jednocześnie wznosząc prawą rękę zgiętą w łokciu do wysokości barku. Dłoń ułożona jest przodem (wnętrzem) do osoby przyjmującej honory, z kciukiem położonym na paznokciu małego palca i trzema palcami środkowymi wyprostowanymi w górę.

Jeżeli harcerz ma niesprawną lub zajętą prawą rękę, w celu oddania honorów przyjmuje postawę zasadniczą, zwraca się frontem ku osobie przyjmującej honory i wykonuje energiczny skłon głowy.

Salutowanie:

Przebieg salutowania do nakrycia głowy.

Oddawanie honorów w miejscu

Honory w miejscu oddaje się w postawie zasadniczej.

Salutowanie do nakrycia głowy.

Pozdrowienie skautowe.

Oddawanie honorów w marszu

W marszu honory oddaje się:

- w nakryciu głowy: salutowaniem z jednoczesnym zwróceniem głowy w kierunku osoby przyjmującej honory,
- bez nakrycia głowy: tradycyjnym pozdrowieniem skautowym z jednoczesnym zwróceniem głowy w kierunku osoby przyjmującej honory,
- przy niesprawnej lub zajętej prawej ręce: skłonem głowy w kierunku osoby przyjmującej honory.

Oddawanie honorów w marszu – objaśnienia

Harcerz występujący w nakryciu głowy salutuje z jednoczesnym zwróceniem głowy w stronę osoby przyjmującej honory. Salutowanie rozpoczyna trzy kroki przed osobą przyjmującą honory, a kończy po minięciu jej.

Harcerz występujący bez nakrycia głowy wykonuje tradycyjne pozdrowienie skautowe z jednoczesnym zwróceniem głowy w stronę osoby przyjmującej honory. Wykonywanie pozdrowienia rozpoczyna trzy kroki przed osobą przyjmującą honory, a kończy po minięciu jej.

Harcerz mający niesprawną lub zajętą prawą rękę wykonuje skłon głowy w kierunku osoby przyjmującej honory w odległości trzech kroków od niej.

Podczas oddawania honorów lewa ręka, jeśli jest sprawna i wolna, porusza się zgodnie z zasadami wykonywanego kroku.

Oddawanie honorów z laską skautową

Oddawanie honorów z laską skautową w miejscu

W celu oddania honorów w miejscu, harcerz występujący z laską skautową staje z nią w pozycji zasadniczej, po czym energicznie przenosi lewą rękę na wysokość piersi i przykłada jej wyciągnięte palce do laski.

Oddawanie honorów z laską skautową w miejscu.

Oddawanie honorów z laską skautową w marszu

W celu oddania honorów w marszu harcerz występujący z laską skautową maszerujący krokiem równym lub defiladowym energicznie przenosi lewą rękę na wysokości piersi i przykłada jej wyciągnięte palce do laski.

Oddawanie honorów z laską skautową – objaśnienia

Opisany sposób oddawania honorów bywa potocznie zwany „salutowaniem do laski", należy jednak zwrócić uwagę, że w odróżnieniu od faktycznego salutowania w tym przypadku do laski skautowej przykłada się płaską dłoń ze wszystkimi wyprostowanymi palcami, nie zaś dwa palce jak do nakrycia głowy. Drugą oczywistą różnicą jest przykładanie do laski skautowej lewej dłoni, podczas gdy do nakrycia głowy salutujemy prawą dłonią.

Oddawanie honorów
z laską skautową w marszu.

Salutowanie sztandarem

Salutowanie sztandarem w miejscu wykonuje się z położenia „Prezentuj". Gdy odbierający honory zbliży się na 5 kroków, sztandarowy robi zwrot w prawo w skos z jednoczesnym wysunięciem lewej nogi w przód, na odległość stopy i pochyla sztandar do przodu pod kątem 45°. Sztandarowy pozostaje w tej postawie, aż odbierający honory znajdzie się w odległości kroku za sztandarem, wtedy bez komendy przenosi sztandar do położenia „Prezentuj".

Poczet sztandarow. Sztandarowy salutuje sztandarem.

W marszu honory sztandarem oddaje się, salutując przez przeniesienie sztandaru z położenia „Na ramię” i pochylenie go jak w czasie salutowania w miejscu. Salut sztandarem oddaje się na komendę „Na prawo (lewo) PATRZ”. Na komendę „BACZNOŚĆ” sztandarowy wraca sztandarem do postawy „Na ramię”.

Drużyna reprezentacyjna w marszu. Poczet sztandarowy salutuje sztandarem.

Szyk

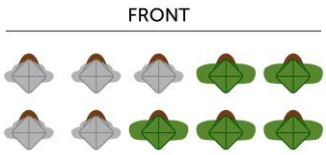
Szyk jest to ustalone regulaminem ustawienie harcerzy w celu wykonania wspólnych działań.

Rodzaje szyków:

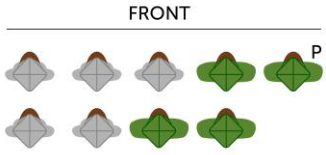
- zbiórkowy – szereg, dwuszereg itp.,
- marszowy – rząd, kolumna dwójkowa, kolumna czwórkowa itp.

Przykładowe szyki

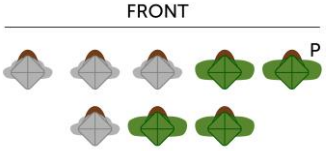
- „P” oznacza przełożonego grupy,
- „K” oznacza kierunkowego,
- „Z” oznacza zamykającego.

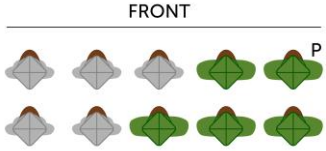
Dwuszereg.

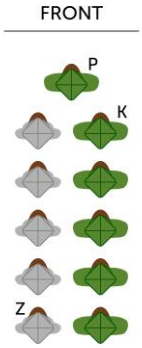
Dwuszereg z przełożonym grupy.

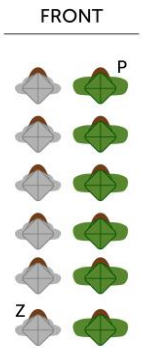
Dwuszereg niepełny
z przełożonym grupy.

Dwuszereg z przełożonym grupy stojącym w szyku – wariant stosowany przy niewielkiej ilości miejsca.

Kolumna dwójkowa z przełożonym grupy idącym na czele, poza kolumną.

Kolumna dwójkowa z przełożonym grupy, idącym w kolumnie, na pozycji kierunkowego.

Głębokość kolumny nie może być mniejsza niż jej szerokość.

Musztra zespołowa

Kierowanie musztrą

Osoba rozpoczynająca musztrę przejmuje kierowanie harcerzami przy użyciu komendy „Na moją komendę – BACZNOŚĆ".

Działania wykorzystujące musztrę kończą się po użyciu komendy „ROZEJŚĆ SIĘ".

Objaśnienia – kierowanie musztrą

Komenda „<jednostka> na moją komendę – BACZNOŚĆ" służy do skupienia uwagi harcerzy na osobie przejmującej kierowanie nimi i przekazania informacji o przejęciu kierownictwa. Po komendzie tej często następuje komenda „SPOCZNIJ" – jest to typowy przykład wykorzystania sekwencji „BACZNOŚĆ – SPOCZNIJ" do skupienia uwagi harcerzy.

Komenda „ROZEJŚĆ SIĘ" powoduje zwolnienie harcerzy z kierownictwa osoby kierującej musztrą. Jeśli po jej podaniu konieczne są dalsze zorganizowane działania, trzeba ponownie objąć kierownictwo nad harcerzami w sposób opisany powyżej.

Wykonywanie zbiórek

Zbiórkę zarządza się w celu ustawienia harcerzy w szyku, w miejscu lub w marszu. Na komendę „<*jednostka*> – BACZNOŚĆ" harcerze zwracają się frontem do podającego komendę i przyjmują postawę zasadniczą.

Następnie kierujący podaje komendę określającą szyk i miejsce zbiórki:

„W (*szyk zbiórkowy*) – ZBIÓRKA" – harcerze ustawiają się z lewej strony kierującego.

„W (*szyk zbiórkowy*), (*frontem-czołem*) do mnie – ZBIÓRKA" – harcerze ustawiają się 2-3 kroki przed kierującym.

„W (*szyk zbiórkowy*), (*gdzie – miejsce*), prawe skrzydło na wysokości ... frontem do ... – ZBIÓRKA" – harcerze ustawiają się we wskazanym miejscu w opisany sposób.

„W (*szyk marszowy*) – ZBIÓRKA" – harcerze formują szyk 3 kroki za kierującym.

„W (*szyk marszowy*), (*gdzie – miejsce*) w kierunku..., czoło na wysokości – ZBIÓRKA" – harcerze formują we wskazanym miejscu szyk ustawiony we wskazanym kierunku.

Na hasło „ZBIÓRKA" harcerze szybkim krokiem podążają na wskazane miejsce i ustawiają się w odpowiednim szyku w postawie zasadniczej. Na tym etapie szyk nie musi być sformowany precyzyjnie, priorytetem jest szybkość zbiórki.

Po podaniu komendy „SPOCZNIJ" harcerze powinni pokryć i wyrównać szyk.

Objaśnienia - wykonywanie zbiórek

Na komendę „Drużyna/zastęp – BACZNOŚĆ" wywołana grupa:

- *przyjmuje postawę zasadniczą, jeżeli stoi w szyku,*

- *przyjmuje postawę zasadniczą i zwraca się frontem w kierunku podającego komendę, jeżeli stoi w rozproszeniu.*

Przykłady dalszych komend do ustawienia drużyny.

W szyku zbiórkowym:

„W szeregu, frontem do mnie – ZBIÓRKA”.

„W dwuszeregu, na poprzednim miejscu – ZBIÓRKA”.

(Nie stosujemy formy „frontem na mnie”, jest ona błędna).

W szyku marszowym:

„W rzędzie – ZBIÓRKA”.

„W kolumnie dwójkowej, czołem do mnie – ZBIÓRKA”.

„W kolumnie trójkowej, na drodze, w kierunku mostu, czoło na wysokości słupa – ZBIÓRKA".

Po podaniu komendy określającej wykonanie zbiorki kierujący może poruszać się w celu precyzyjnego określenia miejsca zbiórki.

Po podaniu zapowiedzi, np. „W szeregu, frontem do...”, może on:

- *przenieść się na miejsce, gdzie ma stanąć drużyna,*
- *wskazać ręką miejsce zbiórki*

i dalej w postawie zasadniczej podać hasło „ZBIÓRKA”.

Przy podaniu zapowiedzi „Za druhem...” można wskazać druha, za którym grupa ma się ustawić, i dalej w postawie zasadniczej podać hasło „ZBIÓRKA”.

Hasło „ZBIÓRKA” należy podawać tak, aby harcerze szybko zareagowali na podaną komendę. Istotne jest szybkie przemieszczenie się harcerzy i ustawienie w postawie zasadniczej, natomiast precyzyjne ustawienie szyku następuje po podaniu komendy „SPOCZNIJ”.

Rozejście się

Komenda „Rozejść się” służy do rozformowania szyku i zwolnienia harcerzy. Można ją podać w każdym szyku, w miejscu lub w marszu. Kierujący może w zapowiedzi podać kierunek lub miejsce, gdzie harcerze po rozejściu powinni się udać.

Objaśnienia - rozejście się

Na komendę „ROZEJŚĆ SIĘ” harcerze opuszczają szyk w dowolnym kierunku.

Na komendę „W tył – ROZEJŚĆ SIĘ” harcerze wykonują zwrot w tył, przez lewe ramię, po czym rozpraszają się.

Prowadzący może dokładniej określić kierunek lub miejsce, gdzie harcerze po rozejściu mają się udać, np.: „W kierunku lasu – ROZEJŚĆ SIĘ”, „Do namiotów – ROZEJŚĆ SIĘ”.

Komenda „ROZEJŚĆ SIĘ” kończy zorganizowane działania z wykorzystaniem musztry.

Równanie i krycie

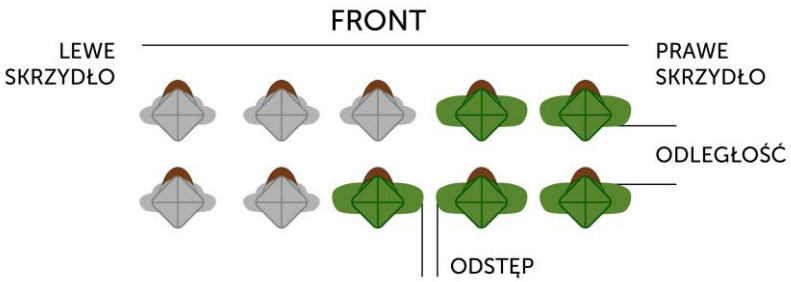
Harcerze stający w szyku powinni wyrównać i pokryć samoczynnie po komendzie „SPOCZNIJ” bądź „Równaj w prawo” lub na polecenie „Pokryj, wyrównaj”.

Objaśnienia - równanie i krycie

Równanie oznacza ustawienie harcerzy – każdy szereg w jednej linii do prawoskrzydłowego, z zachowaniem kilkucentymetrowych odstępów. Odstęp w sposób praktyczny mierzy się wystawieniem w bok rąk zgiętych w łokciach – łokcie sąsiadujących osób powinny się stykać. W uzasadnionych sytuacjach, np. przy niewielkiej ilości dostępnego miejsca, dopuszczalne jest zmniejszenie odstępu między harcerzami, nie może on jednak być mniejszy niż 10 cm (w praktyce odpowiadające szerokości dłoni).

Krycie oznacza ustawienie harcerzy – każdy rząd w jednej linii do czoła, z zachowaniem ok. metrowych odległości. Odległość w sposób praktyczny mierzy się wyciągnięciem wyprostowanej ręki do pleców harcerza, którego kryjemy.

Nie używamy formy „równaj do lewego/prawego” - jest ona błędna.

Odliczanie

Do stwierdzenia stanu liczbowego grupy służy komenda „Kolejno – ODLICZ”. Liczenie odbywa się od prawego do lewego skrzydła w szyku zbiórkowym i od czoła do końca lewego rzędu szyku marszowego. Po podaniu ostatniej liczby, jeżeli szyk jest niepełny, lewoskrzydłowy ostatniego szeregu powinien podać głośno – „Niepełny”.

Do przygotowania grupy do zmiany szyku służy komenda „Do dwóch/trzech – ODLICZ”. Liczenie odbywa się od prawego skrzydła do lewego w szyku zbiórkowym i od czoła do końca lewego rzędu szyku marszowego, w ten sposób, że po osiągnięciu wskazanej w komendzie liczby kolejna osoba zaczyna liczenie od jedności.

Objaśnienia - odliczanie

Po podaniu komendy „... – ODLICZ” harcerze pierwszego szeregu szyku zbiórkowego zwracają głowy w prawo, z wyjątkiem prawoskrzydłowego. Prawoskrzydłowy zaczyna odliczanie, zwracając głowę w lewo i podając „Raz”. Kolejni odliczający zwracają energicznie głowy z prawej na lewą stronę, podając kolejne liczby, po czym zwracają głowę na wprost i przyjmują postawę swobodną. Harcerze kolejnych szeregów zwracają uwagę na podaną przez ich poprzedników liczbę, która także ich dotyczy, i wraz z nimi przyjmują postawę swobodną.

Odliczanie w szyku marszowym odbywa się poprzez zwrot głowy w lewo i podanie liczby do tyłu, do kolejnego harcerza w rzędzie. Pozostałe elementy występują analogicznie jak w szyku zbiórkowym. Ostatni odliczający podaje głośno liczbę w kierunku podającego komendę.

Przy komendzie „Kolejno – ODLICZ", jeżeli szyk jest niepełny, lewoskrzydłowy/zamykający ostatni szereg, po odliczeniu, zwraca głowę w kierunku podającego komendę i głośno melduje – „Niepełny".

W celu dokonania odliczenia grupy nie jest konieczne wychodzenie przed szyk. Dowodzący może wykonać wykrok z jednoczesnym zwrotem w lewo, w przypadku szyku zbiórkowego, lub w prawo, w przypadku szyku marszowego, stając pod kątem prostym do szyku i mogąc obserwować proces odliczania.

Przesunięcie szyku

Aby przesunąć szyk do przodu, podajemy komendę: „Jednostka, krok (liczba kroków), na wprost – MARSZ".

W celu przesunięcia szyku o jeden krok do tyłu, podajemy komendę: „Jednostka, krok w tył – MARSZ".

W celu przesunięcia szyku o jeden krok w bok, podajemy komendę: „Jednostka, krok dostawny w prawo/lewo – MARSZ". Alternatywnie można zmienić front szyku (tj. wykonać zwrot), wykonać przemarsz i wrócić do pierwotnego frontu.

Aby przesunąć szyk kilka kroków w bok lub tył, należy zmienić front szyku, wykonać przemarsz i wrócić do pierwotnego frontu.

Objaśnienia - przesunięcie szyku

W celu przesunięcia szyku do przodu należy podać komendę:

„Drużyna X kroków na wprost – MARSZ".

lub, w przypadku odległości większej niż 3 kroki:

„Drużyna na wprost – MARSZ", „STÓJ".

Aby przesunąć szyk w tył na odległość większą niż krok, należy zastosować kolejno komendy:

„W tył – ZWROT"

„X kroków na wprost – MARSZ" lub „Na wprost – MARSZ", "STÓJ"

„W tył – ZWROT"

lub powtarzać kilkakrotnie (nie więcej niż 3 razy) komendę „Krok w tył – MARSZ".

Krok w tył wykonuje się lewą nogą.

Aby przesunąć szyk w bok, należy zastosować kolejno komendy:

„W prawo/lewo – ZWROT”

„X kroków na wprost – MARSZ” lub „Na wprost – MARSZ”, “STÓJ”

„W prawo/lewo – ZWROT”

lub powtarzać kilkakrotnie (nie więcej niż 3 razy) komendę „Krok w prawo/lewo – MARSZ”. Krok w bok wykonuje się jako dostawny.

Występowanie i wstępowanie

Harcerz wywołany z szyku w miejscu przyjmuje postawę zasadniczą i odpowiada „Jestem”.

Na komendy:

„WYSTĄP” – harcerz występuje 3 kroki przed szyk,

„Do osoba/miejsce – WYSTĄP” – harcerz podąża najkrótszą drogą do wskazanej osoby/miejsca i zatrzymuje się 3 kroki przed nią.

Po wystąpieniu harcerz przyjmuje postawę zasadniczą.

Na komendę „WSTĄP” harcerz wykonuje zwrot w pożądanym kierunku, najkrótszą drogą wraca na swoje miejsce, wykonuje zwrot w celu ustawienia się zgodnie z kierunkiem szyku i przyjmuje postawę szyku.

Objaśnienia - występowanie i wstępowanie

Przykładowe komendy do wystąpienia z szyku:

„Druh Karczewski, do mnie – WYSTĄP”,

„Wyróżnieni, do druha komendanta – WYSTĄP”,

„Wyczytani, do linii zbiórek – WYSTĄP”.

Reguła trzech kroków na hasło „WYSTĄP” bez wskazania miejsca nie obowiązuje w przypadkach, kiedy nie jest możliwe zachowanie tej odległości. Wówczas wystarczą dwa, a nawet jeden krok, w zależności od sytuacji. Po wystąpieniu harcerza wywołanego z pierwszego szeregu jego miejsce w szyku zajmuje harcerz z drugiego szeregu.

Harcerz wywołany z drugiego szeregu wykonuje mały krok lewą nogą i dotyka lewą ręką lewego ramienia swego poprzednika, który wykonuje krok w skos, w prawo do przodu (w uzasadnionych sytuacjach w lewo do przodu). Wywołany wykonuje drugi, mały krok, równając się z pierwszym szeregiem, i występuje. Po przejściu wywołanego poprzednik wraca na swoje miejsce, wykonując krok w skos, w lewo (w prawo) do tyłu.

Gdy wywołany wykonuje komendę „WSTĄP”, następują analogiczne czynności.

Komendy „WSTĄP" i „WYSTĄP" można podawać również grupie harcerzy.

Harcerze z pierwszego szeregu oraz z drugiego – nie stojący obok siebie – występują jednocześnie. Harcerze z drugiego szeregu – stojący obok siebie – występują kolejno, zaczynając od prawego. Na komendę „WSTĄP” harcerze wracają na swoje miejsca jednocześnie lub

w kolejności występowania z szyku. Przy wywołaniu harcerza z czoła lub z drugiego szeregu szyku marszowego następują czynności, takie jak przy występowaniu z szyku zbiórkowego. Harcerz wywołany z trzeciego (lub dalszego) szeregu szyku zbiórkowego/marszowego na komendę "WYSTĄP" przechodzi za plecami harcerzy swojego szeregu, na prawą stronę szyku. Następnie, maszerując wzdłuż skrzydła/kolumny, występuje przed front/czoło szyku. Harcerz może przejść na lewą stronę szyku na wskazanie kierującego lub jeżeli będzie to zdecydowanie krótsza droga do wystąpienia.

Wstępowanie w ww. przypadkach następuje analogicznie do występowania.

Zmiana szyku

Do zmiany szyku służą komendy:

W miejscu

- z szyku zbiórkowego w szyk marszowy i odwrotnie bez zmiany ustawienia: „W prawo/lewo – ZWROT",
- z szeregu w kolumnę dwójkową: „W dwójki, w prawo – ZWROT",
- z dwuszeregu w kolumnę czwórkową: „W czwórki, w prawo – ZWROT",
- z kolumny dwójkowej w szereg: „W szereg, w lewo – FRONT",
- z kolumny czwórkowej w dwuszereg: „W dwuszereg, w lewo – FRONT".

W marszu

- z kolumny dwójkowej w rząd: „W rząd – W TYŁ",
- z rzędu w kolumnę dwójkową: „W dwójki – W PRZÓD".

Objaśnienia - zmiana szyku

Dokonanie zmiany szyku zbiórkowego w szyk marszowy może wymagać wcześniejszego podania komendy „Do dwóch/trzech – ODLICZ", aby harcerze wiedzieli, jakie ruchy winni wykonać podczas zmiany szyku. Przy zmianach szyku marszowego w szyk zbiórkowy odliczanie nie jest potrzebne.

Przejście z szeregu/dwuszeregu w kolumnę dwójkową/czwórkową

Harcerze, którym podczas odliczania przyporządkowana została liczba jeden, wykonują zwrot w prawo w miejscu.

Harcerze, którym przyporządkowana została liczba dwa, wykonują lewą nogą wykrok w przód, w prawo w skos, z jednoczesnym zwrotem w prawo, energicznie dostawiając prawą nogę do lewej, stają na lewo od swych poprzedników.

Przejście z kolumny dwójkowej w szereg / z kolumny czwórkowej w dwuszereg

Harcerze prawego rzędu (rzędów 1 i 3 w przypadku kolumny czwórkowej) wykonują wykrok prawą nogą w przód w lewo w skos, z jednoczesnym zwrotem w lewo.

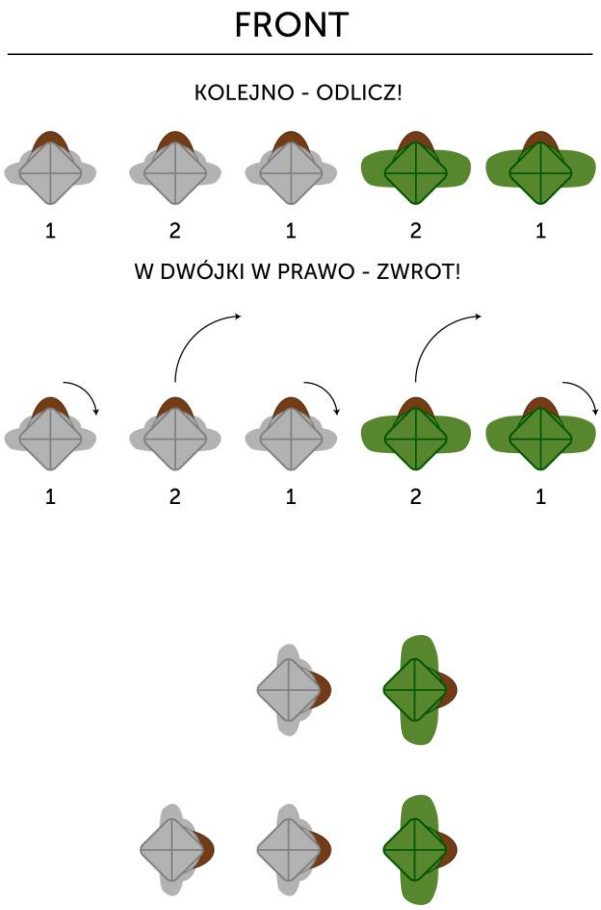
Harcerze lewego rzędu (rzędów 2 i 4 w przypadku kolumny czwórkowej) wykonują zwrot w lewo w miejscu.

Przejście w marszu z kolumny dwójkowej w rząd

Harcerze z lewego rzędu przesuwają się za swoich prawych sąsiadów, nie przerywając marszu i zachowując prawidłową odległość.

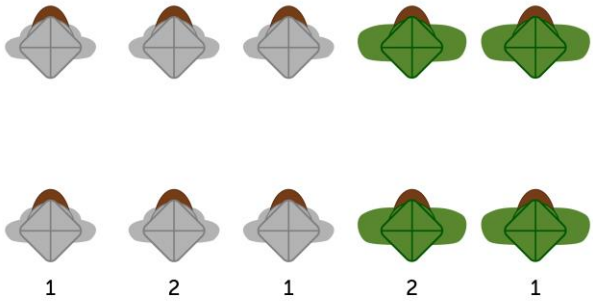
Przejście w marszu z rzędu w kolumnę dwójkową

Harcerze tworzą kolumnę dwójkową od czoła na zasadzie przechodzenia co drugiej osoby w przód na lewo od swego poprzednika. Ustawione w ten sposób dwójki skracają odstępy i dołączają do poprzedników.

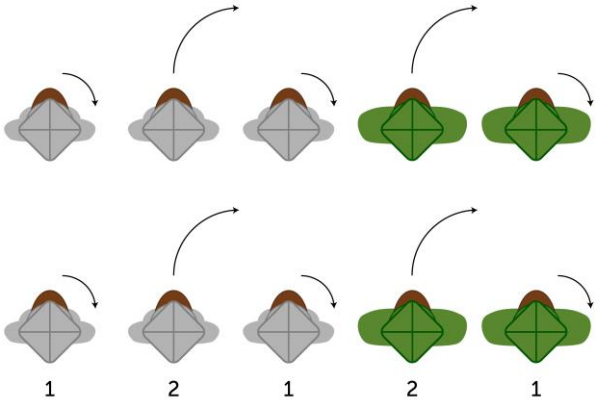

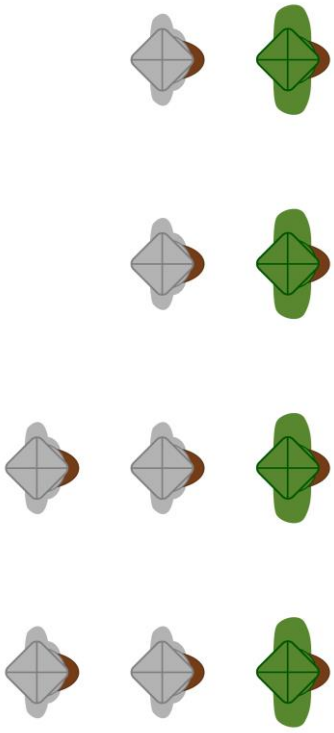
Schemat zmiany szyku z szeregu w kolumnę dwójkową.

KOLEJNO - ODLICZ!

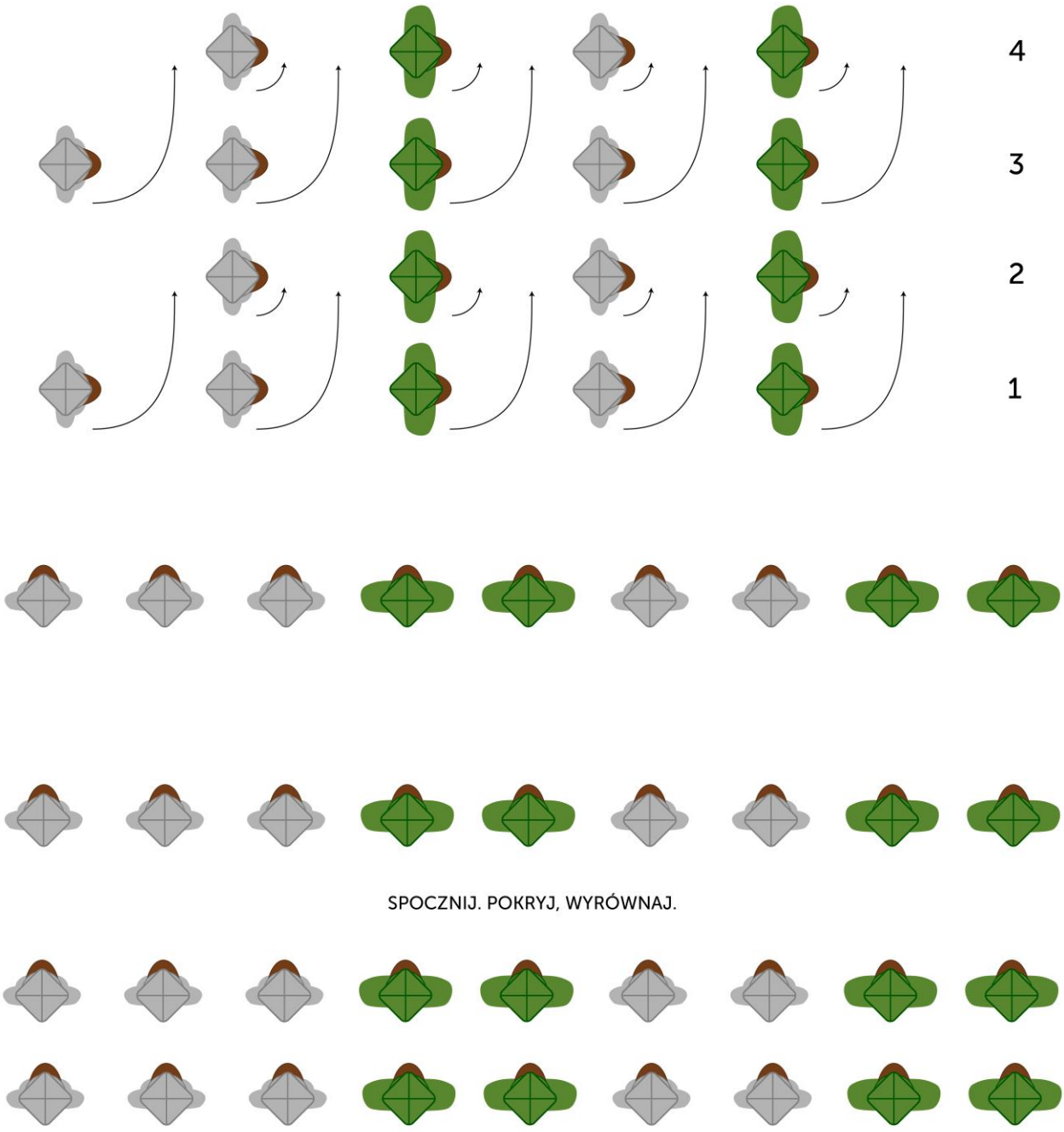
W CZWÓRKI W PRAWO - ZWROT!

Schemat zmiany szyku z dwuszeregu w kolumnę czwórkową.

W dwuszereg, w lewo – FRONT!

Schemat zmiany szyku z kolumny czwórkowej w dwuszereg.

Marsz i zatrzymanie

Marsz rozpoczyna się z postawy zasadniczej lewą nogą, wykonując pierwsze trzy kroki na wprost.

Komendy:

„Drużyna za <mną / druhem X> - **MARSZ”**,

„Drużyna <w kierunku ...> – **MARSZ”.**

Przykładowe kierunki:

- na wprost,
- w prawo/lewo,
- w tył na prawo/lewo, w prawo/lewo skos.

Do przejścia do kroku równego/dowolnego służy komenda: „Równy/dowolny – **KROK**”, w celu wykonania marszu w miejscu „W miejscu – **MARSZ**”, w celu wykonania przejścia do biegu „Biegiem – **MARSZ**”. Do zatrzymania służy komenda: „Jednostka – **STÓJ**”, „Stawaj – **W LEWO/PRAWO**” lub „Czoło – **STÓJ**”.

Objaśnienia - marsz i zatrzymanie

Marsz

Marsz rozpoczyna się z postawy zasadniczej lewą nogą. Poprzedza go komenda, np.:

*„Zastęp za mną – **MARSZ**”,*

*„Patrol, kierunek plac apelowy – **MARSZ**”,*

*„Drużyna, kierunek w tył na lewo – **MARSZ**”.*

Pierwsze trzy kroki (o ile to możliwe) wykonuje się na wprost, a następnie w nakazanym kierunku. Sposób rozpoczęcia marszu (np. powolny czy energiczny) zależy od okoliczności (chłopcy czy dziewczęta, z plecakami czy bez itd.) i powinien być wyrażony przez odpowiednio zaakcentowaną komendę przez prowadzącego lub wskazany jego przykładem (marsz „za mną”).

Kierunek marszu zmienia się na komendę: „Kierunek w ... prawo/lewo skos” lub według wskazanego miejsca w terenie, np. „Kierunek most”.

Tempo marszu zmienia się na komendy: „Szybszy – krok”, „Wolniejszy – krok”.

Grupy harcerzy maszerują krokiem dowolnym i równym. Wyspecjalizowane jednostki reprezentacyjne i drużyny sztandarowe obsługujące oficjalne uroczystości mogą także stosować krok defiladowy.

Krok dowolny jest to krok zwykły z opisu musztry indywidualnej, niezsynchronizowany między harcerzami.

*Krok równy polega na tzw. maszerowaniu „w nogę”, czyli stawianiu przez grupę w tym samym czasie tej samej nogi. Można wspomóc osiągnięcie kroku równego przez akcentowanie gwizdkiem lub głosem („Lewa”) stawianej lewej nogi. **Nie stosuje się marszu z nierównym „przytupem”, tj. akcentowania kroku tylko jedną nogą**.*

Krok defiladowy stosuje się podczas uroczystości z ceremoniałem.

Prowadzący jednostkę reprezentacyjną lub drużynę sztandarową może zarządzić jednolite stosowanie kroku defiladowego podczas całego udziału jednostki w uroczystości – wówczas na komendę „... – MARSZ” harcerze zamiast krokiem zwykłym rozpoczynają marsz krokiem defiladowym.

Marsz w miejscu stosuje się np. celem wyrównania tempa marszu podczas chwilowego zatrzymania.

Zatrzymanie

Jeśli jednostka maszeruje krokiem równym lub defiladowym, wydawanie komendy należy zsynchronizować z krokiem jednostki. W takim przypadku zapowiedź podaje się podczas stawiania jednej z nóg, odczekuje na krok drugą nogą i podaje komendę podczas ponownego stawiania pierwszej nogi. Przykładowo, w momencie stawiania lewej nogi pada zapowiedź: „Drużyna...". Harcerze wykonują krok prawą nogą, po czym w momencie ponownego stawiania lewej nogi pada komenda: „STÓJ". Harcerze wykonują kolejny krok prawą nogą i zatrzymują się, dostawiając lewą nogę.

„Drużyna – STÓJ". Po zapowiedzi harcerze zaczynają maszerować krokiem równym, a po haśle wykonują jeszcze jeden krok. Dalej przystawiają energicznie drugą nogę (tę, na którą padło hasło), po czym przyjmują postawą zasadniczą.

Na komendę „Czoło – STÓJ" maszerujący na czele (dowolnym krokiem) zatrzymują się. Następni harcerze dochodzą do poprzedników i zatrzymują się z zachowaniem regulaminowej odległości, przyjmując postawę swobodną. (Nie używamy formy „stój od czoła", jest błędna).

Na komendę „Stawaj w lewo/prawo" czoło kolumny zatrzymuje się, wykonuje zwrot w lewo/prawo i przyjmuje postawę swobodną. Kolejni harcerze, podchodząc do poprzedników, wykonują te same czynności z zachowaniem odpowiednich odstępów, odległości, równania i krycia.

Aby zatrzymać harcerzy podczas biegu, należy najpierw podać komendę „Zwykły – KROK", a następnie komendę do zatrzymania.

Oddawanie honorów

Jednostki organizacyjne ZHP w szyku apelowym lub marszowym oddają honory:

- Prezydentowi RP,
- Marszałkom Sejmu i Senatu,
- Prezesowi Rady Ministrów,
- Przewodniczącemu ZHP,
- Naczelnikowi ZHP,
- przełożonym od komendanta hufca wzwyż,
- fladze państwowej, banderze wojennej, handlowej lub harcerskiej w czasie jej podnoszenia i opuszczania,
- sztandarom wojskowym, sztandarom harcerskim,
- symbolom i miejscem upamiętniającym bohaterską walkę i męczeństwo Narodu Polskiego i innych narodów, jeżeli są tam wystawione wojskowe lub harcerskie posterunki honorowe,
- w przypadku składania wiązanek, kwiatów i zniczy pod pomnikami, tablicami i innymi symbolami upamiętniającymi ważne wydarzenia w historii Polski,
- pogrzebom z asystą honorową,

- podczas oficjalnego wykonywania hymnu państwowego Rzeczypospolitej Polskiej, hymnu ZHP, hymnów innych państw, sygnałów: „ZHP", „Śpij Kolego"[1], „Cisza"[2], „Hasła Wojska Polskiego"[3],

a) w szyku apelowym – na komendę,

b) w szyku marszowym – na komendę, po uprzednim zwróceniu się frontem w kierunku nakazanym przez kierującego jednostką.

Honory oddaje prowadzący, poczet sztandarowy, funkcyjni występujący poza szykiem.

Oddawanie honorów przez grupy stojące w szyku

Grupa harcerzy stojąca w szyku oddaje honory na komendy „BACZNOŚĆ" „Na prawo/lewo – PATRZ". Harcerze jednocześnie zwracają energicznie głowy w nakazanym kierunku, patrzą na osobę odbierająca honory, jeśli jest ona w ruchu – prowadzą ją wzrokiem. Dowodzący grupą oraz osoby stojące poza szykiem (np. w szyku apelowym zastępowi stojący poza zastępami) salutują, poczet sztandarowy oddaje honory.

Podczas przeglądu jednostek harcerskich: Osoba odbierająca honory przechodzi przed frontem jednostki, salutując. Osoby towarzyszące idą za nią, po zewnętrznej stronie w stosunku do szyku, i także salutują.

Podczas zbiórki: Dowodzący grupą podchodzi do osoby odbierającej honory, zatrzymuje się 3 kroki przed nią i składa meldunek. Następnie osoba odbierająca honory najkrótszą drogą wychodzi

[1] „Śpij Kolego" – sygnał wykonywany na zakończenie ceremonii składania wieńców i wiązanek kwiatów. Wykonywany w czasie uroczystości pogrzebowych i w miejscach związanych z czynem zbrojnym żołnierza polskiego.
[2] „Cisza" – sygnał wykonywany na zakończenie ceremonii składania wieńców i wiązanek kwiatów. Wykonywany w czasie uroczystości pogrzebowych i w miejscach niezwiązanych z czynem zbrojnym żołnierza polskiego.
[3] „Hasło Wojska Polskiego" – hymn Wojska Polskiego, oparty na motywach „Marsza obozowego" – „Bracia do bitwy nadszedł czas" Karola Kurpińskiego.

przed środek szyku, staje frontem do grupy, salutuje, opuszcza rękę i wita się z harcerzami słowami np. „Druhny i druhowie – CZUWAJ!”. Harcerze odpowiadają „CZUWAJ!”.

Następnie na komendę „BACZNOŚĆ” harcerze stojący w szyku zwracają głowy na wprost, osoby salutujące przestają salutować. Sztandarowy wykonuje sztandarem chwyt „Prezentuj”. Na komendę „SPOCZNIJ” harcerze przyjmują postawę swobodną.

Oddawanie honorów przez grupy w marszu

Grupa harcerzy maszerująca w kolumnie oddaje honory na komendy „BACZNOŚĆ”, „Na prawo/lewo – PATRZ” podane w odległości 15-20 kroków przed osobą odbierającą honory.

Na komendę „BACZNOŚĆ” wszyscy harcerze zaczynają maszerować krokiem równym, natomiast na komendę „Na prawo (lewo) – PATRZ” zwracają jednocześnie energicznie głowy i patrzą na osobę odbierającą honory, z wyjątkiem prawoskrzydłowego (lewoskrzydłowego) pierwszego szeregu kolumny.

Maszerujący przed grupą i, z prawej jej strony, przełożony grupy oraz funkcyjni salutują. Przełożony kończy salutowanie w odległości pięciu kroków po minięciu osoby odbierającej honory. Gdy koniec kolumny minie osobę odbierającą honory, przełożony podaje komendę „BACZNOŚĆ", na którą harcerze zwracają głowy na wprost, a osoby salutujące przestają salutować, a następnie komendę „SPOCZNIJ”.

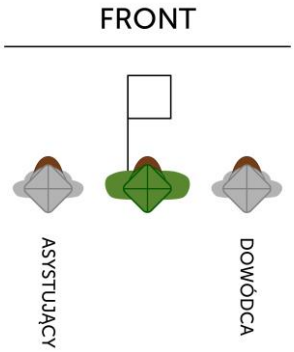
W przypadku pocztu sztandarowego maszerującego w asyście drużyny reprezentacyjnej lub drużyny sztandarowej poczet sztandarowy oddaje honory w sposób opisany w części poświęconej musztrze indywidualnej, zaś asystująca drużyna – w sposób opisany powyżej.

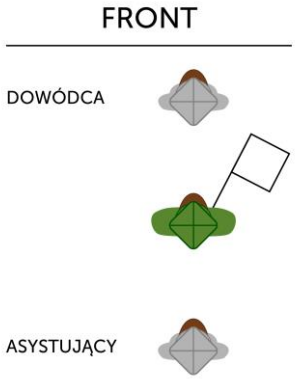
Poczet sztandarowy

Poczet sztandarowy liczy 3 osoby: dowódcę, sztandarowego (osobę niosącą sztandar) i asystującego.

Poczet sztandarowy co do zasady maszeruje szeregiem. W uzasadnionych sytuacjach dopuszczalne jest maszerowanie przed poczet sztandarowy rzędem (kolumną).

Poczet sztandarowy ustawiony w szeregu.

Poczet sztandarowy ustawiony w rzędzie.

Przy oddawaniu honorów sztandarowy wykonuje salut sztandarem, zaś dowódca i asystujący salutują.

Objaśnienia - poczet sztandarowy

Schemat oddawania przez poczet sztandarowy honorów w miejscu i w marszu jest identyczny. Na komendę „Na prawo (lewo) PATRZ" sztandarowy oddaje salut sztandarem, zaś dowódca i asystujący salutują. Na komendę „BACZNOŚĆ" sztandarowy wraca sztandarem do postawy „Na ramię", zaś dowódca i asystujący przestają salutować.

SYMBOLE PAŃSTWOWE I HARCERSKIE

Postępowanie z flagą państwową

Zasady postępowania z flagą państwową

1. Flaga państwowa musi być czysta i niepostrzępiona, a jej barwy nie mogą być wyblakłe.
2. Flaga na otwartym powietrzu powinna być eksponowana od apelu porannego do zmierzchu, przez podniesienie jej na maszt w sposób i w okolicznościach zapewniających jej należną cześć i szacunek. Flagi nie eksponuje się w warunkach atmosferycznych niesprzyjających oddawaniu jej szacunku: podczas burzy, śnieżycy, wichury itp.
3. Flaga podczas wykonywania z nią czynności ceremonialnych nie może dotknąć podłoża (podłogi, ziemi, bruku, wody itd.).

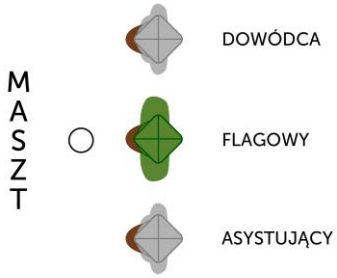
4. Flaga w każdych okolicznościach powinna być zabezpieczona przed zniszczeniem, zerwaniem lub upadkiem na ziemię.
5. Na fladze nie umieszcza się żadnych napisów i żadnego rodzaju rysunków, nie należy też do flagi mocować jakichkolwiek przedmiotów.
6. Miejsce eksponowania flagi powinno być honorowe, nie ujmujące jej godności oraz zapewniające jej dobrą widoczność o każdej porze dnia i nocy.
7. Flagi państwowej nie używa się do nakrywania stołów, mównic czy pojazdów. Nie powinno się również nakrywać nią odsłanianych tablic lub pomników. Zamiast niej lepiej posłużyć się biało-czerwoną wstęgą.
8. W uroczystościach organizowanych poza granicami państwa w składzie harcerskiej asysty honorowej obok lub zamiast pocztu sztandarowego może występować poczet flagowy z flagą państwową RP na drzewcu. W takich sytuacjach mają do niego zastosowanie wszystkie postanowienia dotyczące pocztu sztandarowego.

Podnoszenie flagi państwowej

Jednostki organizacyjne ZHP podnoszą flagę państwową podczas uroczystości harcerskich i państwowych, a także podczas apeli poszczególnych jednostek organizacyjnych. Do podnoszenia flagi państwowej na maszt wyznacza się poczet flagowy w składzie: dowódca pocztu, flagowy, asystujący. Prowadzący uroczystości podaje komendę „BACZNOŚĆ - Poczet flagowy, do podniesienia flagi państwowej MARSZ”. Poczet występuje i maszeruje w kierunku masztu. Kolejność członków pocztu flagowego i jego ustawienie przy maszcie dostosowuje się do okoliczności, najczęściej flagowy zajmuje środkowe miejsce. Flagowy, po dojściu do masztu, przekłada na ręce asystującego flagę, a sam przymocowuje ją do linki. Asystujący przytrzymuje naciągniętą w bok flagę za dwa rogi nieprzywiązane do linki (utrzymuje ją w pozycji jak najbardziej rozłożonej, tak aby się nie pobrudziła, nie dotknęła podłoża i była widoczna dla wszystkich). Prowadzący uroczystości podaje komendę „Do hymnu państwowego” / „Do hymnu Związku Harcerstwa Polskiego” w zależności od charakteru uroczystości. Jeśli trębacz gra sygnał na podniesienie flagi, Hymn ZHP śpiewany jest po odegraniu sygnału. Od rozpoczęcia wciągania flagi państwowej do momentu osiągnięcia przez nią szczytu masztu (co powinno pokrywać się z czasem wykonywania hymnu) dowódca pocztu flagowego salutuje. Asystujący puszcza skraj części swobodnej dopiero gdy jest on na wysokości jego ramion, po czym salutuje razem z dowódcą. Gdy flaga osiągnie szczyt masztu, flagowy robi krok w tył i salutuje. Prowadzący uroczystości podaje komendy: „Poczet flagowy ODMASZEROWAĆ. SPOCZNIJ”.

Dopuszcza się także pozostanie pocztu flagowego na miejscu po podniesieniu flagi do zakończenia uroczystości. W takim przypadku po podniesieniu flagi poczet na komendę swego dowódcy wykonuje zwrot w kierunku centrum uroczystości.

Podczas uroczystości i wydarzeń wewnętrznych dopuszcza się także podnoszenie flagi państwowej w sposób uproszczony, z oddzieleniem od śpiewania hymnu ZHP (patrz opis przykładowego apelu drużyny).

Przykładowe ustawienie pocztu flagowego podczas podnoszenia flagi.

Opuszczanie flagi państwowej

Opuszczenie i zdjęcie flagi państwowej odbywa się w momencie zapadnięcia zmierzchu, może także mieć miejsce po zakończeniu uroczystości. Opuszczenia flagi dokonuje poczet flagowy w asyście instruktora służbowego i ewentualnie trębacza. Instruktor służbowy lub prowadzący apel czy zbiórkę podaje komendę: „BACZNOŚĆ! Poczet flagowy do opuszczenia flagi państwowej, MARSZ". Poczet maszeruje do masztu, jeżeli trębacz jest obecny, grany jest sygnał „SŁUCHAJCIE WSZYSCY", flagowy opuszcza flagę, dowódca i asystujący salutują. Asystujący pilnuje, aby w końcowym momencie opuszczania flagi nie ubrudziła się, przytrzymując ją delikatnie. W przypadku zdejmowania flagi z masztu asystujący pomaga flagowemu złożyć flagę. Po złożeniu flagi poczet robi w tył zwrot i na komendę instruktora służbowego maszeruje za nim do miejsca przechowywania flagi.

W przypadku opuszczania flagi podczas wyjazdowej formy pracy, np. obozu harcerskiego, dopuszczalne jest przygotowanie flagi państwowej do opuszczenia przez poczet flagowy i dopiero wówczas podanie samej komendy „BACZNOŚĆ" i opuszczenie flagi.

Podczas opuszczania flagi wszyscy harcerze przebywający na obszarze, w którym eksponowana jest flaga, przyjmują postawę zasadniczą. Nie przyjmują postawy zasadniczej: podczas opuszczania flagi eksponowanej na placu apelowym obozu – harcerze przebywający w namiotach, podczas opuszczania flagi w ośrodku harcerskim – harcerze przebywający w pomieszczeniach itp.

Składanie flagi państwowej

Flagę państwową składa się w taki sposób, by otrzymać prostokąt o barwach narodowych i wymiarach ok. 30×40 cm. Tak złożoną flagę przenosi się przed sobą na wyprostowanych przedramionach.

Sposób ceremonialnego przenoszenia flagi.

Po opuszczeniu flagi i zdjęciu jej z linki flagowej flagowy wraz z asystującym rozpościerają flagę między sobą w pionie, po czym zakładają kolejno pasy w obu barwach (na szerokość odpowiednią dla rozmiarów danej flagi), podkładając założony materiał pod pas środkowy z połączeniem barw i formując pas o docelowej szerokości ok. 30 cm.

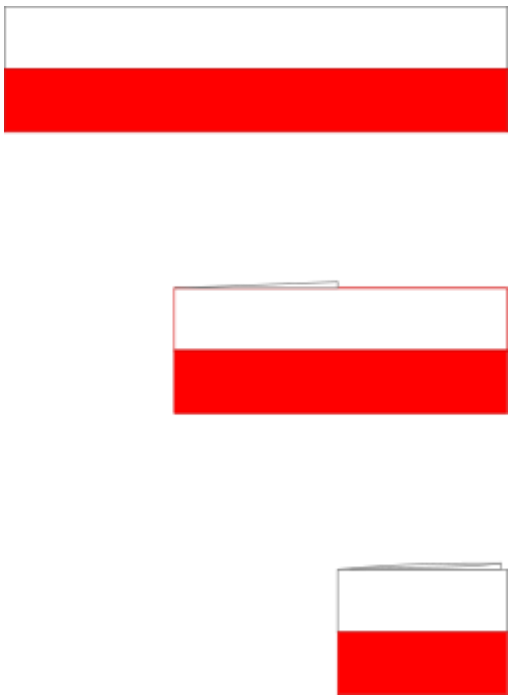

Następnie asystujący utrzymuje rozciągnięcie złożonej częściowo flagi, zaś flagowy składa uformowany pas odpowiednią liczbę razy, tak by otrzymać prostokąt o docelowych wymiarach.

Eksponowanie flagi państwowej z innymi flagami

1. Jeżeli wraz z flagą państwową eksponowane są flagi innych krajów i organizacji międzynarodowych, wszystkie flagi powinny mieć ten sam rozmiar i być umieszczone na tej samej wysokości.
2. Jeżeli flaga państwowa jest eksponowana w jednej linii z innymi flagami (np. samorządowymi) lub flagami innych krajów, powinna ona zajmować pozycję uprzywilejowaną:
    a. parzysta liczba flag: flaga RP umieszczona po prawej stronie (po lewej dla patrzącego), kolejne flagi według zasad precedencji – na lewo od niej,
    b. nieparzysta liczba flag: flaga RP umieszczona w środku, kolejne flagi wg zasad precedencji – na przemian na prawo i na lewo od niej.
3. Kolejność precedencji flag:
    i. flaga RP,
    ii. flaga państwa gospodarza (jeśli przebywamy na terenie innego państwa),
    iii. flaga innego państwa,
    iv. flaga województwa,
    v. flaga powiatu,
    vi. flaga gminy,
    vii. Flaga Europejska,
    viii. flaga organizacji międzynarodowej (w tym WOSM i WAGGGS),
    ix. flaga służbowa (np. Policji, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej),
    x. flaga organizacji lub instytucji,

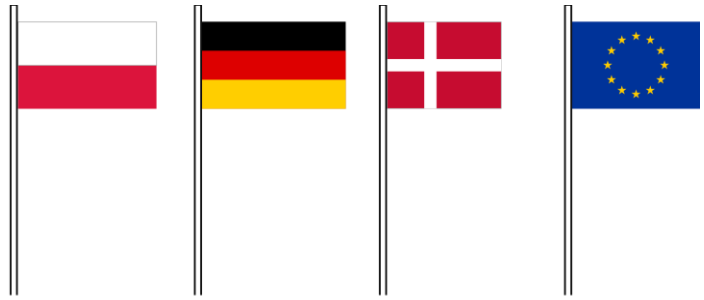
xi. flaga okolicznościowa.

W przypadku kilku flag tej samej rangi, np. kilku flag różnych państw, decyduje kolejność alfabetyczna w języku polskim.

4. Flaga państwowa powinna być podnoszona jako pierwsza i opuszczana jako ostatnia.
5. Flaga państwowa nie może być wywieszana na jednym maszcie lub drzewcu razem z inną flagą lub flagami.

Przykłady:

Parzysta liczba flag:

1 2 3 4

Precedencja flag:

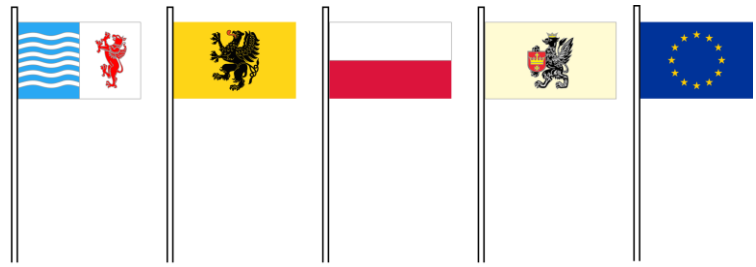
1 : flaga Rzeczypospolitej Polskiej,

2 : flaga Republiki Federalnej Niemiec,

3 : flaga Królestwa Danii,

4 : Flaga Europejska.

Nieparzysta liczba flag:

4 2 1 3 5

precedencja flag:

1 : flaga Rzeczypospolitej Polskiej,

2 : flaga województwa pomorskiego,

3 : flaga powiatu starogardzkiego,

4 : flaga powiatu tczewskiego,

5 : Flaga Europejska.

Objaśnienia - Eksponowanie flagi państwowej z innymi flagami

Flaga Europejska symbolizuje jednoczenie się Europy. Została ona przyjęta w 1955 r. przez Radę Europy, później używana była przez Europejską Wspólnotę Gospodarczą i Unię Europejską. Potocznie zwana jest flagą Unii Europejskiej, choć nie jest to określenie poprawne.

Z flagą państwową nie wolno eksponować flag reklamowych.

Hymn państwowy, hymny innych państw, hymn ZHP, „Hasło Wojska Polskiego”

W czasie oficjalnego wykonywania (grania/odtwarzania) hymnu państwowego, hymnów innych państw, hymnu ZHP harcerze występujący indywidualnie przyjmują postawę zasadniczą, a jeśli są w nakryciu głowy – salutują.

Jeśli elementem uroczystości jest odśpiewanie hymnu państwowego lub hymnu ZHP, honory oddają poczty sztandarowe (w sposób przewidziany dla pocztów sztandarowych), zaś w przypadku uroczystości na otwartym powietrzu także funkcyjni jednostek ustawionych w szyku występujący poza szykiem i harcerze występujący indywidualne (przez salutowanie). Osoby salutujące oraz poczty flagowe i sztandarowe nie uczestniczą w śpiewaniu hymnu.

Powyższe zasady można także stosować dla hymnów lokalnych (hufca, chorągwi, województwa itd.).

Jeśli podczas uroczystości wykonywane są pieśni o szczególnym znaczeniu w danym kontekście, inne niż wymienione wyżej hymny, można stosować oddawanie podczas nich honorów przez poczty sztandarowe, nie stosuje się jednak salutowania przez pojedyncze osoby.

Objaśnienia – zachowanie podczas śpiewania hymnu państwowego lub hymnu ZHP

Drużyny reprezentacyjne i drużyny sztandarowe uczestniczą w śpiewaniu hymnu na zasadach identycznych jak inne drużyny.

Jeśli hymn państwowy lub hymn ZHP śpiewane są podczas działań kierowanych do indywidualnych harcerzy (np. zjazdy jednostek harcerskich, zbiórki władz harcerskich, formy kształcenia itp.), uczestnicy biorą udział w śpiewaniu hymnu niezależnie od ustawienia grupy i zachowania szyku.

Do „pieśni o szczególnym znaczeniu w danym kontekście” należą tradycyjne pieśni o dużym ładunku historycznym i emocjonalnym. Zależnie od sytuacji mogą to być np. „Rota”, „Bogurodzica”, „Boże coś Polskę”, „Te Deum laudamus”, „Gaude Mater Polonia”, ale także „Modlitwa harcerska”.

Sztandary jednostek ZHP

Postępowanie ze sztandarem jednostki organizacyjnej

1. Sztandar jednostki organizacyjnej jest jej znakiem identyfikacyjnym, symbolem tradycji harcerstwa, miłości do Ojczyzny i idei zawartych w „Statucie ZHP”. Harcerze otaczają sztandary szacunkiem, oddają im należne honory.
2. Prawo posiadania sztandaru jest przyznawane jednostce organizacyjnej ZHP w drodze szczególnego wyróżnienia oraz w uznaniu jej dorobku i tradycji.
3. Sztandary jednostek organizacyjnych są własnością Związku Harcerstwa Polskiego.
4. Sztandar należy przechowywać w sposób godny i pełen szacunku, zapewniając zabezpieczenie go przed zniszczeniem. Dotyczy to także sztandarów wycofanych z użytkowania. Właściwym miejscem do przechowywania sztandaru jest oszklona gablota umieszczona na honorowym miejscu w siedzibie właściwej jednostki organizacyjnej ZHP.

5. W sytuacjach szczególnie uroczystych, np. podczas podniosłych uroczystości patriotycznych, na drzewcu sztandaru od strony godła państwowego zakłada się szarfę w barwach narodowych z kokardą. Długość wolnych końców szarfy powinna odpowiadać szerokości sztandaru.
6. Odznaczenia nadane jednostce jako całości (tj. nie jej poszczególnym członkom) nosi się na szarfie opisanej w p. 5 lub na analogicznych szarfach w kolorach właściwych dla poszczególnych odznaczeń, noszonych poniżej szarfy w barwach narodowych.
7. Sztandarów starszych niż 25 lat nie wolno modyfikować, np. przeszywać, z uwagi na ich wartość historyczną.
8. Zabrania się niszczenia sztandarów harcerskich. Jeśli jednostka harcerska posiadająca sztandar rezygnuje z wykorzystywania go, winna przekazać go wraz z aktem nadania do Muzeum Harcerstwa. Dotyczy to w szczególności przypadku rozwiązania jednostki.
9. Jednostka harcerska występuje ze sztandarem podczas:
    a) uroczystego apelu,
    b) nadawania jednostce harcerskiej odznaczenia, imienia (nazwy),
    c) składania Przyrzeczenia Harcerskiego, Zobowiązania Instruktorskiego,
    d) uroczystego capstrzyku,
    e) apelu poległych lub apelu pamięci,
    f) uroczystości składania kwiatów w miejscach pamięci narodowej,
    g) innych uroczystości – na specjalny rozkaz przełożonych: komendanta hufca, chorągwi, Naczelnika ZHP.
10. Ze sztandarem występuje poczet sztandarowy w składzie: dowódca pocztu sztandarowego, sztandarowy, asystujący.
11. Poczet sztandarowy występuje w regulaminowym umundurowaniu. Sztandarowy nosi szarfę biało-czerwoną, przewieszoną przez prawe ramię, zwróconą kolorem białym w stronę kołnierza, spiętą na lewym biodrze. Poczet występuje jednolicie w białych lub czarnych jednolitych rękawiczkach.
12. Poczet sztandarowy może występować bez asysty lub z asystą drużyny reprezentacyjnej lub drużyny sztandarowej. W przypadku występowania z asystą umundurowanie pocztu i asysty jest jednolite, dotyczy to także wyboru wariantów umundurowania w ramach płci, podwijania rękawów itd.
13. Jeśli w uroczystości uczestniczy sztandar harcerski, poczet sztandarowy stoi w szyku odpowiedniej jednostki (patrz opis szyku apelowego). Nie stosuje się stawiania sztandarów jednostek z dala od szyku jednostek macierzystych.

Tryb i zasady zdobywania sztandaru

1. Wniosek o nadanie prawa posiadania sztandaru jednostka organizacyjna składa do właściwego komendanta.

2. Prawo posiadania sztandaru przyznaje rozkazem specjalnym właściwy komendant po rozpatrzeniu wniosku i zatwierdzeniu wzoru sztandaru.
3. Jednostka może połączyć ubieganie się o sztandar ze zdobywaniem imienia (Kampania „Bohater"). Jeśli jednostka posiada już imię, wręczenie sztandaru winno być poprzedzone działaniami wychowawczymi i programowymi mającymi na celu przybliżenie wartości ideowych, którym symbolem jest sztandar.
4. Sztandar wraz z aktem nadania wręcza właściwy komendant lub osoba przez niego wskazana.
5. Wzory sztandarów ZHP określa niniejszy regulamin. Główna Kwatera ZHP może na wniosek zainteresowanej jednostki zatwierdzić indywidualne, odmienne od obowiązujących tło prawej strony sztandaru chorągwi i hufca.

Wzory sztandarów

Sztandar Związku Harcerstwa Polskiego

Sztandar Związku Harcerstwa Polskiego o wymiarach 1,25 m x 1,25 m ma następujący wzór:

a) prawa strona – godło państwowe wys. 45 cm haftowane srebrem na czerwonym tle lub orzeł biały ze złotą koroną na czerwonym tle,

b) lewa strona – krzyż harcerski o wys. 35 cm haftowany srebrem na biało-czerwonym tle. Tło wewnętrzne krzyża złote. Koliście rozmieszczony napis „Związek Harcerstwa Polskiego". Napis haftowany złotem, wysokość liter 6 cm.

Sztandary chorągwi ZHP

Sztandary chorągwi o wymiarach 1,25 m x 1,25 m albo 1 m x 1 m mają następujący wzór:

a) prawa strona – godło państwowe wys. 45 cm haftowane srebrem na czerwonym tle,

b) lewa strona – krzyż harcerski o wys. 35 cm haftowany srebrem na tle charakterystycznym dla środowiska. Koliście rozmieszczony napis:

- zewnętrznie: Związek Harcerstwa Polskiego (wysokość liter 6 cm),
- wewnętrznie: pełna nazwa jednostki np. „Chorągiew Gdańska im. Bohaterów Ziemi Gdańskiej" (wysokość liter 3 cm). Napis haftowany złotem.

Sztandary hufców ZHP i chorągwianych oraz hufcowych jednostek organizacyjnych

Sztandary hufców o wymiarach 1 m x 1 m albo 0,75 m x 0,75 m mają następujący wzór:

a) prawa strona – godło państwowe wys. 40 cm białe lub haftowane srebrem na czerwonym lub biało-czerwonym tle. Pola białe i czerwone – rozdzielone po przekątnej sztandaru lub w poziomie. Przy biało-czerwonym tle poziomym godło państwowe w tarczy herbowej,

b) lewa strona – dowolny wzór na charakterystycznym dla środowiska tle zawierający w sobie:

- napis „Związek Harcerstwa Polskiego",

- pełną nazwę jednostki: np. „Hufiec Gdańsk-Portowa im. Obrońców Westerplatte”,
- krzyż harcerski lub lilijkę.

Sztandary drużyn, kręgów, szczepów, związków drużyn

Sztandary o wymiarach 0,75 m x 0,75 m mają następujący wzór:

a) prawa strona – godło państwowe wys. 27–35 cm białe lub haftowane srebrem na czerwonym lub biało-czerwonym tle. Pola białe i czerwone rozdzielone po przekątnej sztandaru lub w poziomie. Przy biało-czerwonym tle poziomym godło państwowe w tarczy herbowej,

b) lewa strona – dowolny wzór na dowolnym tle zawierający w sobie:

- napis „ Związek Harcerstwa Polskiego”,
- pełną nazwę jednostki,
- krzyż harcerski lub lilijkę.

Stronę sztandaru określa się, patrząc wzdłuż płatu od strony drzewca.

Przykładowe układy sztandarów harcerskich:

Sztandar Chorągwi Łódzkiej ZHP:

Strona lewa.

Strona prawa.

Sztandar Hufca ZHP Warszawa-Mokotów (udekorowany Krzyżem „Za Zasługi dla ZHP”).

Strona lewa.

Strona prawa.

Sztandar Związku Harcerstwa Polskiego:

Strona prawa.

Obszycie sztandaru

1. Sztandar Związku i sztandary chorągwi obszyte są złotymi frędzlami o długości 5–6 cm.
2. Sztandary hufców, związków drużyn, szczepów, drużyn i innych jednostek organizacyjnych obszyte są srebrnymi frędzlami o długości 5–6 cm.

Drzewce sztandaru

1. Drzewce sztandaru Związku, sztandarów chorągwi i hufców są dwudzielne (każda część o dł. 125 cm), skręcone w środku. Szczyt drzewca sztandaru Związku zakończony głowicą w kształcie godła państwowego o wysokości 15 cm, sztandar chorągwi i hufca – głowicą w kształcie godła państwowego lub lilijki o wys. 15 cm, koniec drzewca zaopatrzony w metalowy trzewik.
2. Drzewce sztandarów związków drużyn, szczepów i drużyn są dwudzielne (każda część o dł. 110 cm), skręcone w środku, szczyt drzewca zakończony głowicą w kształcie godła państwowego lub lilijki o wys. 15 cm. Koniec drzewca zaopatrzony w metalowy trzewik.
3. Na drzewcu mogą być umieszczane gwoździe pamiątkowe.
4. Na płacie lub drzewcu sztandaru należy umieścić rok ufundowania

Wręczenie sztandaru

Wręczenie sztandaru odbywa się podczas uroczystego apelu (uroczystej zbiórki) danej jednostki organizacyjnej Związku w miejscu podnoszącym rangę uroczystości.

Miejsce uroczystości powinno być odpowiednio udekorowane. W centralnym miejscu uroczystości ustawia się stół nakryty suknem. Obok ustawia się stolik z młotkiem do wbijania gwoździ honorowych i pamiątkowych oraz aktem ufundowania sztandaru. Na stoliku można także umieścić kronikę.

Na stole głównym umieszcza się rozwinięty sztandar.

Po czynnościach i komendach zgodnych ze scenariuszem uroczystego apelu danej jednostki organizacyjnej osoba wręczająca sztandar i osoby wyznaczone do wbijania gwoździ honorowych i pamiątkowych oraz fundatorzy podchodzą do stołu ze sztandarem.

Prowadzący uroczystość podaje komendę do przyjęcia postawy zasadniczej. Jeśli w uroczystości uczestniczy trębacz, może on podać także sygnał „Słuchajcie wszyscy”.

Przedstawiciel fundatorów odczytuje akt ufundowania sztandaru.

Prowadzący uroczystość podaje komendę „SPOCZNIJ”, po czym przedstawiciel fundatorów zaprasza do wbicia gwoździ honorowych i pamiątkowych. Po wbiciu gwoździ osoby wbijające podpisują się na akcie fundacji sztandaru, po czym powracają na poprzednie miejsca.

Prowadzący uroczystość podaje komendę do przyjęcia postawy zasadniczej.

Przedstawiciel jednostki nadrzędnej odczytuje akt nadania sztandaru.

Po odczytaniu aktu nadania sztandaru prowadzący uroczystość podaje komendę do wystąpienia pocztu sztandarowego. Poczet występuje przed front drużyn harcerskich i zatrzymuje się w wyznaczonym miejscu. Przedstawiciel jednostki nadrzędnej wręczający sztandar i szef jednostki otrzymującej sztandar występują na wyznaczone miejsca.

Prowadzący uroczystość podaje komendy do oddania honorów. Przedstawiciel fundatorów podnosi sztandar ze stołu i przekazuje go przedstawicielowi jednostki nadrzędnej wręczającemu sztandar, który podnosi go do pozycji pionowej (w tym momencie trębacze mogą grać sygnał „*Słuchajcie wszyscy*").

Wręczający podchodzi do szefa jednostki organizacyjnej otrzymującej sztandar i wygłasza formułę: „Wręczam <*pełna nazwa jednostki otrzymującej sztandar*> sztandar ufundowany przez <*lista fundatorów*>". (Jeżeli wręczający nie jest komendantem reprezentowanej jednostki, rozpoczyna formułę frazą „W imieniu komendanta <*nazwa reprezentowanej jednostki*>..."). Następnie pochyla sztandar tak, aby jego dolny brzeg znajdował się na wysokości około metra nad ziemią. Szef jednostki otrzymującej sztandar klęka na prawe kolano, prawą ręką ujmuje płat sztandaru, podnosi go do ust i całuje. Potem opuszcza go, wstaje, przejmuje sztandar od wręczającego, mówiąc: „Ku chwale Związku Harcerstwa Polskiego". Wykonuje zwrot, unosi sztandar do góry i prezentuje go harcerzom i harcerkom, pochylając w prawo, potem w lewo.

Harcerze z pocztu sztandarowego klękają na prawe kolano. Szef jednostki pochyla sztandar, sztandarowy prawą ręką ujmuje płat sztandaru, podnosi go do ust i całuje, po czym opuszcza go. Na komendę dowódcy pocztu poczet sztandarowy wstaje, sztandarowy przejmuje sztandar od szefa jednostki otrzymującej sztandar i trzyma go w położeniu „Prezentuj".

Następnie poczet oddaje honory, w tym wykonuje salut sztandarem. W tym momencie może być grany *Sygnał ZHP*. Następnie przedstawiciel jednostki nadrzędnej, szef jednostki otrzymującej sztandar i przedstawiciel fundatorów powracają na swoje miejsca. Prowadzący uroczystość podaje komendę do prezentacji sztandaru: „Poczet sztandarowy – BACZNOŚĆ. Do prezentacji sztandaru „MARSZ". Poczet sztandarowy maszeruje do lewego skrzydła szyku, po czym przechodzi przed frontem drużyn salutując sztandarem, a następnie staje na swoim miejscu w szyku.

Prowadzący uroczystość podaje komendę do przyjęcia postawy swobodnej. Mogą nastąpić w tym momencie okolicznościowe wystąpienia gości.

Uroczystość kończy się zgodnie ze scenariuszem uroczystego apelu jednostki organizacyjnej Związku.

Poświęcenie sztandaru podczas wręczania

Elementem ceremonii wręczania sztandaru może być poświęcenie sztandaru przez kapelana jednostki ZHP. W takim przypadku:

- paramenty liturgiczne do poświęcenia sztandaru można umieścić na stoliku obok stołu ze sztandarem,
- rodzice chrzestni zwracają się do kapelana o poświęcenie sztandaru po zakończeniu składania podpisów na akcie fundacji sztandaru.

Wprowadzenie i odprowadzenie sztandaru w czasie apelu bądź innych uroczystości na otwartym powietrzu

W czasie apelu po przyjęciu meldunków prowadzący apel (prowadzący uroczystość) podaje komendę: „BACZNOŚĆ! Sztandar <*tu wymienia nazwę danej jednostki organizacyjnej*> WPROWADZIĆ".

Poczet sztandarowy, a za nim ewentualnie drużyna reprezentacyjna lub drużyna sztandarowa, maszeruje wzdłuż frontu, dochodzi do prawego skrzydła i wstępuje na swoje miejsce (w tym czasie orkiestra może grać marsz). Jeśli w szyku stoją sztandary (np. jednostek niższego szczebla), oddają one honory wprowadzanemu sztandarowi, gdy ten je mija.

Jeśli sztandarowi asystuje drużyna reprezentacyjna lub sztandarowa, po zakończeniu grania marszu przez orkiestrę kierujący drużyną podaje komendę „Na prawo PATRZ", na którą sztandarowy wykonuje chwyt „Prezentuj".

Jeśli sztandarowi asystuje jedynie poczet sztandarowy, sztandarowy samoczynnie wykonuje chwyt „Prezentuj" bezpośrednio po zajęciu przez poczet swojego miejsca w szyku.

Następnie prowadzący uroczystość podaje komendy: „BACZNOŚĆ". „SPOCZNIJ".

Przed zakończeniem części oficjalnej uroczystego apelu prowadzący uroczystość podaje komendy: „BACZNOŚĆ, na prawo (lewo) PATRZ, sztandar <*nazwa danej jednostki organizacyjnej*> ODPROWADZIĆ". Poczet sztandarowy i ewentualnie drużyna sztandarowa opuszczają miejsce uroczystości. Inne sztandary nie oddają honorów odprowadzanemu sztandarowi.

Wprowadzenie i odprowadzenie sztandaru w czasie działań w pomieszczeniach

W przypadku wydarzeń harcerskich w pomieszczeniach, np. zjazdów terenowych jednostek organizacyjnych, sztandar wprowadza się na początku części oficjalnej wydarzenia. Jeśli uczestnicy wydarzenia siedzą, prowadzący wydarzenie prosi ich o powstanie, po czym podaje komendę „BACZNOŚĆ! Sztandar <*tu wymienia nazwę danej jednostki organizacyjnej*> WPROWADZIĆ".

Poczet sztandarowy ze sztandarem wchodzi do pomieszczenia, przechodzi na przewidziane dla sztandaru miejsce, zatrzymuje się i wykonuje zwrot w stronę uczestników wydarzenia. Jeśli w planie wydarzenia przewidziano odśpiewanie hymnu ZHP, prowadzący wydarzenie podaje komendę „Do – HYMNU ZWIĄZKU HARCERSTWA POLSKIEGO"[4]. W czasie śpiewania hymnu przez uczestników poczet sztandarowy oddaje honory sztandarem. Po zakończeniu hymnu (albo bezpośrednio po zajęciu miejsca przez poczet, jeśli hymnu nie śpiewano) prowadzący wydarzenie podaje komendę „SPOCZNIJ".

Jeśli wydarzenie trwa długo i nie ma bardzo uroczystego charakteru, trzymanie sztandaru przez poczet przez cały czas nie jest celowe. Stosuje się wtedy stojak na sztandar, w który poczet wkłada dolną część drzewca sztandaru. Zależnie od charakteru wydarzenia poczet może wówczas odmaszerować lub pozostać przy sztandarze jako warta honorowa.

[4] Nie stosuje się formy „Do – HYMNU ZHP".

Przed zakończeniem części oficjalnej wydarzenia prowadzący wydarzenie podaje komendy: „BACZNOŚĆ! Sztandar <*tu wymienia nazwę danej jednostki organizacyjnej*> ODPROWADZIĆ”.

Jeśli po wprowadzeniu sztandaru poczet sztandarowy opuścił pomieszczenie, w tym momencie wchodzi do pomieszczenia i przechodzi do sztandaru.

Jeśli podczas wydarzenia sztandar był zamocowany w stojaku, sztandarowy wyjmuje sztandar ze stojaka i przenosi do położenia „Na ramię”.

Następnie poczet sztandarowy wymaszerowuje ze sztandarem z pomieszczenia.

Proporce zastępów, drużyn, szczepów, związków drużyn

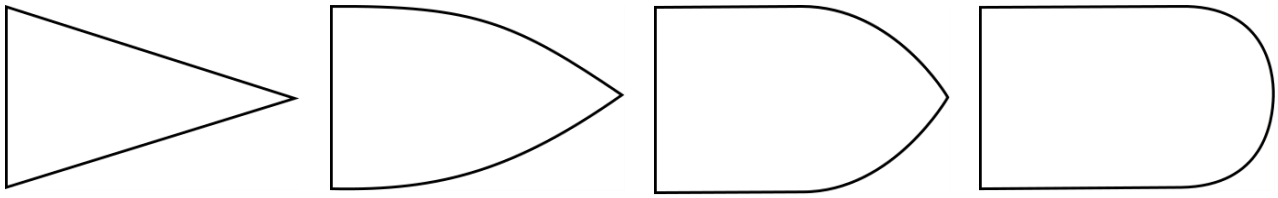
Proporzec jest elementem obrzędowości zastępu, drużyny, szczepu, związku drużyn.
W odróżnieniu od sztandaru nie ma on charakteru odświętnego, uroczystego – jest akcesorium „polowym”, zabieranym np. na wędrówki i biwaki.

Wygląd

Kształt i wymiary proporca określa dana jednostka zgodnie z przyjętymi w niej zasadami, biorąc pod uwagę następujące zasady:

- największy wymiar proporca nie może przekraczać regulaminowej długości boku sztandaru drużyny,
- kwadratowy kształt proporca jest niezalecany, jeśli proporzec jest kwadratowy, musi on być wyraźnie mniejszy od rozmiarów sztandaru drużyny i mieć układ graficzny uniemożliwiający pomylenie go ze sztandarem.

Typowe kształty proporców przedstawia poniższy rysunek:

Reprezentatywne wymiary: wysokość 25 cm, długość 40 cm.

Proporzec używany jest na drzewcu o długości dobranej do wzrostu członków jednostki, w szczególności proporcowego. Drzewce może być naturalnym fragmentem pnia lub gałęzi, może też być obrobionym drewnianym elementem.

W przypadku posiadania proporców zarówno przez jednostkę niższego szczebla, jak i zrzeszającą ją jednostkę wyższego szczebla (np. zastęp i drużynę czy drużynę i szczep) zaleca się, by proporce obu szczebli zauważalnie różniły się od siebie wymiarami i ew. kształtem (proporzec jednostki wyższego szczebla powinien być większy). Przykładowe rozwiązania:

- proporce zastępów i proporzec drużyny są trójkątne, przy czym proporzec drużyny jest zauważalnie większy,
- proporce zastępów są trójkątne, proporzec drużyny – prostokątny.

Postępowanie

Proporzec jest „codziennym" elementem życia środowiska. Zależnie od sytuacji, może on być wykorzystywany na drzewcu lub po zdjęciu z niego.

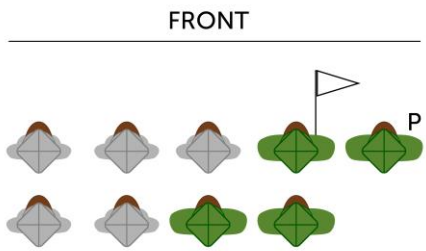
Podczas wystąpień jednostki posiadającej proporzec jest on przenoszony przez wyznaczonego do tego członka jednostki – proporcowego. Proporcowy jest traktowany jak funkcyjny jednostki. Z proporcem nie stosuje się pocztu. Nie stosuje się także wprowadzania proporca – proporzec wchodzi na teren uroczystości wraz z jednostką, w jej szeregach.

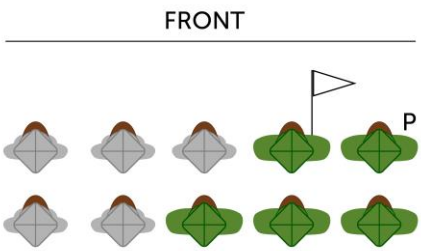
Proporcem nie wykonuje się chwytów jak dla sztandaru. Proporcowy przyjmuje postawy: zasadniczą i swobodną, a także oddaje honory w sposób opisany dla musztry z laską skautową.

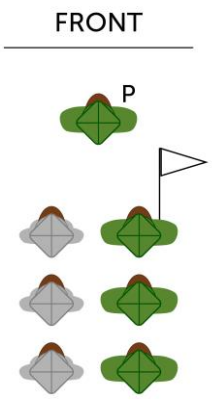
Sposób zdobywania proporca przez jednostkę określa osoba kierująca tą jednostką (w przypadku proporców zastępów – drużynowy).

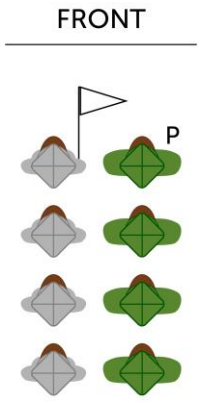
Przykładowe umiejscowienie proporca w szyku

„P" oznacza przełożonego grupy.

Nazwy jednostek harcerskich

Postanowienia ogólne

1. Pełna nazwa jednostki organizacyjnej zawiera następujące elementy:
   a. słowa „Związek Harcerstwa Polskiego” (w przypadku gromad i drużyn: opcjonalnie),
   b. numer nadawany zgodnie z zasadami przyjętymi w środowisku (opcjonalnie dla jednostek innych niż drużyny),
   c. opcjonalnie: określenie miejsca działania (np. Krakowska Drużyna Harcerek, Krąg Instruktorski w Malborku),
   d. opcjonalnie: określenie specyfiki jednostki, np. specjalności, charakteru (np. drużyna żeglarska, drużyna „Czerwonych Beretów”, szczep specjalnościowy, drużyna Nieprzetartego Szlaku),
   e. określenie typu jednostki (np. gromada zuchowa, drużyna harcerska, drużyna wędrownicza, krąg instruktorski, hufiec, chorągiew),
   f. opcjonalnie: nazwę zwyczajową,
   g. imię, jeśli jednostka je zdobyła.
2. Pełna nazwa jednostki organizacyjnej może ponadto zawierać inne elementy zatwierdzone przez komendę powołującą jednostkę.
3. Prawo posiadania nazwy zwyczajowej mają wszystkie jednostki organizacyjne ZHP.
4. Prawo posiadania imienia mają wszystkie jednostki organizacyjne ZHP z wyjątkiem gromad zuchowych, ponieważ praca z bohaterem nie jest elementem metodyki zuchowej.
5. Nazwa zwyczajowa i imię powinny sprzyjać realizowaniu ideałów ZHP, zwłaszcza podtrzymywaniu ciągłości kultury i tradycji państwa polskiego oraz tradycji i dorobku harcerstwa.
6. Imię powinno umożliwiać wychowawcze oddziaływanie przykładu osobowego bohatera (bohaterów) zgodnie z celami statutowymi ZHP.
7. Przyjęcie imienia powinno być poprzedzone działaniami wychowawczymi i programowymi – kampanią „Bohater”, upowszechniającymi wiedzę o bohaterze i oddziaływanie jego przykładu osobowego w jednostce przyjmującej imię, a nadanie imienia winno być połączone z uroczystym podsumowaniem tych działań.

Objaśnienia – postanowienia ogólne

W uzasadnionych przypadkach kolejność elementów pełnej nazwy wskazana w p. 1 może być modyfikowana.

W zależności od konkretnego przypadku słowa „Związek Harcerstwa Polskiego” mogą występować w odpowiednim miejscu pełnej nazwy jednostki:

„Związek Harcerstwa Polskiego, 123 Radomska Drużyna Harcerska im. por. Mariana Rejewskiego”

„123 Drużyna Harcerzy im. por. Mariana Rejewskiego »Enigma« w Radomiu”

„12 Radomska Gromada Zuchowa »Iskierki«”

„Hufiec ZHP »Rodło« Olsztyn”

„Chorągiew Gdańska Związku Harcerstwa Polskiego im. Bohaterów Ziemi Gdańskiej”

Słowa „Związek Harcerstwa Polskiego” można pomijać w sytuacjach, gdy są one oczywiste, np. na plakietce drużyny noszonej na mundurze czy w komunikacji wewnętrznej. Są one jednak obligatoryjne we wszelkich przekazach mogących dotrzeć do odbiorców zewnętrznych.

Zasady zdobywania nazw i imion

1. Gromadom, drużynom, kręgom, klubom specjalnościowym, szczepom, związkom drużyn oraz ruchom programowo-metodycznym nazwę zwyczajową oraz imię nadaje właściwa komenda po spełnieniu warunków określonych w niniejszym dokumencie.
2. Hufce i chorągwie przyjmują nazwę zwyczajową i imię samodzielnie, uchwałą komendy, po spełnieniu warunków określonych w niniejszym dokumencie. Postanowienia p. 3-7 stosuje się wówczas odpowiednio.
3. Jednostki wymienione w p. 1 przedstawiają projekt nazwy zwyczajowej oraz imienia właściwej komendzie. W przypadku imienia następuje to przed rozpoczęciem działań określonych w podrozdziale „Kampania »Bohater«”.
4. Właściwa komenda może odmówić nadania nazwy zwyczajowej lub imienia, jeśli proponowana przez jednostkę nazwa lub imię nie odpowiada warunkom określonym niniejszym regulaminem.
5. Właściwa komenda odpowiedniej jednostki harcerskiej nie może nadać nazwy zwyczajowej bądź imienia w brzmieniu innym niż proponowane przez jednostkę bez jej zgody.
6. Zasady określające nadawania nazw zwyczajowych i imion stosuje się odpowiednio do zmiany nazwy zwyczajowej i imienia jednostek organizacyjnych ZHP.
7. Numerację drużyn określa komenda hufca zgodnie z przyjętymi w hufcu i chorągwi zwyczajami.

Nazwy własne

Nazwa zwyczajowa może być cennym wychowawczo składnikiem obrzędowości środowiska, nie jest to jednak warunkiem nadania jej jednostce.

Kampania „Bohater”

1. Kampania „Bohater” jest tradycyjną nazwą działań podejmowanych przez jednostkę harcerską w celu zdobycia imienia wybranej postaci lub zespołu.
2. Bohaterem indywidualnym jednostki harcerskiej powinna być postać historyczna o życiorysie i dokonaniach stanowiących wartościowy materiał do pracy wychowawczej w oparciu o wzorzec osobowy bohatera.
3. Bohaterem zbiorowym jednostki harcerskiej powinien być zespół o dokonaniach i życiorysach członków stanowiących wartościowy materiał do pracy wychowawczej w oparciu o wzorzec osobowy poszczególnych osób i całego zespołu.
4. Jako bohaterów jednostek harcerskich nie stosuje się postaci fikcyjnych. Wyjątki od tej zasady dopuszczalne są wyłącznie w przypadku postaci szeroko znanych w społeczeństwie i szczegółowo opisanych pod kątem charakteru i działań. Każda taka sytuacja wymaga szczególnej uwagi komendy harcerskiej zatwierdzającej proponowane imię.
5. Jednostkom harcerskim nie nadaje się imion żyjących osób ani funkcjonujących zespołów.
6. Błędy i „ciemne strony” w życiorysie nie wykluczają wyboru danej osoby na bohatera jednostki harcerskiej, o ile zostały przez nią przezwyciężone. Wręcz przeciwnie – mogą one stanowić cenne wychowawczo przykłady pokonywania swych słabości i ograniczeń.
7. Jednostka rozpoczynająca starania o zdobycie imienia formułuje plan wychowawczy wprowadzenia osoby bohatera do obrzędowości jednostki i świadomości jej członków.
8. Warunkiem zakończenia Kampanii „Bohater” z wynikiem pozytywnym jest zrealizowanie planu przedłożonego na jej otwarciu, wkomponowanie bohatera w obrzędowość jednostki i uwzględnienie pracy z bohaterem w aktualnym planie pracy.
9. Nadanie jednostce imienia winno mieć charakter obrzędowy.

Żałoba organizacyjna

Żałoba organizacyjna jest sposobem wyrażenia przez organizację żalu z odejścia danej osoby oraz wdzięczności za możliwość współpracy z nią. Żałoby organizacyjnej nie stosuje się dla wyrażenia osobistego żalu po odejściu osoby niezwiązanej z funkcjonowaniem ZHP.

Żałoba wewnętrzna ogłaszana jest w rozkazie komendanta hufca, komendanta chorągwi lub Naczelnika ZHP. W rozkazie podaje się czas trwania żałoby oraz rozkazuje nałożyć czarne opaski na harcerskie krzyże i poleca okryć kirem harcerskie sztandary.

Żałobę wewnętrzną ogłasza się na czas nieprzekraczający miesiąca.

Jednostka niższego szczebla, związana bezpośrednio ze zmarłą osobą, może ogłosić żałobę wewnętrzną na okres dłuższy niż ogłoszony przez jednostkę wyższego szczebla.

W wypadku żałoby narodowej lub żałoby wewnętrznej w Związku flaga państwowa zostaje opuszczona do połowy masztu. W okresie tym przy podnoszeniu flagi na maszt podnosi się ją do

szczytu masztu, po czym opuszcza do połowy. Przy opuszczaniu flagi noszonej w połowie masztu podnosi się ją do szczytu masztu, po czym opuszcza w dół.

W wypadku żałoby narodowej lub żałoby wewnętrznej w Związku przypina się na drzewcu sztandaru od strony godła państwowego kokardę z czarnej wstążki (kir). Długość wolnych końców kokardy powinna odpowiadać szerokości sztandaru.

W razie ogłoszenia żałoby na jachcie, w porcie, w ośrodku wodnym lub na obozie, bandera zostaje opuszczona do połowy. Jeżeli żałoba trwa dłuższy czas, wówczas przy podnoszeniu bandery podnosi się ją najpierw do szczytu i dopiero wtedy opuszcza do połowy. Podobnie postępuje się przy opuszczaniu bandery. Taka sama procedura obowiązuje przy salutowaniu banderą. Jacht w drodze nosi żałobę jedynie w przypadku, gdy na jego pokładzie znajdują się zwłoki.

W wypadku żałoby narodowej lub żałoby wewnętrznej w Związku na Krzyżu Harcerskim nosi się przepaskę z czarnej wstążki bądź aksamitki, zgodnie z zasadami określonymi w „Regulaminie mundurowym ZHP".

CEREMONIAŁ HARCERSKI

Postanowienia ogólne

1. Ceremoniał harcerski jest istotnym elementem obrzędowości harcerskiej, nawiązującej do wychowania w duchu tradycji i poszanowania Ojczyzny.
2. Dokument ten nie określa wszystkich elementów poszczególnych uroczystości. Uzależnione są one od charakteru uroczystości, głównego organizatora oraz specyfiki miejsca.
3. Jednostki harcerskie reprezentujące Związek Harcerstwa Polskiego w czasie uroczystości państwowych, patriotycznych i religijnych wykonują zadania przewidziane dla nich przez głównego organizatora. Reprezentacją harcerską dowodzi szef reprezentacji wyznaczony przez harcerskich przełożonych. Szczegóły postępowania reprezentacji harcerskiej ustalane są z organizatorem, ustalenia te mogą mieć pierwszeństwo przed zasadami ceremoniału harcerskiego, decyzja w tej sprawie należy do szefa reprezentacji.
4. Za organizację i przebieg uroczystości harcerskich odpowiada wyznaczony prowadzący uroczystość, który przeprowadza imprezę zgodnie z przygotowanym i zatwierdzonym przez przełożonego scenariuszem.
5. Drużyny reprezentacyjne i drużyny sztandarowe podczas uroczystości państwowych, patriotycznych, religijnych oraz zagranicznych mogą posługiwać się zasadami „Ceremoniału wojskowego" obowiązującego w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej lub kierować się poleceniami prowadzącego uroczystość.
6. Drużyny reprezentacyjne i drużyny sztandarowe mogą maszerować, wykonywać chwyty sztandarem, a osoby kierujące tymi drużynami podawać komendy w sposób odmienny od określonego w niniejszym dokumencie, zatwierdzony przez właściwego komendanta.

7. Postanowienia niniejszego ceremoniału dotyczące flagi państwowej stosuje się także do bandery harcerskiej wykorzystywanej przez środowiska specjalności wodnej i żeglarskiej.

Drużyny reprezentacyjne i sztandarowe

1. Prawo reprezentowania hufców, chorągwi i ZHP podczas uroczystości państwowych, patriotycznych i religijnych, a także uroczystości harcerskich organizowanych przez inne terenowe jednostki organizacyjne ZHP, w tym występowania ze sztandarem reprezentowanej jednostki, mają drużyny reprezentacyjne i drużyny sztandarowe.
2. Drużyny reprezentacyjne hufców, chorągwi, ZHP są wyspecjalizowanymi jednostkami powoływanymi w celu reprezentowania odpowiedniej jednostki.
3. Drużyna reprezentacyjna nie jest podstawową jednostką organizacyjną ZHP w rozumieniu Statutu ZHP. Do jej funkcjonowania mają zastosowanie zasady regulujące działanie harcerskich klubów specjalnościowych.
4. W ramach działania drużyny reprezentacyjnej jej członkowie zdobywają specjalistyczne umiejętności z zakresu musztry i ceremoniału, pozwalające drużynie godnie reprezentować swą macierzystą jednostkę w obecności wojskowych pododdziałów reprezentacyjnych, reprezentacji służb mundurowych, organizacji społecznych itp.
5. Drużyny sztandarowe hufców, chorągwi, ZHP są typowymi drużynami, które w uznaniu dla wysokiej jakości pracy wychowawczej wyróżnione zostały zaszczytem reprezentowania odpowiedniej jednostki posiadającej sztandar.
6. Drużyna reprezentacyjna i drużyna sztandarowa występuje zawsze w liczebności nie mniejszej niż 16 (nie licząc kierującego drużyną i pocztu sztandarowego).
7. Drużyna reprezentacyjna i drużyna sztandarowa występuje zawsze w liczebności będącej wielokrotnością liczby 4 (nie licząc kierującego drużyną i pocztu sztandarowego), tak by w każdej sytuacji możliwe było utworzenie pełnej kolumny czwórkowej. Odstępstwa od tej reguły dopuszczalne są wyłącznie w przypadku całkowitej pewności, że podczas danej uroczystości czwórki nie będą tworzone – wówczas drużyna może wystąpić w liczebności parzystej.

Apel drużyny, hufca, chorągwi, ZHP

Apel poszczególnych jednostek organizacyjnych Związku zarządza się w celu sprawdzenia stanu liczbowego, odczytania rozkazu albo przekazania określonych zarządzeń i informacji. Apel może mieć także charakter uroczysty poświęcony określonej tematyce patriotycznej, historycznej czy też obrzędowej danego środowiska harcerskiego. Apel każdej jednostki organizacyjnej Związku przeprowadza się zachowując podstawowe punkty apelu drużyny. W zależności od charakteru uroczystości uzupełnia się go specjalnymi elementami podnoszącymi rangę i specyfikę zbiórki.

symbole używane w schematach ustawień:

Apel drużyny

Apel drużyny jest typowym elementem dnia wyjazdowych form pracy (biwaków, obozów itp.). Ma on charakter organizacyjny i służy głównie przekazaniu informacji – do wydarzeń uroczystych lepiej pasują formy obrzędowe. Apel drużyny powinien być możliwie krótki.

Podstawowe elementy apelu drużyny:

- ustawienie się zastępów,
- meldunek zastępów,
- odczytanie rozkazu,
- podniesienie flagi na maszcie (zależnie od okoliczności),
- odśpiewanie hymnu Związku Harcerstwa Polskiego,
- zakończenie.

Przykładowy przebieg porannego apelu drużyny na obozie:

--- zbiórka ---

1. Oboźny z miejsca zapewniającego dobrą słyszalność podaje komendy: „Drużyna, na moją komendę - BACZNOŚĆ. Na placu apelowym, zastępami – ZBIÓRKA”
2. Harcerze ustawiają się w szyku apelowym, w postawie zasadniczej.
3. Oboźny zajmuje przewidziane dla siebie miejsce i podaje komendę: „SPOCZNIJ”
4. Zastępy równają szyk, zapewniając właściwe odstępy i krycie. Zastępowi mogą poprawić szczegóły umundurowania harcerzy.

--- meldowanie zastępów ---

5. Oboźny podaje komendę „Zastępami – MELDOWAĆ”
6. Po zapowiedzi „Zastępami – ...” harcerze przyjmują postawę zasadniczą. Po komendzie „MELDOWAĆ” zastępowi występują z szyku i idąc najkrótszą drogą, ustawiają się w szeregu w odległości ok. 3 kroków przed oboźnym.
7. Zastępowi jednocześnie oddają honory oboźnemu. Oboźny oddaje honory.
8. Oboźny przemieszcza się przed prawoskrzydłowego szeregu zastępowych. Jeśli wystarczy do tego jeden krok, wykonuje krok dostawny w bok, w przeciwnym wypadku wykonuje zwrot w lewo, przechodzi na odpowiednią odległość i wykonuje zwrot w prawo, tak by stanąć przed prawoskrzydłowym.
9. Jeśli do meldowania wystąpiły więcej niż 2 osoby, oboźny podaje komendę „SPOCZNIJ”. Dotyczy ona harcerzy stojących w szyku apelowym – zastępowi składający meldunek pozostają cały czas w postawie zasadniczej.
10. Składający meldunek oddaje honory oboźnemu. Oboźny oddaje honory.
11. Zastępowy melduje swój zastęp:
    „*Druhu oboźny, zastępowy Jan Kowalski melduje zastęp »Czołgi« na apelu porannym. Stan: 6, 4 obecnych, 2 na warcie*”.
12. Po złożeniu meldunku zastępowy ponownie oddaje honory oboźnemu. Równocześnie z nim honory oboźnemu oddaje następny w kolejności zastępowy. Oboźny oddaje honory, wykonując przy tym krok dostawny w prawo i stając przed następnym zastępowym.
13. Gdy oboźny odbierze meldunek i honory od ostatniego w szeregu zastępowego, oddaje honory, stojąc w miejscu.
14. Jeśli w kroku 9 oboźny podał komendę „SPOCZNIJ”, teraz podaje komendę „BACZNOŚĆ”. Ponownie dotyczy ona tylko harcerzy stojących w szyku apelowym – zastępowi składający meldunek przez cały czas stali w postawie zasadniczej.
15. Oboźny wraca przed środek szeregu w sposób analogiczny do kroku 8.
16. Zastępowi jednocześnie oddają honory oboźnemu. Oboźny oddaje honory.
17. Oboźny podaje komendę „Raport – WSTĄP”.
18. Zastępowi, którzy składali meldunek, wstępują do szyku na swoje miejsca.

--- meldowanie drużyny ---

19. Oboźny podaje komendę „Na prawo / na lewo – PATRZ”.
20. Drużynowy występuje z szyku. Oboźny ustawia się 3 kroki przed nim, wykonując odpowiedni zwrot i idąc do tego miejsca najkrótszą drogą.
21. Oboźny oddaje honory drużynowemu. Drużynowy oddaje honory.
22. Oboźny melduje drużynę drużynowemu:
    „Druhu drużynowy, oboźny Janusz Nowak melduje 12 GDH »Najwspanialsi« na apelu porannym. Stan: 21, zgodny, z czego 2 osoby na warcie.”

23. Oboźny oddaje honory drużynowemu. Drużynowy oddaje honory.
24. Oboźny i drużynowy wykonują zwrot, ustawiając się twarzami w kierunku harcerzy. W zależności od ustawienia oboźny lub obaj mogą przedtem przemieścić się we odpowiednie miejsce.
25. Drużynowy oddaje drużynie honory i podaje harcerzom zapowiedź „Druhny i druhowie – CZUWAJ!". Harcerze równym głosem odpowiadają „CZUWAJ!".
26. Oboźny podaje komendę „SPOCZNIJ".
27. Drużynowy wstępuje na swoje miejsce w szyku.

--- podniesienie flagi państwowej ---

28. Oboźny podaje komendy „Drużyna - BACZNOŚĆ. Poczet flagowy, do podniesienia flagi państwowej – WYSTĄP".
29. Po zapowiedzi harcerze przyjmują postawę zasadniczą. Po komendzie wyznaczony poczet flagowy występuje z szyku i najkrótszą drogą udaje się przed maszt, na którym podniesiona zostanie flaga. Gdy poczet flagowy dotrze przed maszt, zatrzymuje się w odległości 1 kroku od niego.
30. Oboźny podaje komendę „SPOCZNIJ".
31. Oboźny podaje pocztowi flagowemu polecenie „Przygotować flagę do podniesienia".
32. Flagowy przymocowuje flagę do linki. Asystujący podtrzymuje dwa wolne rogi flagi, eksponując ją harcerzom.
33. Oboźny podaje komendy „BACZNOŚĆ", „Poczet flagowy, flagę państwową – PODNIEŚ". Dowódca pocztu flagowego salutuje podnoszonej fladze.
34. Flagowy wciąga flagę na maszt. Asystujący podtrzymuje wolne rogi flagi do wysokości swych ramion, po czym puszcza je i salutuje podnoszonej fladze.
35. Gdy flaga osiągnie szczyt masztu, oboźny podaje komendę „SPOCZNIJ". Dotyczy ona wszystkich uczestników apelu poza pocztem flagowym, który pozostaje w postawie zasadniczej i mocuje linkę flagi.
36. Oboźny podaje komendę „Poczet flagowy – WSTĄP".
37. Poczet flagowy wstępuje na swoje miejsce w szyku.

--- odczytanie rozkazu dziennego ---

38. Oboźny podaje komendę „BACZNOŚĆ".
39. Oboźny rozpoczyna odczytywanie rozkazu dziennego drużynowego:
„Związek Harcerstwa Polskiego
drużynowy 12 GDH »Najwspanialsi«
Przełęcz Niedostępna, 13 lipca 2019 r.
Rozkaz L.2/2019"
40. Oboźny podaje komendę „SPOCZNIJ".

41. Oboźny kontynuuje odczytywanie rozkazu:
    „Punkt pierwszy: …
    punkt drugi: …”
42. Po wyczerpaniu treści rozkazu oboźny podaje komendę „BACZNOŚĆ”.
43. Oboźny odczytuje podpis pod rozkazem:
    „Czuwaj!
    podpisano: harcmistrz Józef Wszędołaz”.
44. Oboźny podaje komendę „SPOCZNIJ”.

    --- odśpiewanie hymnu ZHP ---

45. Oboźny podaje komendę „Do – HYMNU ZWIĄZKU HARCERSTWA POLSKIEGO”.
46. Harcerze śpiewają hymn ZHP.
47. Oboźny podaje komendę „SPOCZNIJ”.

    --- przekazanie informacji bieżących ---

48. Opcjonalnie: oboźny podaje przyjętą w środowisku zapowiedź, np. „Słowo drużynowego!”.
49. Drużynowy występuje z szyku i przekazuje informacje, wyjaśnienia itd. nieujęte w rozkazie dziennym.
50. Drużynowy wstępuje do szyku.
51. Oboźny podaje komendę „Skargi, wnioski, zażalenia – WYSTĄP”
52. Zainteresowani harcerze występują z szyku, ustawiając się przed oboźnym, w miejscu, w którym zastępowi meldowali zastępy.
53. Oboźny podaje komendę „SPOCZNIJ”.
54. Na wskazanie oboźnego kolejni harcerze przedstawiają swoje sprawy. W miarę potrzeby oboźny powtarza usłyszane informacje dla ogółu harcerzy.
55. Oboźny podaje komendę „WSTĄP!”.
56. Osoby, które wystąpiły z szyku w kroku 53, wstępują do szyku i staja w postawie swobodnej.

    --- zakończenie apelu ---

57. Oboźny podaje komendę: „Do namiotów – ROZEJŚĆ SIĘ”.

Drużyny wodne i żeglarskie łączą podnoszenie flagi na maszt z wybijaniem szklanek dzwonem jachtowym. W takim przypadku punkty 32-34 zastąpione zostaje następującymi:

32. Flagowy przymocowuje flagę do linki. Asystujący podtrzymuje dwa wolne rogi flagi, eksponując ją harcerzom. Dowódca pocztu ujmuje dzwon i przygotowuje się do wybijania szklanek.
33. Oboźny podaje komendy „BACZNOŚĆ”, „Flagę państwową – PODNIEŚ”.

34. Flagowy wciąga flagę na maszt. Asystujący podtrzymuje wolne rogi flagi do wysokości swych ramion, po czym puszcza je i salutuje podnoszonej fladze. Dowódca pocztu wybija szklanki.

W przypadku drużyny wodnej lub żeglarskiej posiadającej Patent flagowy Naczelnika ZHP w miejsce pocztu flagowego występuje poczet banderowy funkcjonujący na identycznych zasadach, a sekcja „podniesienie flagi państwowej" (punkty 28-38) zastąpiona zostaje następującą:

--- podniesienie bandery ZHP ---

28. Oboźny podaje komendę „Poczet banderowy, do podniesienia bandery – WYSTĄP".
29. Po zapowiedzi harcerze przyjmują postawę zasadniczą. Po komendzie wyznaczony poczet banderowy występuje z szyku i najkrótszą drogą udaje się przed maszt, na którym podniesiona zostanie Bandera ZHP. Gdy poczet banderowy dotrze przed maszt, zatrzymuje się w odległości 1 kroku od niego.
30. Oboźny podaje komendę „SPOCZNIJ".
31. Oboźny podaje pocztowi banderowemu polecenie „Przygotować banderę do podniesienia".
32. Flagowy przymocowuje banderę do linki. Asystujący podtrzymuje dwa wolne rogi bandery, eksponując ją harcerzom. Dowódca pocztu ujmuje dzwon i przygotowuje się do wybijania szklanek.
33. Oboźny podaje komendy „BACZNOŚĆ", „Banderę ZHP – PODNIEŚ".
34. Flagowy wciąga banderę na maszt. Asystujący podtrzymuje wolne rogi bandery do wysokości swych ramion, po czym puszcza je i salutuje podnoszonej banderze. Dowódca pocztu wybija szklanki.
35. Gdy bandera osiągnie szczyt masztu, oboźny podaje komendę „SPOCZNIJ". Dotyczy ona wszystkich uczestników apelu poza pocztem banderowym, który pozostaje w postawie zasadniczej i mocuje linkę bandery.
36. Oboźny podaje komendę „Poczet banderowy – WSTĄP".
37. Poczet banderowy wstępuje na swoje miejsce w szyku.
38. Oboźny podaje komendę „SPOCZNIJ".

Objaśnienia - apel drużyny

Apel prowadzony jest przez wyznaczoną osobę, co do zasady inną niż drużynowy. Na obozie jest nią co do zasady oboźny (ale możliwe są odstępstwa, np. przy zdobywaniu przez harcerzy sprawności z zakresu musztry). Określenie „oboźny" oznacza osobę kierującą funkcjonowaniem obozu i innych wyjazdowych form pracy (zimowisk, biwaków, rajdów). Funkcja prowadzącego apel w innej sytuacji nie ma samodzielnej nazwy i przy meldowaniu zwracamy się do takiej osoby jej funkcją w drużynie, np. „druhno przyboczna".

Środowisko może wykorzystywać inny niż w podanym przykładzie sposób ogłaszania zbiórki, np. ogłoszenie „Zbiórka na apel!" niebędące formalną komendą. W takim przypadku harcerze ustawią się w szyku w postawie swobodnej i apel należy rozpocząć sekwencją komend „BACZNOŚĆ" „SPOCZNIJ".

Podczas całego apelu prowadzący apel utrzymuje postawę zasadniczą, z wyjątkiem ewentualnych momentów przemieszczania się.

W przypadku, gdy jeden z elementów apelu przeciągnie się i atmosfera wśród harcerzy stojących w postawie swobodnej ulegnie rozluźnieniu (np. wręczenie nagród, omówienie wcześniejszych wydarzeń itp.), celowe może być „zebranie" harcerzy przed dalszymi etapami apelu. Służy do tego sekwencja komend „BACZNOŚĆ" „SPOCZNIJ". Ma ona charakter zawołania „Słuchajcie mnie!", dlatego nie należy jej nadużywać, jeśli uwaga harcerzy nie jest rozproszona.

Przy wywoływaniu zastępowych do zameldowania zastępów nie stosuje się komendy „Na wprost do raportu PATRZ".

Jeśli meldowanie zastępów zajmie dłuższy czas, celowe jest przeniesienie harcerzy do postawy swobodnej, by oszczędzać ich energię (kroki 9 i 14 przykładowego przebiegu). W takiej sytuacji środowiska mogą wykorzystywać tradycyjną zasadę, że na czas meldowania zastępu przez zastępowego jego członkowie samorzutnie przyjmują postawę zasadniczą.

Jeśli na apelu podnoszona będzie flaga lub bandera, dopuszczalne jest wcześniejsze zamocowanie jej na maszcie. Jest to dopuszczalne tylko pod warunkiem, że przed dojściem pocztu do masztu flaga lub bandera nie będzie dotykać ziemi.

Poczet flagowy występuje z szyku i wstępuje do niego (kroki 29 i 37) w ten sam sposób. W miarę możliwości zaleca się przechodzenie pocztu w rzędzie, z jednoczesnym wystąpieniem przed szyk, zwrotem w jedną stronę, przejściem w rzędzie przed maszt z „zajściem" i zwrotem w stronę masztu. Jeśli poczet występuje z szyku stojącego naprzeciw masztu i odległość do przebycia jest niewielka, dopuszcza się wystąpienie z szyku i przejście pod maszt trzyosobowym szeregiem („ławą").

Przenoszenie harcerzy do postawy swobodnej podczas odczytywania treści rozkazu (krok 41) ma na celu oszczędzanie ich energii.

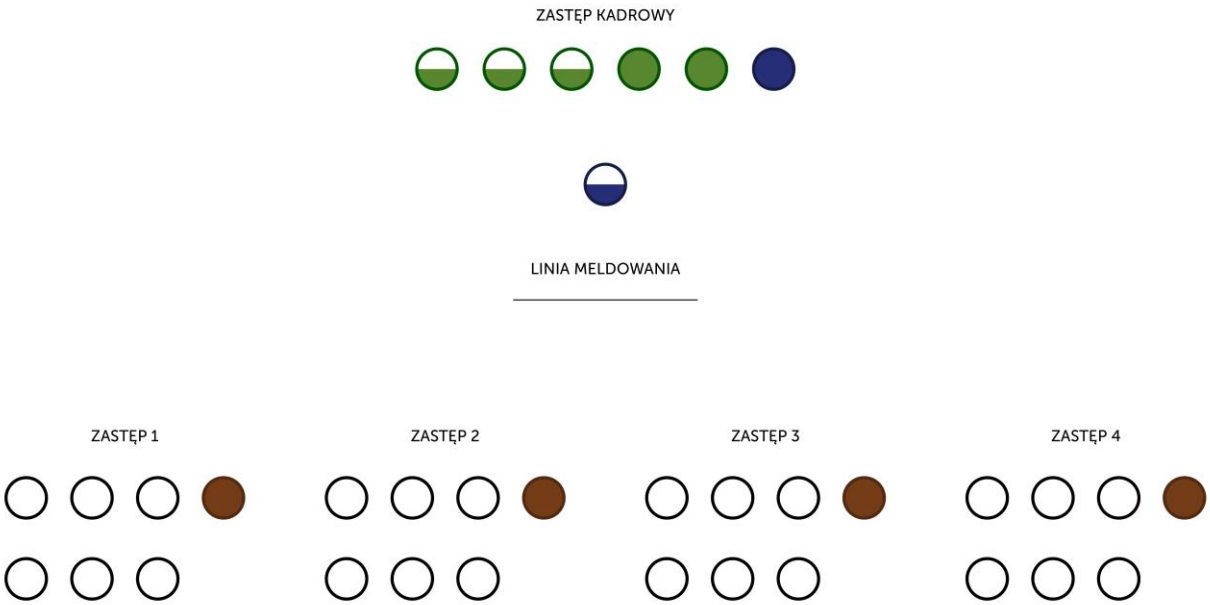
Hymn ZHP może być śpiewany podczas podnoszenia flagi na maszcie lub po jego zakończeniu. W przypadku śpiewania Hymnu ZHP podczas podnoszenia flagi należy dostosować szybkość podnoszenia flagi, tak by osiągnęła ona szczyt masztu w momencie zakończenia śpiewania Hymnu ZHP.

Zasady oddawania honorów podczas podnoszenia flagi państwowej (bandery) oraz śpiewania hymnu ZHP opisano w sekcji poświęconej postepowaniu z flagą państwową.

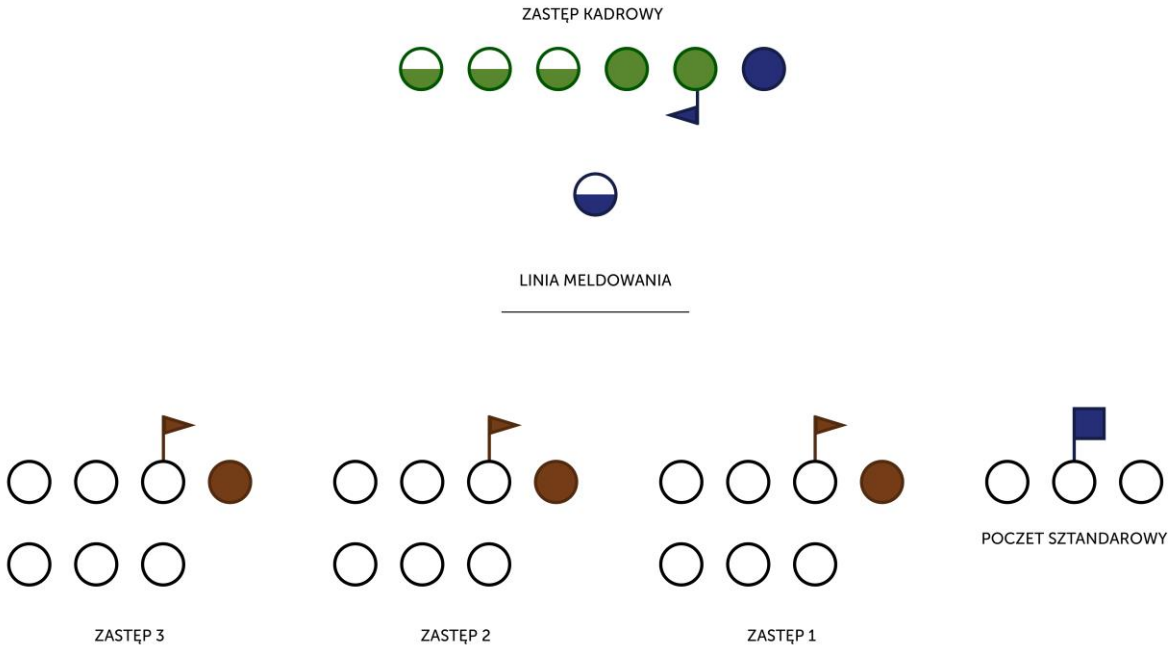
W przypadku środowisk wodnych i żeglarskich dodatkowym elementem ceremoniału jest „wybijanie szklanek", tj. tradycyjne ogłaszanie godziny za pomocą dzwonu okrętowego, podczas podnoszenia flagi RP lub bandery ZHP na maszt. W takim przypadku apel powinien odbywać się o takiej godzinie, by moment podnoszenia flagi zbiegł się z momentem ogłaszanym wybijaniem szklanek – w przypadku apelu porannego jest to najczęściej godzina 08:00, ogłaszana czterema szklankami.

W sytuacji idealnej tempo podnoszenia flagi/bandery na maszcie powinno być takie, by w momencie zakończenia wybijania szklanek w naturalnym tempie flaga/bandera znalazła się na szczycie masztu. Jeśli jest to nieosiągalne, należy wybijać szklanki w naturalnym tempie, a po zakończeniu dowódca pocztu puszcza dzwon i salutuje podnoszonej fladze/banderze, identycznie jak asystujący.

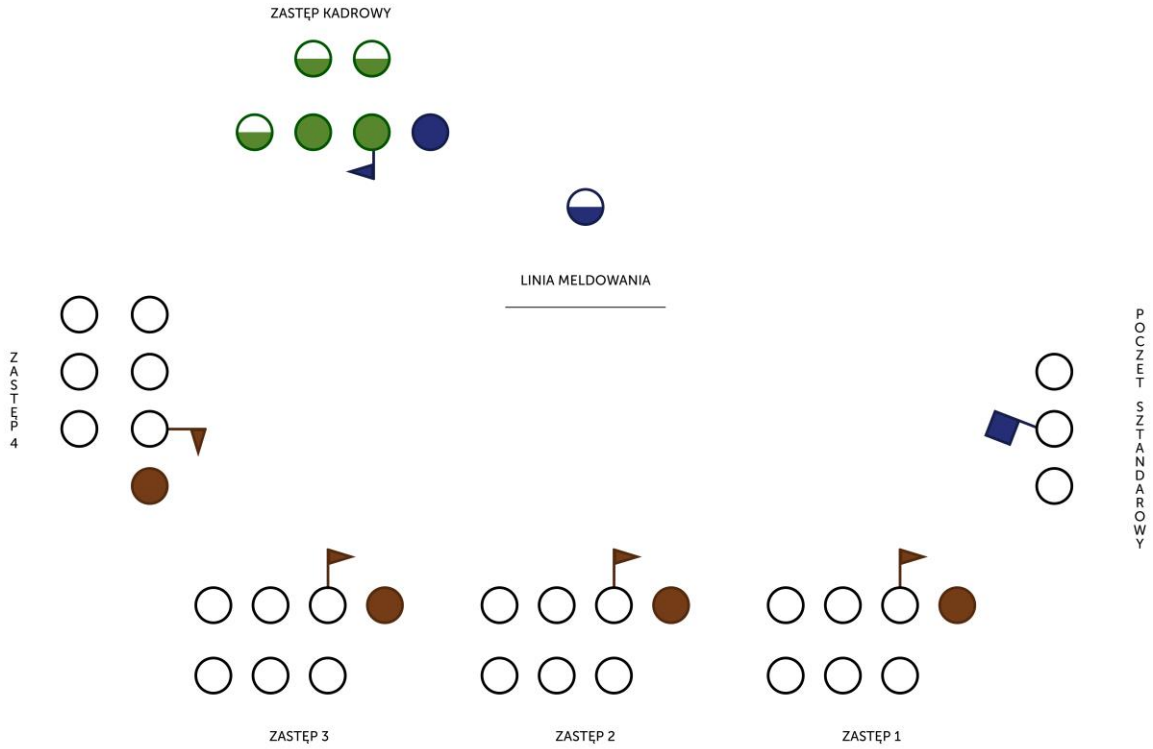
Przykładowe ustawienia apelu drużyny

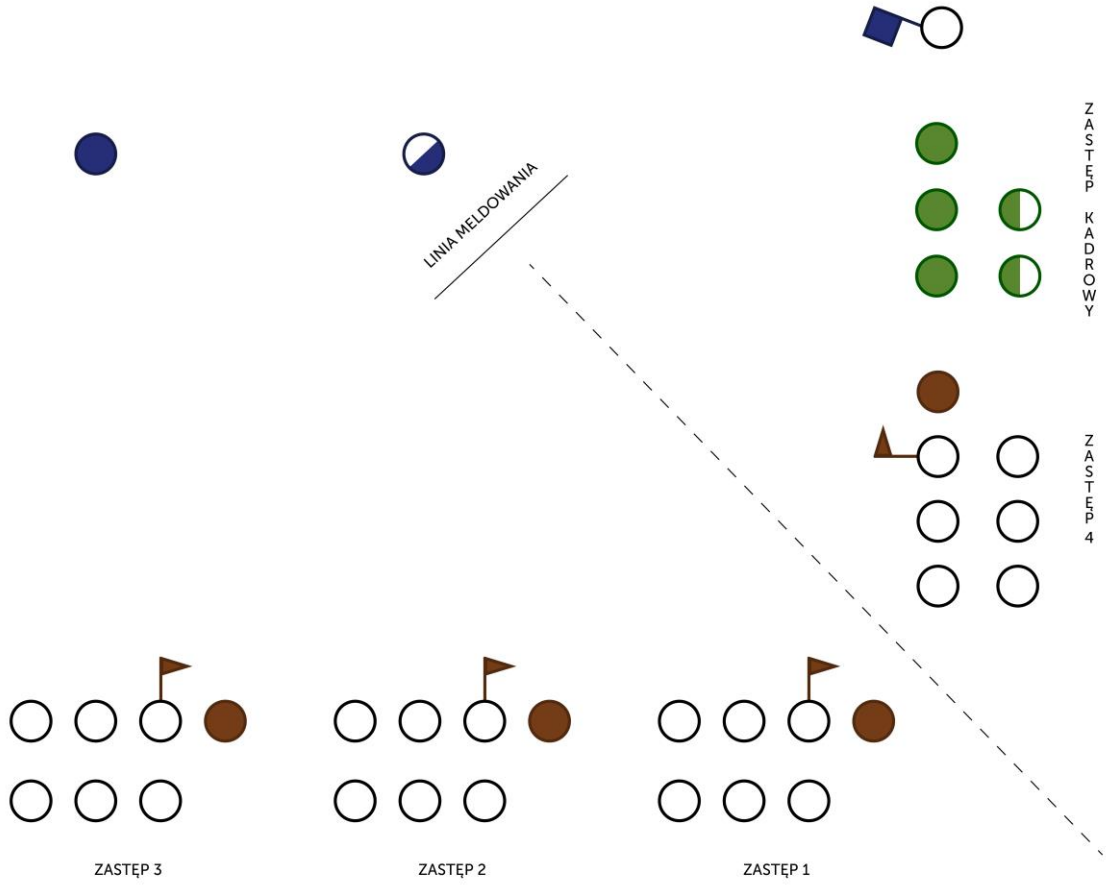
Wariant maksymalnie uproszczony.

W ustawieniu liniowym, ze sztandarem drużyny, proporcem drużyny i proporcami zastępów.

W ustawieniu „w podkowę”, ze sztandarem drużyny, proporcem drużyny i proporcami zastępów.

W ustawieniu „w literę L”, z proporcem drużyny i proporcami zastępów.

Apel szczepu, hufca, chorągwi, rajdu, zlotu itp.

Apel może mieć charakter uroczysty lub roboczy. Uroczyste apele przeprowadza się z okazji ważnych rocznic, świąt, nadania imienia, wręczenia sztandaru itp. Apele robocze przeprowadza się np. w celu przekazania informacji bądź oficjalnego rozpoczęcia lub zakończenia dnia podczas przedsięwzięcia programowego.

Do apelu jednostka staje w szyku apelowym: komenda, orkiestra, drużyna sztandarowa, kadra instruktorska oraz jednostki harcerskie niższego szczebla (drużyny w przypadku apelu szczepu lub hufca, hufce w przypadku apelu chorągwi itd.). Na apelu rajdu, zlotu itp. harcerze ustawiają się jednostkami wskazanymi przez prowadzącego apel.

Apel uroczysty powinien zawierać następujące elementy:

- opcjonalnie: uroczyste wprowadzenie sztandaru w asyście drużyny sztandarowej,
- meldunek przełożonemu (komendantowi jednostki lub przedsięwzięcia),
- opcjonalnie: przegląd jednostki,
- opcjonalnie: podniesienie flagi na maszcie,

- wykonanie lub odśpiewanie hymnu Związku Harcerstwa Polskiego,
- rozkaz okolicznościowy,
- wręczenie wyróżnień, odznaczeń – jeśli dotyczy,
- wystąpienia zaproszonych gości – jeśli dotyczy,
- opcjonalnie: defilada.

Apel roboczy powinien zawierać następujące elementy:

- meldunek przełożonemu (komendantowi jednostki lub przedsięwzięcia),
- rozkaz dzienny,
- opcjonalnie: podniesienie flagi na maszcie,
- wykonanie lub odśpiewanie hymnu Związku Harcerstwa Polskiego,
- przekazanie dalszych informacji – jeśli dotyczy.

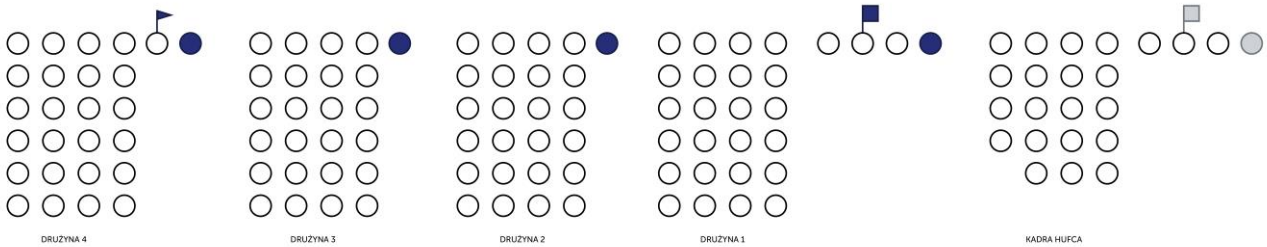
Objaśnienia - apel szczepu, hufca, chorągwi, rajdu, zlotu itp.

Apel prowadzony jest przez wskazaną osobę, inną niż komendant danej jednostki lub przedsięwzięcia. Na obozie jest nią co do zasady oboźny (ale możliwe są odstępstwa, np. przy zdobywaniu przez harcerzy sprawności z zakresu musztry). Określenie „oboźny" oznacza osobę kierującą funkcjonowaniem obozu – nie używa się go poza formami pracy wykorzystującymi obozowanie (obozami, zimowiskami, biwakami). Funkcja prowadzącego apel w innej sytuacji nie ma samodzielnej nazwy i przy meldowaniu zwracamy się do takiej osoby jej funkcją lub stopniem, na zasadach ogólnych.

Przykładowe ustawienia apelu hufca

Schemat podstawowy, ustawienia drużyn wg schematu przedstawionego przy omawianiu apelu drużyny.

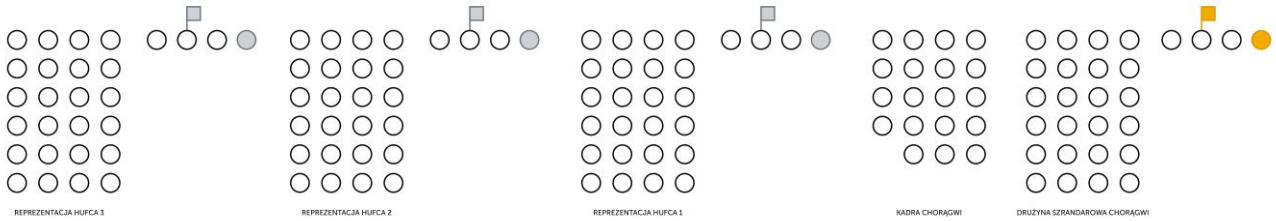

Ustawienie przy ograniczonym miejscu, z drużynami ustawionymi w kolumny czwórkowe,
drużyny posiadające sztandary wystawiają je w pocztach sztandarowych,
proporce drużyn niosą proporcowi stojący w szyku.

Przykładowe ustawienia apelu chorągwi

Schemat podstawowy, reprezentacje hufców ustawione w szyku jednolitym, np. dwuszeregu.

Schemat ustawienia przy ograniczonym miejscu,
z reprezentacjami hufców ustawionymi w kolumny czwórkowe.

Na apelach wszystkich jednostek można w razie potrzeby wykorzystywać układy inne niż liniowy, np. w „L” lub w „U” przedstawione przy opisywaniu apelu drużyny.

Przegląd jednostek organizacyjnych

Z chwilą przybycia komendanta jednostki (przełożonego wyższego szczebla) prowadzący uroczystość podaje komendy: „Hufiec (chorągiew) BACZNOŚĆ, na prawo PATRZ”.

Opcjonalnie: orkiestra gra marsza powitalnego. W czasie składania meldunku przerywa grę.

Prowadzący uroczystość podchodzi i składa meldunek. Komendant jednostki (przełożony wyższego szczebla) udaje się do pocztu sztandarowego (prowadzący uroczystość idzie po jego zewnętrznej stronie w stosunku do szyku, pół kroku z tyłu). Zatrzymuje się w odległości 3 kroków przed pochylonym sztandarem, oddaje honory sztandarowi, wykonuje zwrot w odpowiednią stronę i salutując, przechodzi przed frontem reprezentacji (prowadzący uroczystość idzie po jego zewnętrznej stronie w stosunku do szyku, pół kroku z tyłu, również salutując).

W przypadku gdy w szyku znajdują się jednostki harcerskie ze sztandarami, przełożony (wraz z prowadzącym uroczystość) zatrzymuje się, oddając honory pochylonym sztandarom. Następnie zatrzymuje się przed środkiem szyku pocztów organizacji społecznych i politycznych i oddaje im honory przez salutowanie (prowadzący uroczystość idzie z lewej strony, pół kroku z tyłu). Po oddaniu honorów przełożony udaje się na środek szyku i wita się z jednostką – „Druhny i druhowie, CZUWAJ”. Poleca prowadzącemu uroczystość podać komendę „SPOCZNIJ”.

Komendant jednostki, przełożony wyższego szczebla udaje się na trybunę lub inne miejsce przeznaczone dla gości. Prowadzący uroczystość pozostaje na miejscu.

W trakcie przeglądu jednostki orkiestra gra marsza powitalnego. Zaproszeni goście, przybyli wraz z przełożonym wyższego szczebla - komendantem jednostki, w czasie przeglądu oczekują na prawym skrzydle. Po zakończeniu przeglądu udają się na trybunę lub inne miejsce przeznaczone dla gości.

Uroczystości harcerskie

Defilada

Defilada harcerska może być jednym z elementów oficjalnych uroczystości harcerskich (uroczysta gala hufców, chorągwi, reprezentacji Związku) lub państwowych.

W defiladzie biorą udział reprezentacje albo całe jednostki organizacyjne uczestniczące w uroczystości, orkiestra harcerska, wojskowa lub inne. Defilada odbywa się w centralnym miejscu uroczystości, przed trybuną z gośćmi honorowymi.

Prowadzący uroczystość podaje komendy: „Hufiec (chorągiew) BACZNOŚĆ", „Hufiec (chorągiew), do defilady, w kolumnę marszową, kierunek w prawo (lewo) MASZEROWAĆ", „Hufiec (Chorągiew) SPOCZNIJ".

Zależnie od ustawienia początkowego, kierujący kolumną podaje komendy: „BACZNOŚĆ, w kolumnę marszową w prawo ZWROT, za mną MARSZ" lub wychodzi 3 kroki przed czoło kolumny i podaje komendy: „BACZNOŚĆ, za mną MARSZ".

Orkiestra gra wiązankę melodii marszowych, maszerując za prowadzącym defiladę i nie przerywając gry, zatrzymuje się naprzeciw trybuny, na wysokości jej lewej strony.

Prowadzący defiladę, po zbliżeniu się do trybuny honorowej, melduje przyjmującemu defiladę o jej rozpoczęciu, po czym zajmuje miejsce przy trybunie z prawej strony.

Prowadzący kolumnę, idący na czele kolumny, na kilka kroków przed trybuną honorową podaje komendę: „BACZNOŚĆ, na prawo PATRZ", sam zaczynając salutować. Równocześnie z nim zaczynają salutować funkcyjni, maszerujący z prawej strony kolumny.

Sztandarowy, na podaną drużynie sztandarowej komendę: „BACZNOŚĆ, na prawo PATRZ", w marszu pochyla sztandar (salutuje sztandarem). Gdy defilująca drużyna sztandarowa przejdzie kilka kroków za trybuną, kierujący podaje komendę: „BACZNOŚĆ", po której sztandarowy przenosi sztandar na ramię, a salutujący kończą oddawanie honorów. Komendę „SPOCZNIJ" kierujący kolumną podaje, kiedy miną centralne miejsce uroczystości.

W celu ścisłego oznaczenia miejsc określających początek oddawania honorów w czasie defilady i miejsca ich zakończenia można ustawić w nich harcerzy.

Uroczysty Capstrzyk

Capstrzyk może mieć formę uroczystego przemarszu ulicami miasta, np. z pochodniami, może też być zorganizowany w formie uroczystego apelu, z apelem poległych lub apelem pamięci, składaniem kwiatów w miejscach pamięci narodowej, pokazem sztucznych ogni, harcerskich orkiestr bądź zespołów harcerskich.

Capstrzyk organizowany jest w przededniu świąt państwowych, wojskowych i harcerskich lub dla upamiętnienia rocznic historycznych bitew i obchodów jubileuszów miast.

Capstrzyk organizuje się na rozkaz komendanta jednostki lub jego przełożonych.

W uroczystym capstrzyku harcerskim mogą brać udział jednostki organizacyjne danego hufca, chorągwi, orkiestra harcerska lub wojskowa, zaproszeni goście honorowi, przyjaciele harcerscy.

Program capstrzyku z uroczystym przemarszem

Reprezentacje jednostek harcerskich maszerują w kolumnie czwórkowej w kolejności:

1. prowadzący uroczystość,
2. orkiestra harcerska lub wojskowa,
3. kolumna harcerska.

Po obu stronach kolumny mogą ustawić się, zachowując bezpieczną odległość, harcerze z zapalonymi pochodniami. W czasie przemarszu orkiestra gra marszowe piosenki harcerskie.

W dużych jednostkach harcerskich organizować można capstrzyk gwiaździsty, czyli przemarsz reprezentacji z kilku punktów wyjściowych do określonego miejsca.

Apel poległych, apel pamięci

Apel poległych lub apel pamięci przeprowadza się na rozkaz przełożonego, wymaga on zatwierdzenia przez właściwego komendanta. Można łączyć go z capstrzykiem i składaniem wieńców.

Apel poległych przeprowadza się:

- przed Grobem Nieznanego Żołnierza,
- na cmentarzach żołnierskich,
- przed pomnikami,
- w miejscach pamięci narodowej, harcerskiej lub ważniejszych bitew.

Apel pamięci przeprowadza się np.:

- na cmentarzach innych niż wojskowe,
- przed pomnikami,
- w miejscach pamięci narodowej, harcerskiej,
- w miejscach ważnych wydarzeń historycznych.

Uczestniczą w nim drużyny harcerskie, orkiestra, warty honorowe, goście oficjalni.

Przed rozpoczęciem uroczystości wystawia się wartowników posterunku honorowego, przy miejscu pamięci narodowej (pomniku).

Tradycyjnie elementem apelu poległych i apelu pamięci jest znicz oraz pochodnie. W przypadku uroczystości odbywających się w dzień można zrezygnować z pochodni, wówczas jedynym źródłem otwartego ognia jest znicz.

W zależności od warunków, uczestnicy ustawiają się w szyku rozwiniętym przed pomnikiem lub prostopadle do frontu symbolu w następującej kolejności:

1. orkiestra,
2. drużyna reprezentacyjna lub drużyna sztandarowa,
3. dalej w linii jednostki organizacyjne.

Po obu stronach posterunku honorowego ustawiają się dwie osoby z pochodniami, po jednej z każdej strony, w odstępie kroku od posterunku.

W zależności od warunków danego miejsca można zastosować inne ustawienie. W szczególności należy zwrócić baczną uwagę na zachowanie bezpieczeństwa wobec obecności otwartego ognia. Zalecane jest ustawienie osób z pochodniami innych niż asysta posterunku honorowego poza ogólnym szykiem, np. w pojedynczym szeregu w wyeksponowanym miejscu uroczystości. Przemieszczanie się w szyku z zapalonymi pochodniami jest szczególnie niebezpieczne i jest dopuszczalne wyłącznie w szczególnie uzasadnionych przypadkach i po zapewnieniu bezpieczeństwa.

Przebieg uroczystości

Rozpalenie otwartego ognia można wykonać w sposób dostosowany do okoliczności (ilości dostępnego miejsca, wyszkolenia uczestników itd.), np.:

Wariant 1: Prowadzący uroczystość staje przed środkiem szyku i podaje komendę: „Zapalić pochodnie”. Wyznaczeni uczestnicy rozpalają pochodnie w przydzielonych im miejscach szyku. Prowadzący uroczystość składa meldunek przełożonemu, po czym podaje komendę „Zapalić znicz”. Znicz zapalają harcerze stojący z pochodniami przy symbolu. Dobosze wykonują tremolo.

Wariant 2: Wyznaczeni uczestnicy rozpalają pochodnie poza szykiem. Prowadzący uroczystość staje przed środkiem szyku i podaje komendę: „Wprowadzić pochodnie”. Wyznaczeni uczestnicy maszerują z pochodniami do przydzielonych im miejsc w szyku. Prowadzący uroczystość składa meldunek przełożonemu, po czym podaje komendę „Zapalić znicz”. Znicz zapalają harcerze stojący z pochodniami przy symbolu. Dobosze wykonują tremolo.

Wariant 3: Jeśli uroczystość przebiega bez obecności pochodni, znicz rozpala się przed uroczystością. Prowadzący uroczystość staje przed środkiem szyku i składa meldunek przełożonemu.

Orkiestra gra hymn ZHP lub hymn państwowy. Występuje osoba wyznaczona do odczytania apelu poległych/apelu pamięci. Apel odczytuje się powoli, dobitnie, odpowiednio modulując głos. Po każdym zwrocie „Stańcie do apelu!”, harcerze odpowiadają frazą ustaloną przez organizatora uroczystości. Dobosze wykonują trzykrotne tremolo. Tremolo wykonuje się również po słowach kończących apel „Cześć ich pamięci”.

(W zależności od rodzaju apelu i charakteru uroczystości na wezwanie harcerze mogą odpowiadać np.: „Polegli na polu chwały”, „Chwała bohaterom”, „Cześć ich pamięci”, „Zginęli śmiercią męczeńską”, „Odeszli na wieczną wartę”).

W tekście apelu można wymienić nazwiska poległych w walkach lub tylko symbolicznie niektóre nazwiska, nazwy drużyn oraz nazwy miejsc bitew. Po odczytaniu apelu fanfarzyści (trębacze) grają *Sygnał ZHP*. Po odegraniu mogą odbyć się wystąpienia gości. Apel poległych/apel pamięci może być zakończony składaniem wieńców.

Uroczystości patriotyczne

Uroczystości o charakterze patriotycznym z udziałem harcerskiej asysty organizowane są z okazji rocznic historycznych wydarzeń lub innych mających szczególne znaczenie dla państwa i narodu. Uroczystości odbywają się zazwyczaj w miejscu upamiętniającym te wydarzenia. W trakcie uroczystości można organizować apele pamięci lub apele poległych, mogą być odsłaniane pomniki i tablice pamiątkowe, wręczane odznaki orderów i odznaczeń oraz inne wyróżnienia okolicznościowe. Organizatorem tych uroczystości mogą być władze i urzędy państwowe, władze administracyjne i samorządowe regionu, organizacje pozarządowe, środowiska kombatanckie itp.

W uroczystościach uwzględnia się udział sztandarów organizacji pozarządowych, środowisk kombatanckich, uczelni, szkół i innych partnerów społecznych. Podczas uroczystości mogą być organizowane przedsięwzięcia towarzyszące, np. koncerty, festyny, które powinny być realizowane przed rozpoczęciem lub po zakończeniu jej części oficjalnej. Organizator powinien zapewnić właściwe miejsce dla ustawienia harcerskiej asysty podczas uroczystości, zapewnić bezpieczeństwo jej uczestników oraz odpowiednio przygotować miejsca jej przeprowadzenia.

Uroczystości religijne

Harcerze mogą brać udział w uroczystościach religijnych w dwojakim charakterze: jako oficjalne harcerskie delegacje lub asysty, w ramach pełnienia służby o charakterze organizacyjnym (porządkowej, zabezpieczenia medycznego itd.) oraz nieoficjalnie, w ramach własnych praktyk religijnych. We wszystkich przypadkach należy pamiętać, że występując w mundurze lub wykorzystując harcerskie symbole, reprezentują oni Związek Harcerstwa Polskiego. Obowiązek uświadomienia tego faktu spoczywa na harcerskich opiekunach i wychowawcach.

Harcerze biorący udział w uroczystościach o charakterze religijnym, bez względu na wyznawaną religię i własne przekonania światopoglądowe, kierują się poszanowaniem zasad obowiązujących w danym wyznaniu. Udział harcerzy w delegacjach, harcerskich asystach oraz służbach organizacyjnych jest służbą dla społeczności i nie musi być odbiciem ich własnej duchowości.

Uroczystości o charakterze religijnym, których organizatorem lub współorganizatorem jest ZHP, powinny odbywać się w obiektach sakralnych. W szczególnych sytuacjach, gdy wskazują na to okoliczności (duża liczba osób, brak odpowiednio dużego miejsca sakralnego w okolicy, szczególny charakter nabożeństwa, miejsca lub uroczystości podkreślający specyfikę działalności harcerskiej), uroczystości takie mogą być zorganizowane w innym odpowiednim miejscu poza obiektami sakralnymi. Wszelkie uroczystości o charakterze religijnym muszą być organizowane w ścisłej współpracy z przedstawicielami kościołów i związków wyznaniowych, których dotyczą, z zachowaniem przepisów prawa państwowego, wewnętrznego ZHP, przepisów liturgicznych.

Podczas uroczystości o charakterze religijnym oficjalna delegacja i harcerska asysta postępują zgodnie z regulaminami harcerskimi oraz przepisami liturgicznymi. Harcerska asysta w ustalonym czasie zajmuje miejsce wskazane przez organizatorów zgodnie z pełnionymi funkcjami, a opuszcza je po zakończeniu uroczystości (przed rozwiązaniem zgromadzenia, chyba że względy organizacyjne sugerują inaczej).

Drużyna reprezentacyjna, drużyna sztandarowa oraz poczet sztandarowy biorący udział w uroczystościach, a także członkowie asysty trzymający wartę honorową występują w regulaminowym umundurowaniu zawsze z nakryciem głowy. Nie klękają oni w momentach przewidzianych zasadami liturgii – zamiast tego oddają honory w sposób opisany w rozdziale poświęconym musztrze i posterunkom honorowym.

Pozostali harcerze biorący udział w uroczystości zachowują się zgodnie z zasadami obowiązującymi ogół wiernych.

Ze względu na specyfikę wynikającą z liturgii skład harcerskiej asysty oraz liczba harcerzy do posługi liturgicznej w uroczystościach o charakterze patriotyczno-religijnym lub religijnym powinny być każdorazowo ustalane z odpowiednimi władzami kościelnymi danej religii lub osobą prowadzącą daną uroczystość (lub samym celebransem[5]). Przygotowaniem harcerzy do posługi liturgicznej zajmują się harcerscy kapelani i osoby z nimi współpracujące (diakoni, ustanowieni akolici i lektorzy, ceremoniarze). W przypadku braku odpowiednich osób o pomoc należy poprosić przedstawiciela danej religii lub samego celebransa.

Uroczystości religijne z udziałem harcerskiej asysty odbywające się poza obiektami sakralnymi (np. polowe Msze Święte czy nabożeństwa polowe) organizowane na otwartej przestrzeni (np. na placu apelowym, placu miejskim, poligonie) lub w niesakralnym obiekcie zamkniętym (np. hala sportowa, sala widowiskowa, hangar lotniczy) powinny zostać przygotowane z zachowaniem przepisów liturgicznych danej religii. Za odpowiednie przygotowanie miejsc celebracji poza obiektami sakralnymi oraz przebieg liturgii odpowiedzialny jest kapelan harcerski lub inny duchowny danej religii bądź wyznania. W szczególności należy zadbać, aby w odpowiednim miejscu zostały przygotowane miejsce siedzące dla przewodniczącego liturgii i służby liturgicznej oraz miejsca siedzące dla zaproszonych gości.

Jeśli warunki nie pozwalają na klękanie w trakcie nabożeństwa (np. błotniste podłoże), w uzgodnieniu z celebransem dopuszczalne jest przyjmowanie zamiast tego postawy zasadniczej.

Harcerze biorący udział w uroczystości niebędący członkami asysty honorowej ani członkami oficjalnych delegacji, a także biorący udział w uroczystościach w sposób zwyczajowy (nieoficjalny), zajmują wolne miejsca w miejscu organizowania uroczystości (w tym, jeśli to możliwe, miejsca siedzące) i zachowują się zgodnie z zasadami obowiązującymi ogół wiernych w danym zgromadzeniu. Gdy jednak dana jednostka organizacyjna, choćby brała udział w uroczystościach nieoficjalnie, zajmuje oficjalne miejsce przeznaczone dla drużyny

[5] Tj. duchownym prowadzącym dane nabożeństwo.

sztandarowej lud drużyny reprezentacyjnej, obowiązana jest stosować przepisy dotyczące udziału tych drużyn w uroczystościach religijnych.

Uroczystości w obrządku rzymskokatolickim

Podczas celebracji harcerze i harcerki biorący udział w uroczystości (poza wskazanymi wyjątkami i uzgodnionymi wyjątkami) pozostają bez nakrycia głowy.

Członkowie oficjalnych delegacji harcerskich, jeżeli to możliwe, zajmują miejsca siedzące. W momentach, w których przepisy liturgiczne nakazują klęczeć (moment konsekracji), mogą oni przyjąć postawę zasadniczą – jednolicie w ramach delegacji. Harcerze wyznaczeni do posługi liturgicznej czynności te wykonują w umundurowaniu bez nakrycia głowy, zgodnie z zasadami liturgicznymi, o ile ustalenia z celebransem nie postanowią inaczej.

Jeżeli w Mszy Świętej lub nabożeństwie odprawianym w obiekcie sakralnym bierze udział drużyna reprezentacyjna lub sztandarowa:

1. Na prośbę osoby prowadzącej uroczystość, np. „Proszę o wprowadzenie sztandaru harcerskiego", albo na komendę prowadzącego uroczystości: „Sztandar – WPROWADZIĆ" poczet sztandarowy wraz z drużyną reprezentacyjną lub sztandarową wmaszerowują do obiektu sakralnego i zajmują miejsce w kolumnie na wprost ołtarza lub w szyku apelowym w lewej części obiektu sakralnego lub innym wskazanym miejscu zgodnie z uzgodnieniami z władzami kościelnymi, osobą prowadzącą daną uroczystość lub samym celebransem.
2. Gdy drużyna reprezentacyjna lub sztandarowa zajmie wyznaczone miejsce, na komendę przełożonego drużyny: „BACZNOŚĆ. Na lewo/prawo – PATRZ" poczet sztandarowy występuje z szyku, podchodzi do ołtarza, po zatrzymaniu oddaje honory i następnie zajmuje miejsce z lewej strony ołtarza.
3. Na zakończenie Mszy Świętej na prośbę osoby prowadzącej uroczystość, np. „Proszę o odprowadzenie sztandaru harcerskiego", lub komendę prowadzącego uroczystości: „Sztandar – ODPROWADZIĆ" poczet sztandarowy przechodzi przed ołtarz, zatrzymuje się, oddaje honory, po czym wstępuje do szyku drużyny reprezentacyjnej lub sztandarowej.
4. Na komendę przełożonego drużyny reprezentacyjnej lub sztandarowej drużyna opuszcza obiekt.

W zależności od warunków danej uroczystości i obiektu, w uzgodnieniu z osobą prowadzącą uroczystość lub samym celebransem możliwe jest przyjęcie innego schematu wprowadzania i wyprowadzania sztandaru, np. przed rozpoczęciem uroczystości drużyna reprezentacyjna lub sztandarowa może zająć przewidziane dla niej miejsce, zaś sztandaru zostanie wprowadzony przez samo poczet sztandarowy. W każdym przypadku należy dążyć do wprowadzania i wyprowadzania sztandaru z obiektu na przeznaczone dla niego miejsce, rezygnacja z tej zasady i np. pozostawanie pocztu sztandarowego w szyku drużyny reprezentacyjnej lub sztandarowej przez całą uroczystość jest dopuszczalne jedynie w wyjątkowych okolicznościach.

Jeżeli w Mszy Świętej lub nabożeństwie odprawianym w obiekcie sakralnym bierze udział tylko poczet sztandarowy:

1. Poczet sztandarowy wchodzi do obiektu na prośbę osoby prowadzącej uroczystość, np. „Proszę o wprowadzenie sztandaru harcerskiego" albo na komendę prowadzącego uroczystości: „Sztandar – WPROWADZIĆ".
2. Po wejściu poczet sztandarowy podchodzi do ołtarza, po zatrzymaniu oddaje honory i następnie zajmuje miejsce z jego lewej strony.
3. Na zakończenie Mszy Świętej na prośbę osoby prowadzącej uroczystość, np. „Proszę o odprowadzenie sztandaru harcerskiego", lub komendę prowadzącego uroczystości: „Sztandar – ODPROWADZIĆ" poczet sztandarowy przechodzi przed ołtarz, zatrzymuje się, oddaje honory, po czym na komendę dowódcy pocztu wymaszerowuje z obiektu.

Sztandarowy wykonuje sztandarem chwyt „Prezentuj" w czasie Ewangelii i Błogosławieństwa. Podczas Podniesienia poczet sztandarowy oddaje honory.

Jeżeli w uroczystości bierze udział orkiestra, należy zapewnić jej miejsca siedzące przed ołtarzem, w prawej części obiektu sakralnego.

Inne jednostki harcerskie biorące udział w uroczystościach religijnych ustawiają się w kolumnach z lewej strony ołtarza, a gdy miejsce to zajmuje drużyna reprezentacyjna lub sztandarowa - obok niej. W takim przypadku obowiązują ich przepisy dotyczące drużyny reprezentacyjnej lub sztandarowej.

Jeśli w uroczystości uczestniczą również sztandary służb mundurowych, należy zadbać o ustalenie z osobą prowadzącą uroczystość lub samym celebransem miejsc przeznaczonych dla każdego ze sztandarów oraz sposobu i kolejności ich wprowadzania. Miejsce najbliżej ołtarza po jego lewej stronie jest najbardziej honorowe i co do zasady jest zajmowane przez sztandar wojskowy, jeśli ten bierze udział w uroczystości.

Gdy do udziału w uroczystościach religijnych zostały zaproszone sztandary organizacji pozarządowych, środowisk kombatanckich lub innych instytucji, ustawia się je z prawej strony ołtarza. Poczty sztandarowe wprowadza się na wyznaczone miejsce kilka minut przed rozpoczęciem Liturgii.

Przepisy dotyczące oficjalnych delegacji harcerskich i harcerskich asyst podczas uroczystości religijnych w obiektach sakralnych dotyczą również uroczystości organizowanych poza miejscami sakralnymi.

Przykładowy scenariusz Mszy Świętej w obiekcie sakralnym z udziałem drużyny sztandarowej i pocztu sztandarowego, z wcześniejszym ustawieniem się drużyny i wprowadzaniem samego sztandaru – czynności wykonywane przez harcerską asystę honorową

1. 5 minut przed rozpoczęciem Mszy Świętej przełożony drużyny sztandarowej wprowadza drużynę na miejsce celebracji, po czym podaje jej komendę „SPOCZNIJ".
2. Po przybyciu celebransa i służby liturgicznej do ołtarza kapłan całuje ołtarz, następnie:
   a) osoba prowadząca uroczystość lub sam celebrans prosi o wprowadzenie sztandaru harcerskiego, np. „Proszę o wprowadzenie sztandaru harcerskiego",

b) przełożony drużyny sztandarowej podaje komendę „BACZNOŚĆ”,

c) przełożony drużyny sztandarowej podaje komendę do oddania honorów: „Na lewo/prawo - PATRZ”,

d) poczet sztandarowy na komendę przełożonego drużyny sztandarowej występuje z szyku, maszeruje do ołtarza, zatrzymuje się przed nim i oddaje honory,

e) dowódca pocztu sztandarowego podaje komendę do przemieszczenia się i zajęcia wyznaczonego miejsca,

f) przełożony drużyny sztandarowej podaje komendę „SPOCZNIJ”,

3. Celebrans kontynuuje celebrację Mszy Świętej.
4. W trakcie Mszy Świętej drużyna sztandarowa i poczet sztandarowy:

g) przed Podniesieniem oddaje honory, a po Podniesieniu przyjmuje postawę swobodną,

h) przed Ewangelią i Błogosławieństwem przyjmuje postawę zasadniczą, a po Ewangelii i Błogosławieństwie – postawę swobodną.

5. Na zakończenie Mszy Świętej, po zakończeniu śpiewu przez wiernych:

a) osoba prowadząca uroczystość lub sam celebrans prosi o odprowadzenie sztandaru harcerskiego, np. „Proszę o odprowadzenie sztandaru harcerskiego”,

b) przełożony drużyny sztandarowej podaje komendę „BACZNOŚĆ”,

c) przełożony drużyny sztandarowej podaje komendę do oddania honorów: „Na lewo/prawo - PATRZ”,

d) poczet sztandarowy na komendę dowódcy pocztu maszeruje do ołtarza, zatrzymuje się przed nim i oddaje honory,

e) poczet sztandarowy na komendę dowódcy pocztu wstępuje do szyku drużyny sztandarowej,

f) przełożony drużyny sztandarowej podaje komendę „SPOCZNIJ”.

6. Na komendę przełożonego drużyny sztandarowej drużyna wymaszerowuje z obiektu.
7. Celebrans całuje ołtarz i wraz ze służbą liturgiczną wychodzi z prezbiterium do zakrystii.

Przykładowy scenariusz Mszy Świętej w obiekcie sakralnym z udziałem pocztu sztandarowego – czynności wykonywane przez harcerską asystę honorową

1. Po przybyciu celebransa i służby liturgicznej do ołtarza kapłan całuje ołtarz, następnie:

a) osoba prowadząca uroczystość lub sam celebrans prosi o wprowadzenie sztandaru harcerskiego, np. „Proszę o wprowadzenie sztandaru harcerskiego”,

b) poczet sztandarowy wmaszerowuje do obiektu, maszeruje do ołtarza, zatrzymuje się przed nim i oddaje honory,

c) dowódca pocztu sztandarowego podaje komendę do przemieszczenia się i zajęcia wyznaczonego miejsca,

d) dowódca pocztu sztandarowego podaje komendę „SPOCZNIJ”.

2. Celebrans kontynuuje celebrację Mszy Świętej.
3. W trakcie Mszy Świętej poczet sztandarowy:
   a) przed Podniesieniem oddaje honory, a po Podniesieniu przyjmuje postawę swobodną,
   b) przed Ewangelią i Błogosławieństwem przyjmuje postawę zasadniczą, a po Ewangelii i Błogosławieństwie – postawę swobodną.
4. Na zakończenie Mszy Świętej, po zakończeniu śpiewu przez wiernych:
   a) osoba prowadząca uroczystość lub sam celebrans prosi o odprowadzenie sztandaru harcerskiego, np. „Proszę o odprowadzenie sztandaru harcerskiego”,
   b) poczet sztandarowy na komendę dowódcy pocztu maszeruje do ołtarza, zatrzymuje się przed nim i oddaje honory,
   c) poczet sztandarowy na komendę dowódcy pocztu wymaszerowuje z obiektu.
5. Celebrans całuje ołtarz i wraz ze służbą liturgiczną wychodzi z prezbiterium do zakrystii.

W mszach harcerskich w uzgodnieniu z celebransem po słowach rozesłania może nastąpić modlitwa harcerska. W takim przypadku komenda do odprowadzenia sztandaru pada dopiero po modlitwie harcerskiej.

Uroczystości w obrządku ewangelickim

W porównaniu z tradycją rzymskokatolicką nabożeństwa ewangelickie są dużo mniej zunifikowane i nierzadko bardzo różnią się atmosferą między parafiami. Przed wzięciem udziału w nabożeństwie ewangelickim zaleca się zapytać duchownego, osobę odpowiedzialną za przebieg uroczystości lub wiernych z danej wspólnoty o przyjęte w niej zasady zachowania w świątyni i podczas nabożeństwa.

Przykładowy scenariusz nabożeństwa w kościele z udziałem pocztu sztandarowego – czynności wykonywane przez harcerską asystę honorową

1. Po przybyciu celebransa i asysty liturgicznej do miejsca przewodniczenia i sprawowania liturgii:
   a) osoba prowadząca uroczystość lub sam celebrans prosi o wprowadzenie sztandaru harcerskiego, np. „Proszę o wprowadzenie sztandaru harcerskiego”,
   b) poczet sztandarowy wmaszerowuje do obiektu, maszeruje do ołtarza, zatrzymuje się przed nim i oddaje honory,
   c) dowódca pocztu sztandarowego podaje komendę do przemieszczenia się i zajęcia wyznaczonego miejsca po lewej stronie ołtarza (patrząc od strony przewodniczącego liturgii), a po dotarciu tam podaje komendę „SPOCZNIJ”.
2. W trakcie nabożeństwa poczet sztandarowy oddaje honory:

a) podczas czytania Słowa Bożego, po zapowiedzi czytania Ewangelii,

b) w czasie Liturgii spowiedzi i Komunii Świętej, przy słowach ustanowienia Sakramentu Komunii Świętej,

c) przy Błogosławieństwie końcowym.

3. Na zakończenie nabożeństwa, po odśpiewaniu pieśni zboru:

a) osoba prowadząca uroczystość lub sam celebrans prosi o odprowadzenie sztandaru harcerskiego, np. „Proszę o odprowadzenie sztandaru harcerskiego”,

b) poczet sztandarowy na komendę dowódcy pocztu maszeruje do ołtarza, zatrzymuje się przed nim i oddaje honory,

c) poczet sztandarowy na komendę dowódcy pocztu wymaszerowuje z obiektu.

Przykładowy scenariusz nabożeństwa w kościele z udziałem drużyny reprezentacyjnej z pocztem sztandarowym – czynności wykonywane przez harcerską asystę honorową

1. 5 minut przed rozpoczęciem nabożeństwa przełożony drużyny reprezentacyjnej wprowadza drużynę na miejsce celebry, po czym podaje jej komendę „SPOCZNIJ”.
2. Po przybyciu celebransa i asysty liturgicznej do miejsca przewodniczenia liturgii:

a) osoba prowadząca uroczystość lub sam celebrans prosi o wprowadzenie sztandaru harcerskiego, np. „Proszę o wprowadzenie sztandaru harcerskiego”,

b) przełożony drużyny reprezentacyjnej podaje komendę „BACZNOŚĆ”,

c) drużyna reprezentacyjna oddaje honory,

d) poczet sztandarowy na komendę przełożonego drużyny reprezentacyjnej występuje z szyku, maszeruje do ołtarza, zatrzymuje się przed nim i oddaje honory,

e) dowódca pocztu sztandarowego podaje komendę do przemieszczenia się i zajęcia miejsca po lewej stronie ołtarza,

f) przełożony drużyny reprezentacyjnej podaje komendę „SPOCZNIJ”.

3. Celebrans rozpoczyna nabożeństwo.
4. W trakcie nabożeństwa drużyna reprezentacyjna i poczet sztandarowy oddają honory:

a) podczas czytania Słowa Bożego, po zapowiedzi czytania Ewangelii,

b) w czasie Liturgii spowiedzi i Komunii Świętej, przy słowach ustanowienia Sakramentu Komunii Świętej,

c) przy Błogosławieństwie końcowym.

5. Na zakończenie nabożeństwa, po odśpiewaniu pieśni zboru:

a) osoba prowadząca uroczystość lub sam celebrans prosi o odprowadzenie sztandaru harcerskiego, np. „Proszę o odprowadzenie sztandaru harcerskiego”,

b) przełożony drużyny reprezentacyjnej podaje komendę „BACZNOŚĆ”,

c) przełożony drużyny reprezentacyjnej podaje komendę do oddania honorów: „Na lewo - PATRZ”,

d) poczet sztandarowy na komendę dowódcy pocztu maszeruje do ołtarza, zatrzymuje się przed nim i oddaje honory,

e) poczet sztandarowy na komendę dowódcy pocztu wstępuje do szyku drużyny reprezentacyjnej,

f) przełożony drużyny reprezentacyjnej podaje komendę „SPOCZNIJ”.

6. Na komendę przełożonego drużyny reprezentacyjnej drużyna wymaszerowuje z obiektu.

Uroczystości w obrządku prawosławnym

Według tradycji prawosławnej kobiety w cerkwi muszą mieć zakryte włosy – jest to oznaka skromności. Wystarczy do tego celu lekka chusta.

W cerkwi prawosławnej kobietom nie wolno w żadnym wypadku wchodzić za ikonostas (zdobioną ścianę oddzielającą strefy profanum i sacrum) ani zaglądać za niego.

Przykładowy scenariusz nabożeństwa dziękczynnego w cerkwi z udziałem pocztu sztandarowego – czynności wykonywane przez harcerską asystę honorową

1. 15 minut przed Nabożeństwem poczet sztandarowy zajmuje miejsce przed Świątynią, frontem do niej.
2. 10 minut przed rozpoczęciem Nabożeństwa celebrans podchodzi do sztandaru harcerskiego i oddaje mu honory poprzez pochylenie głowy.
3. Następnie celebrans udaje się do Świątyni, przed wejściem do głównej (środkowej) nawy świątyni na celebransa czekają kapelani w szatach liturgicznych, wraz z wejściem celebransa do świątyni goście honorowi zajmują w niej miejsca.
4. Celebrans podchodzi pod „Królewskie Wrota” ikonostasu, odwraca się do zebranych i udziela im błogosławieństwa.
5. Po odśpiewaniu przez chór „Ton Despotin ...” osoba prowadząca uroczystość lub sam celebrans prosi o wprowadzenie sztandaru harcerskiego, np.: „Proszę o wprowadzenie sztandaru harcerskiego”.
6. Poczet sztandarowy wchodzi do obiektu sakralnego, zatrzymuje się przed ikonostasem, na wprost „Królewskich Wrót” (drzwi centralnych) u podnóża schodów, i oddaje honory.
7. Celebrans pochyla głowę przed sztandarem, po czym poczet sztandarowy zajmuje miejsce po lewej stronie ikonostasu (patrząc od strony ikonostasu).
8. Celebrans powraca na podwyższone miejsce na środku świątyni i wkłada szaty liturgiczne.
9. Po włożeniu szat liturgicznych celebrans wita przybyłych na uroczystość gości.
10. Przed rozpoczęciem Świętej Liturgii dowódca pocztu sztandarowego podaje komendę „BACZNOŚĆ”.

11. Celebrans stojąc w ołtarzu wygłasza słowa rozpoczynające Świętą Liturgię: „Błogosławione królestwo Ojca i Syna, i Świętego Ducha, teraz i zawsze, i na wieki wieków", po tych słowach dowódca pocztu sztandarowego podaje komendę: „SPOCZNIJ".
12. W trakcie nabożeństwa poczet sztandarowy oddaje honory:
    a) po wejściu celebransa na Katedrę (do chwili jego powrotu od Ołtarza na Katedrę),
    b) po trzech ekteniach i trzeciej pieśni antyfonalnej oraz po wypowiedzeniu słów: „Albowiem jesteś Bogiem Dobrym, Miłującym człowieka, i Tobie chwałę oddajemy, Ojcu i Synowi, i Świętemu Duchowi, teraz i zawsze, i na wieki wieków" kiedy następuje „Małe Wejście", do chwili jego zakończenia,
    c) kiedy rozpoczyna się śpiew „Trisagion" („Święty Boże, Święty Mocny, Święty Nieśmiertelny ..."), do chwili jego zakończenia,
    d) podczas wyjścia diakona z Ewangelią na środek świątyni do czytania, do momentu jej odczytania,
    e) podczas Liturgii Wiernych podczas śpiewu Cherubikonu kiedy następuje „Wielkie Wejście", do chwili jego zakończenia,
    f) po intonacji przez diakona słów: „Drzwi! Drzwi! W mądrości uważajmy!" i śpiewu „Wyznania wiary" (Credo),
    g) podczas anafory (kanonu eucharystycznego) po słowach: „Stańmy dobrze! Stańmy z bojaźnią!", po której następuje modlitwa eucharystyczna, aż do chwili wypowiedzenia przez kapłana słów: „Szczególnie za najświętszą, przeczystą, błogosławioną, pełną chwały Władczynię naszą, Bogurodzicę i zawsze Dziewicę Marię",
    h) wraz z intonacją słów przez celebranta: „I uczyń nas godnymi, Władco ...", przed modlitwą „Ojcze nasz" do chwili zamknięcia „Królewskich Wrót" w ikonostasie i po intonacji słów „Święte świętym",
    i) podczas otwierania „Królewskich Wrót", przed modlitwą komunijnąwoj („Wierzę, Panie, i wyznaję ...").
13. Po modlitwie przed amboną („Panie, błogosławiący tym, którzy ciebie błogosławią ...") i udzieleniu błogosławieństwa przez celebransa, osoba prowadząca uroczystość lub sam celebrans prosi o wyprowadzenie sztandaru harcerskiego: „Proszę o wyprowadzenie sztandaru harcerskiego".
14. Opuszczając świątynię, poczet sztandarowy podchodzi na wprost ikonostasu, zatrzymuje się i oddaje honory.
15. Celebrans pochyla głowę przed sztandarem, następnie poczet sztandarowy odchodzi z miejsca uroczystości.

Uroczystości pogrzebowe

Uroczystości pogrzebowe ze względu na rodzaj ceremoniału dzielą się na bezwyznaniowe (świeckie) oraz wyznaniowe (np. katolicka, prawosławna, ewangelicka).

Harcerską asystę honorową w uroczystości pogrzebowej mogą stanowić:

- drużyna sztandarowa (z pocztem sztandarowym lub bez),
- harcerze wyznaczeni na posterunek honorowy,
- harcerze do niesienia poduszek z odznakami orderów i odznaczeniami,
- harcerze do niesienia wieńców i wiązanek,
- orkiestra harcerska,
- trębacz,
- werblista,
- w przypadku ceremonii wyznaniowej: harcerze do posługi liturgicznej.

O przydzieleniu harcerskiej asysty honorowej decyduje właściwy komendant.

Harcerską asystą honorową kieruje osoba wskazana przez właściwego komendanta.

Jeżeli w uroczystościach bierze udział inna orkiestra (trębacz, werblista), nie wchodzi ona w skład harcerskiej asysty honorowej.

Należy pamiętać, że gospodarzem ceremonii pogrzebowej jest rodzina zmarłego i to z nią, a w dalszej kolejności także z osobą prowadzącą uroczystość, należy uzgodnić rolę i postępowanie harcerskiej asysty honorowej.

Jeśli w uroczystości bierze udział sztandar harcerski, na jego drzewcu mocowany jest kir zgodnie z zasadami opisanymi w rozdziale poświęconym żałobie organizacyjnej.

Uroczystość pogrzebową o charakterze wyznaniowym prowadzi duchowny odpowiedniej religii. W czasie nabożeństwa żałobnego wystawiany jest posterunek honorowy. Posługę liturgiczną w trakcie nabożeństwa mogą sprawować harcerze.

Uroczystość pogrzebową o charakterze świeckim prowadzi mistrz ceremonii. Przebiega ona zgodnie z opracowanym przez niego porządkiem.

Trumnę ze zwłokami (urnę z prochami) ustawia się w kościele (domu pogrzebowym) na specjalnie przygotowanym katafalku. Przy trumnie (urnie) może być wcześniej wystawiony posterunek honorowy. Przed trumną (urną) ustawia się poduszki z przypiętymi odznakami orderów i odznaczeń, wieńce i wiązanki oraz, jeśli rodzina wyrazi takie życzenie, może zostać wystawiona fotografia zmarłego.

Na 5 minut przed rozpoczęciem uroczystości pogrzebowej rozprowadzający wprowadza i ustawia czteroosobowy posterunek honorowy w odległości kroku od trumny lub urny. W przypadku trumny dwóch harcerzy ustawia się u wezgłowia, a dwóch na wysokości stóp. W przypadku urny ustawia się dwóch harcerzy w podobny sposób. W miejscach świeckich (takich jak np. dom pogrzebowy) posterunek honorowy stoi frontem do zgromadzonych, w kościołach i obiektach sakralnych –

frontem do trumny (urny). Posterunek honorowy towarzyszy trumnie (urnie) do zakończenia ceremonii na cmentarzu.

Na posterunku honorowym przy trumnie (urnie) warty honorowe mogą pełnić równie harcerze i skauci nie wchodzący w skład harcerskiej asysty honorowej oraz przedstawiciele władz państwowych, organizacji pozarządowych i środowisk kombatanckich, przyjaciele zmarłego i inne osoby. Osoby te stają bez nakrycia głowy w sposób ustalony dla wartowników. Członkowie posterunku honorowego zmieniają się co 5-10 minut. Momenty zmian posterunku honorowego ustala się z osobą prowadzącą ceremonię (duchownym lub mistrzem ceremonii).

Jeżeli w uroczystości biorą udział sztandary jednostek harcerskich, organizacji pozarządowych, środowisk kombatanckich itp., zajmują one miejsca w obiekcie sakralnym (domu pogrzebowym) na 5 minut przed rozpoczęciem ceremonii, a wychodzą przed wyniesieniem trumny (urny).

Kondukt pogrzebowy formuje się w następującej kolejności:

1. symbol religijny (np. krzyż), jeśli jest obecny,
2. orkiestra (trębacz, werblista),
3. drużyna sztandarowa lub reprezentacyjna (z pocztem sztandarowym lub bez),
4. poczty sztandarowe jednostek (instytucji) wojskowych, organizacji pozarządowych i środowisk kombatanckich itp.,
5. harcerze z wieńcami i wiązankami,
6. harcerze z poduszkami z upiętymi odznakami orderów i odznaczeń (ustawieni w kolejności starszeństwa orderów i odznaczeń, poczynając od niesionego najbliżej trumny/urny),
7. ksiądz (mistrz ceremonii),
8. pojazd z trumną (urną),
9. rodzina zmarłego,
10. pozostali uczestnicy ceremonii.

Jeśli dom pogrzebowy lub obiekt sakralny znajduje się niedaleko cmentarza, wyznaczeni członkowie harcerskiej asysty honorowej oczekują na zakończenie wystawienia zwłok lub nabożeństwa pogrzebowego przed obiektem. Następnie osoba kierująca harcerską asystą honorową wprowadza harcerzy do obiektu po wieńce, wiązanki i poduszki z odznakami orderów i odznaczeń. Harcerze oddają honory, zabierają wieńce, wiązanki i poduszki, po czym opuszczają obiekt i zajmują wyznaczone miejsca w kondukcie pogrzebowym.

Harcerska asysta honorowa na cmentarzu ustawia się w szyku analogicznym do apelowego w odległości nie większej niż 50 kroków od grobu lub kolumbarium. Podczas pogrzebu harcerza, w czasie składania trumny (urny) do grobu lub urny do kolumbarium harcerze przyjmują postawę zasadniczą, a trębacz gra trzykrotnie sygnał „Cisza”. Po złożeniu trumny do grobu lub urny do kolumbarium harcerze śpiewają Hymn Związku Harcerstwa Polskiego lub „Modlitwę harcerską”.

Śluby

Zawarcie związku małżeńskiego jest jednym z ważniejszych momentów życia każdego człowieka. Ślub harcerza może mieć uroczystą oprawę.

Jeśli ceremonia ma charakter religijny, posługę liturgiczną podczas nabożeństwa mogą sprawować harcerze. Mogą oni także ustawić szpaler przed obiektem sakralnym.

Szpaler złożony z harcerzy ustawia się przed wejściem do obiektu sakralnego w dwóch szeregach zwróconych frontem do siebie, na kilka minut przed wyjściem młodej pary. Gdy młoda para wyjdzie z budynku, harcerze stojący w szpalerze oddają honory lub formują „daszek" z ustalonych wcześniej akcesoriów (kwiatów, lasek skautowych, akcesoriów związanych z odpowiednią specjalnością harcerską itp.). Nowożeńcy przechodzą pomiędzy szeregami szpaleru, który po zatrzymaniu się pary młodej do przyjmowania życzeń odchodzi w szyku z miejsca uroczystości.

Jeśli zawierany jest cywilny związek małżeński w Urzędzie Stanu Cywilnego, harcerze mogą ustawić szpaler przed budynkiem. W takim przypadku szpaler złożony z harcerzy ustawia się przed wejściem do USC w dwóch szeregach zwróconych frontem do siebie, na kilka minut przed wyjściem młodej pary. Gdy młoda para wyjdzie z budynku, harcerze stojący w szpalerze oddają honory lub formują „daszek" z ustalonych wcześniej akcesoriów (kwiatów, lasek skautowych, akcesoriów związanych z odpowiednią specjalnością harcerską itp.). Nowożeńcy przechodzą pomiędzy szeregami szpaleru, który po zatrzymaniu się pary młodej do przyjmowania życzeń odchodzi w szyku z miejsca uroczystości.

Składanie wieńców w miejscach pamięci narodowej

Złożenie wieców i wiązanek przed pomnikami i tablicami pamiątkowymi oraz w miejscach pamięci narodowej jest wyrazem oddania hołdu i upamiętnienia osób oraz wydarzenia, któremu uroczystość jest poświęcona. Ceremonia złożenia wieców i wiązanek jest najczęściej jednym z elementów uroczystości o charakterze patriotycznym lub patriotyczno-religijnym, np. apelu pamięci, apelu poległych, odsłonięcia pomnika, tablicy pamiątkowej itp.

Organizator uroczystości określa kolejność składania wieńców i wiązanek, kierując się zasadami opisanymi w rozdziale „Zasady precedencji".

Uroczystość złożenia wieńców i wiązanek w miejscu pamięci narodowej odbywa się przy udziale harcerskiej asysty honorowej zgodnie z zasadami jej uczestnictwa w uroczystościach o charakterze patriotycznym lub patriotyczno-religijnym.

Przykładowy przebieg uroczystości:

1. Wystawienie posterunku honorowego (zaleca się wystawienie posterunku pół godziny przed rozpoczęciem uroczystości, a zmianę posterunku na pięć minut przed jej rozpoczęciem).
2. Wprowadzenie sztandarów organizacji pozarządowych, środowisk kombatanckich, uczelni, szkół i innych partnerów społecznych (poczty sztandarowe zajmują wyznaczone miejsca).

3. Wprowadzenie harcerskiej asysty honorowej (wprowadzenie asysty następuje 15 minut przed rozpoczęciem uroczystości).
4. Przybycie zaproszonych gości (zajmują oni wyznaczone miejsca, narrator przedstawia uczestnikom przebieg uroczystości oraz wprowadza w jej tematykę).
5. Rozpoczęcie uroczystości (wykonanie Hymnu RP lub Hymnu ZHP).
6. Złożenie wieców i wiązanek:
   a) Harcerze z wieńcami i wiązankami występują oraz ustawiają się na wprost pomnika, tablicy pamiątkowej lub miejsca pamięci narodowej. Członkowie delegacji zajmują miejsca za wyznaczonymi harcerzami albo niosą sami wieniec lub wiązankę, ustawiając się za ostatnim z harcerzy.
   b) Werbliści grają „Tremolo", harcerze i delegacje podchodzą do pomnika, tablicy pamiątkowej lub miejsca pamięci narodowej i składają wieńce i wiązanki. Przewodniczący delegacji po złożeniu przez harcerza wieńca/wiązanki może podejść i poprawić znajdującą się na nim szarfę, następnie wraca na poprzednie miejsce. Harcerz po złożeniu wieńca/wiązanki oddaje honory i odchodzi na wyznaczone miejsce. Następnie delegacja oddaje honory przez skłon głowy i odchodzi na poprzednie miejsce.
7. Odegranie sygnału „Cisza" lub „Śpij Kolego".
8. Opcjonalnie: wykonanie utworu okolicznościowego, np. odśpiewanie „Roty".
9. Odprowadzenie harcerskiej asysty honorowej.
10. Odprowadzenie pozostałych sztandarów uczestniczących w uroczystości.
11. Zakończenie uroczystości.

Odsłonięcie pomników i tablic pamiątkowych

Odsłonięcie pomników i tablic pamiątkowych jest zazwyczaj organizowane z okazji rocznic historycznych wydarzeń.

Do udziału w tych uroczystościach można zaprosić przełożonego, przedstawicieli władz administracyjnych i samorządowych regionu, duszpasterstw harcerskich, organizacji pozarządowych i środowisk kombatanckich oraz młodzież i innych partnerów społecznych.

Sposób okrycia pomnika lub tablicy pamiątkowej przed odsłonięciem uzależniony jest od możliwości organizacyjnych i technicznych. Należy pamiętać, że do okrycia nie wolno wykorzystywać flagi państwowej, niezależnie od rangi i charakteru danego miejsca. Zamiast tego można użyć np. wstęgi w barwach narodowych.

Uroczystość może być połączona z apelem pamięci lub apelem poległych, które są związane z odsłanianym pomnikiem lub tablicą pamiątkową.

Odsłonięcie pomników i tablic pamiątkowych odbywa się przy udziale harcerskiej asysty zgodnie z zasadami jej uczestnictwa w uroczystościach o charakterze patriotyczno-religijnym.

Przykładowy przebieg uroczystości:

1. Wystawienie posterunku honorowego (zaleca się wystawienie posterunku pół godziny przed rozpoczęciem uroczystości, a zmianę posterunku na pięć minut przed jej rozpoczęciem).
2. Wprowadzenie sztandarów organizacji pozarządowych, środowisk kombatanckich, uczelni, szkół i innych partnerów społecznych (poczty sztandarowe zajmują wyznaczone miejsca).
3. Wprowadzenie harcerskiej asysty honorowej (wprowadzenie asysty następuje 15 minut przed rozpoczęciem uroczystości).
4. Przybycie zaproszonych gości (zajmują oni wyznaczone miejsca, narrator przedstawia uczestnikom przebieg uroczystości oraz wprowadza w jej tematykę).
5. Rozpoczęcie uroczystości (wykonanie Hymnu RP lub Hymnu ZHP).
6. Przemówienie organizatora uroczystości (powitanie uczestników uroczystości).
7. Przemówienia okolicznościowe.
8. Odsłonięcie pomnika lub tablicy pamiątkowej (harcerska asysta oddaje honory, odpowiednia osoba/osoby dokonują aktu odsłonięcia, zdejmując wstęgę/szarfę).
9. Opcjonalnie: poświęcenie pomnika lub tablicy pamiątkowej (duchowny/duchowni odmawiają modlitwy i dokonują poświęcenia).
10. Opcjonalnie: złożenie wieńców i wiązanek – patrz opis „Składanie wieńców w miejscach pamięci narodowej".
11. Odprowadzenie harcerskiej asysty.
12. Odprowadzenie pozostałych sztandarów uczestniczących w uroczystości.
13. Zakończenie uroczystości.

Wręczanie odznak odznaczeń

Uroczystość wręczenia odznak odznaczeń[6] może odbywać się w miejscu określonym przez komendanta hufca, komendanta chorągwi lub Naczelnika ZHP. Wręczenia odznak odznaczeń państwowych lub resortowych[7] dokonują zaproszeni przedstawiciele odpowiednich władz lub instytucji. Wręczenia odznak odznaczeń wewnętrznych ZHP dokonuje przedstawiciel organu nadającego odznaczenie, właściwy komendant lub jego przedstawiciel.

Zaleca się upewnienie się z wyprzedzeniem o obecności odznaczonych osób na danej uroczystości i uwzględnienie ewentualnych nieobecności w jej planie. Dotyczy to w szczególności osób wyróżnionych odznaczeniami zewnętrznymi.

[6] Odznaczenie jest honorowym wyróżnieniem nadawanym osobie lub zbiorowości. Jest to pojęcie abstrakcyjne. Odznaczenia posiadają swoje odznaki, tj. widome znaki otrzymania danego wyróżnienia.
[7] Polskie odznaczenia państwowe nadaje z definicji Prezydent RP. Przykładami takich odznaczeń są Krzyż Zasługi lub Medal za Ofiarność i Odwagę. Obok odznaczeń państwowych funkcjonują też odznaczenia resortowe (ministerialne), nadawane przez ministrów lub urzędników kierujących instytucjami państwowymi. Przykładami odznaczeń resortowych są: Medal Komisji Edukacji Narodowej, Odznaka honorowa „Za Zasługi dla Turystyki" i Medal „Reipublicae Memoriae Meritum".

Harcerską asystę podczas uroczystości stanowi poczet sztandarowy.

Wręczenie odznak, orderów i odznaczeń może być jednym z elementów większej uroczystości, np. apelu, zjazdu jednostki harcerskiej itd. W takim przypadku należy zadbać, aby wręczenie nastąpiło w odpowiednio podniosłej atmosferze, tak by uczestnicy mieli szansę docenić wyróżnianą służbę i osiągnięcia dekorowanych osób.

Przykładowy przebieg uroczystości:

1. Przybycie osób, które otrzymają odznaki orderów i odznaczeń, oraz zaproszonych gości (przybyli zajmują wyznaczone miejsca).
2. Przybycie przedstawiciela władz harcerskich (przedstawiciel władz harcerskich wita się z zaproszonymi gośćmi i zajmuje miejsce do rozpoczęcia uroczystości),
3. Wprowadzenie sztandaru: prowadzący uroczystość podaje komendę do wprowadzenia sztandaru: „Sztandar – WPROWADZIĆ”, poczet sztandarowy maszeruje na wskazane miejsce, zatrzymuje się i oddaje honory.
4. Wykonanie Hymnu RP lub Hymnu ZHP.
5. Powitanie uczestników uroczystości przez przedstawiciela władz harcerskich.
6. Ceremonia wręczenia odznak odznaczeń:
   - opcjonalnie: przemówienie osoby wręczającej odznaki odznaczeń, przedstawiające uczestnikom charakter i rangę odznaczenia lub przedstawiające zasługi osób odznaczonych,
   - osoba wręczająca odznaki odznaczeń odczytuje postanowienie reprezentowanego organu o nadaniu odznaczenia,
   - wyróżnieni występują i ustawiają się w szeregu,
   - osoba wręczająca podchodzi do kolejnych wyróżnionych, przypina każdej z nich odznakę odznaczenia i wymienia uścisk dłoni, mówiąc „Gratuluję”,
   - osobie wręczającej odznaki odznaczeń może towarzyszyć asysta jednego lub kilku harcerzy, podających jej odznaki do przypięcia, legitymacje odznaczeń, podpowiadających nazwiska osób odznaczanych itp.
7. Przemówienie przedstawiciela władz harcerskich.
8. Odprowadzenie sztandaru: prowadzący uroczystość podaje komendę do odprowadzenia sztandaru: „Sztandar – ODPROWADZIĆ”, poczet sztandarowy oddaje honory, po czym opuszcza salę.
9. Zakończenie uroczystości (zawiązanie wspólnego kręgu).

Posterunki honorowe

Posterunki honorowe, zwane też wartami honorowymi, wystawia się podczas uroczystości przy Grobie Nieznanego Żołnierza, pomnikach, tablicach pamiątkowych, trumnach itp. Posterunki honorowe wystawia się w liczbie dwóch, czterech lub sześciu wartowników w zależności od warunków i rangi uroczystości. Wartownicy pełnią służbę w postawie zasadniczej i w trakcie jej trwania nie oddają honorów.

W przypadku posterunku honorowego wystawionego przy pomniku, tablicy pamiątkowej itp. wartownicy ustawieni są co do zasady twarzą w kierunku zgromadzonych. W przypadku posterunku honorowego wystawionego przy trumnie lub urnie w ramach uroczystości pogrzebowej wartownicy ustawieni są twarzą w kierunku trumny/urny.

W przypadku wystawiania posterunku honorowego przy trumnie lub urnie w ramach uroczystości pogrzebowej przy rozstawianiu lub zmianie warty honorowej salutuje jedynie rozprowadzający – wartownicy nie salutują.

Wprowadzenia oraz zmiany warty honorowej można dokonywać z udziałem rozprowadzającego lub bez niego.

Wprowadzenie warty honorowej

Z udziałem rozprowadzającego

Rozprowadzający idzie krok przed wartą honorową. Po dojściu do miejsca pełnienia warty rozprowadzający zatrzymuje się 3 kroki przed nim, zaś wartownicy dochodzą do miejsca wyznaczonego na posterunek (mijają rozprowadzającego, jednocześnie trzymając krok) i zatrzymują się na przewidzianych dla siebie miejscach. Na komendę rozprowadzającego „SALUT” wszyscy salutują pomnikowi, na kolejną „ZWROT” wartownicy wykonują zwrot w tył. Rozprowadzający robi zwrot i odmaszerowuje.

Bez udziału rozprowadzającego

(Ten wariant należy stosować tylko w uzasadnionych przypadkach, wymaga on większej praktyki wartowników, ponieważ brak osoby kontrolującej kolejność czynności).

Wartownicy dochodzą do miejsca wyznaczonego na posterunek i zatrzymują się na przewidzianych dla siebie miejscach. Równocześnie salutują pomnikowi, po czym równocześnie wykonują zwrot w tył.

Przebieg zmiany warty honorowej

Z udziałem rozprowadzającego

Rozprowadzający idzie krok przed wartą honorową. Po dojściu do miejsca pełnienia warty rozprowadzający zatrzymuje się 3 kroki od warty, zaś zmiennicy dochodzą do miejsca wyznaczonego na posterunek (mijają rozprowadzającego, jednocześnie trzymając krok) i zatrzymują się obok zmienianej warty, po jej zewnętrznych stronach. Na komendę rozprowadzającego „SALUT” rozprowadzający i nowoprzybyli zmiennicy salutują pomnikowi,

na kolejną „ZWROT” wykonują zwrot w tył. Rozprowadzający podaje komendę „Za mną – MARSZ” i odmaszerowuje wraz ze zmienioną wartą. Po wykonaniu przez odmaszerowującą wartę trzech kroków nowoprzybyli wartownicy wykonują bez komendy krok dostawny w bok, ustawiając się na zwolnionych przez poprzedników miejscach.

Bez udziału rozprowadzającego

(Ten wariant należy stosować tylko w uzasadnionych przypadkach, wymaga on większej praktyki wartowników, ponieważ brak osoby kontrolującej kolejność czynności).

Zmiennicy dochodzą do miejsca wyznaczonego na posterunek i zatrzymują się obok zmienianej warty, po jej zewnętrznych stronach. Równocześnie salutują pomnikowi, po czym równocześnie wykonują zwrot w tył. Zmieniona warta odmaszerowuje. Po wykonaniu przez odmaszerowującą wartę trzech kroków nowoprzybyli wartownicy wykonują krok dostawny w bok, ustawiając się na zwolnionych przez poprzedników miejscach.

W przypadku braku rozprowadzającego rolę koordynatora może także pełnić jeden z wartowników. W takiej sytuacji wydaje on komendy opisane dla rozprowadzającego, samemu odpowiednio je także wykonując.

Zasady precedencji

Jeśli w uroczystości biorą udział zaproszeni goście, hierarchia prestiżu ich funkcji (precedencja) określa kolejność, w jakiej należy ich witać, zapraszać do zabierania głosu, składania wieńców i wiązanek itd.

Uproszczona precedencja stanowisk i funkcji władz państwowych i lokalnych najczęściej zapraszanych na uroczystości organizowane przez ZHP przedstawia się następująco:

1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej,
2. Marszałek Sejmu RP,
3. Marszałek Senatu RP,
4. Prezes Rady Ministrów (Premier),
5. Wiceprezes Rady Ministrów,
6. Wicemarszałek Sejmu RP,
7. Wicemarszałek Senatu RP,
8. Minister,
9. Poseł na Sejm RP,
10. Senator RP,
11. Wojewoda,
12. Marszałek województwa,
13. Przewodniczący Sejmiku Województwa,
14. Wicewojewoda,

15. Radny województwa,
16. Starosta,
17. Przewodniczący Rady Powiatu,
18. Wicestarosta,
19. Wiceprzewodniczący Rady Powiatu,
20. Radny powiatu,
21. Wójt/burmistrz/prezydent miasta,
22. Przewodniczący rady gminy/miasta,
23. Zastępca wójta/burmistrza/prezydenta miasta,
24. Wiceprzewodniczący rady gminy/miasta,
25. Radny gminy/miasta.

W przypadku funkcji nieujętych w powyższym wykazie można określić kolejność precedencji zaproszonych gości, kierując się taktem oraz następującymi zasadami ogólnymi:

1. władza świecka ma pierwszeństwo przed władzą duchowną,
2. władze wyższego szczebla (centralnego, wojewódzkiego, powiatowego, gminnego) mają pierwszeństwo przed władzami niższego szczebla,
3. szef ma pierwszeństwo przed swym zastępcą (ale wiceszef szczebla wyższego ma pierwszeństwo przed szefem szczebla niższego).

Ze względu na charakter uroczystości można udzielić pierwszeństwa delegacji szczególnie związanej z daną uroczystością, np. delegacji weteranów podczas obchodów Dnia Weterana.

Pełne zasady precedencji funkcji w Polsce są skomplikowane i nie w pełni jednoznaczne, w razie wątpliwości nie wyjaśnionych w niniejszym dokumencie należy odwołać się do zasad obowiązujących na uroczystościach państwowych i lokalnych.

Precedencja funkcji wybieralnych w ZHP przedstawia się następująco:

1. Przewodniczący ZHP,
2. Naczelnik ZHP,
3. Wiceprzewodniczący ZHP,
4. Przewodniczący CKR ZHP,
5. Przewodniczący NSH ZHP,
6. Zastępca Naczelnika ZHP, Skarbnik ZHP,
7. członek RN ZHP,
8. członek GK ZHP,
9. członek CKR ZHP,
10. członek NSH ZHP,

11. komendant chorągwi,
12. przewodniczący rady chorągwi,
13. przewodniczący KR chorągwi,
14. przewodniczący SH chorągwi,
15. zastępca komendanta chorągwi, skarbnik chorągwi,
16. członek komendy chorągwi,
17. członek rady chorągwi,
18. członek KR chorągwi,
19. członek SH chorągwi,
20. komendant hufca,
21. przewodniczący KR hufca,
22. przewodniczący SH hufca,
23. zastępca komendanta hufca, skarbnik hufca,
24. członek komendy hufca,
25. członek KR hufca,
26. członek SH hufca.

Jeśli wśród gości uroczystości są funkcyjni zarówno ZHP, jak i innych organizacji harcerskich lub skautowych, nie można jednoznacznie określić zasad precedencji. W takiej sytuacji przy określaniu kolejności wystąpień należy kierować się:

1. taktem,
2. poziomem struktury, na którym pełniona jest funkcja,
3. zasadą pierwszeństwa funkcyjnego ZHP przed funkcyjnym innej organizacji na danym poziomie struktury,
4. precedencją funkcji wybieralnych w ZHP jako wskazówką wzajemnej kolejności funkcji pełnionych na podobnym poziomie struktury.

Przykładowo, kolejno występować mogą: Naczelnik ZHP, przewodniczący innej organizacji harcerskiej i komendant chorągwi ZHP.

Jeśli wśród gości uroczystości są zarówno przedstawiciele władz państwowych lub lokalnych, jak i funkcyjni ZHP, przy określaniu precedencji należy kierować się wyczuciem sytuacji, gdyż najwłaściwsza kolejność jest w dużej mierze uzależniona od okoliczności.

Jeśli część gości uroczystości jest reprezentowanych przez przedstawicieli, przy ustalaniu precedencji należy, kierując się wyczuciem sytuacji, wybrać i spójnie zastosować jedną z dwóch możliwych zasad:

- zasady „osobistej obecności", według której goście obecni osobiście mają pierwszeństwo przed przedstawicielami urzędów o wyższej precedencji (w myśl tej zasady np. Naczelnik

ZHP i komendant chorągwi składają wieńce przed przedstawicielem Przewodniczącego ZHP),

- zasady „pierwszeństwa urzędu", według której przedstawiciele urzędów zajmują w precedencji miejsce przypisane osobie sprawującej dany urząd (w myśl tej zasady np. przedstawiciel Przewodniczącego ZHP składa wieniec przed Naczelnikiem ZHP i komendantem chorągwi).